

IKKE van BRUGGE

**Een eigenzinnige kijk op het
verleden in mijn geboortestad**

Danielle Constant-Favorin

**Een uitgave van
De VZW VRIENDEN VAN DE PROTESTANTSE KERK BRUGGE,
Keersstraat 1 – 8000 Brugge
A.D. 2002**

Foto's: D. Constant-Favorin.

De foto bij het artikel "*De geplande restauratie van de Sint-Pieterskapel alias 't Keerske*" komt uit de folder van onze kerk.

INHOUD

VOORWOORD

HOOFDSTUK I: Ons heroïsch verleden

- De Moerlemaye, de Brugse Metten en de Gulden Sporenslag
- Gilden en ambachten
- De middeleeuwse wijnspouwers
- Uithangborden in alle vormen en maten
- Paalstenen en/of sperstenen
- De Brugse beiaard
- Brugge in de Geuzentijd
- Spanjaarden, Spanjaarden en nog eens Spanjaarden
- 't Gouvernement of het Provinciaal Hof?
- Moeder Brugge en dochter Zeebrugge

HOOFDSTUK II: Het romantische Brugge

- De Brugse bruggen
- De Walplaats vroeger en nu
- Ons Madeleintje
- Here English spoken!
- Brugge die Scone ... Brugge, mijn geboortestad

HOOFDSTUK III: Figuren van hier en verder

- Pieter Bladelin en zijn Hof
- Het dramatische leven van Maria van Bourgondië
- Ursula en Hans of het Schrijn van Memling
- Het turbulente leven van kunstschilder Jan Garemin
- Heb je Napoleon gezien ?
- De executie van Charles Fryatt
- Zieje van Brugge, zet je van achtere !

HOOFDSTUK IV: Brugse kerken en kloosters

- Een hersenspinsel genaamd Basilius
- Het Prinselijk Begijnhof "De Wijngaard"
- De verdwenen Eeckhoutabdij en Smedenkapel
- De Kapucientjes: brandpaters, pestpaters en woonwagenwerkers
- De geplande restauratie van de Sint-Pieterskapel alias 't Keerske

HOOFDSTUK V: Waarheid, legende en fictie

- "Onze" Heilige Bloedprocessie
- Drie Brugsche Vertalderiengstjies
- "De Noodt Gods" of het Spookhuis van Brugge
- Als "Ikke" geschiedenis kon schrijven
-

HOOFDSTUK VI: Het Brugge van vroeger en nu

- Vis, visverkopers en vismarkten
- Bruggelingen versus Aangespoelden
- Oude Nieuwjaarsgebruiken
- Kommer en kwel in Brugge anno 1850
- De Vieux Bruges, de Sarma Lux en Hema : één pot nat !
- Bommen op Sint-Michiels (mei 1944)
- Brugse typetjes
- "Ikke" is ooit jong geweest ...
- Omaatje en haar leefwereld anno 1960
- In staat van heiligheid voor één dag !
- Brugge 2002 : het wonderjaar ?

**In dankbare herinnering aan mijn moeder
die mij zovele boeiende verhalen
over "vroeger" heeft verteld.**

VOORWOORD

Brugge is een heerlijke stad om te bezoeken, maar zeker ook om in te wonen en te werken. Hoe klein ons land ook is, Brugge is een bekende stad.

In die stad is de Verenigde Protestantse Kerk. Dankzij het stadsbestuur hebben we hier als door de Belgische Staat erkende kerk onze erediensten en allerhande activiteiten sinds 8 december 1984. De prachtig gerestaureerde kapel 't Keerske staat sinds 1960 als monument geklasseerd.

De naam 't Keerske is afgeleid van het gilde van de keersengieters (kaarsengieters), die in de 16de eeuw in de kapel huisden. Een andere naam voor de kapel is St.-Pieterskapel. Deze werd gebouwd in de 11de eeuw in opdracht van Robrecht de Fries, graaf van Vlaanderen, die een speciale eerbied voor Petrus had.

De kapel wordt trouwens ook gebruikt door de Engelse kerk.

Als kerk hebben we ook een kerkblad, de Brugse Kerkbode, waarin mevrouw Danielle Constant-Favorin –een trouw kerklid en rasechte Brugse– al vele jaren artikelen schrijft, die graag gelezen worden. Zij is tevens de voorzitter van het bestuur van de “VZW Vrienden van de Protestantse Kerk”.

Mede vanwege ‘Brugge, culturele hoofdstad van Europa 2002’ vroegen de bestuursleden haar om een aantal van de verschenen artikelen te bundelen.

Wij zijn dankbaar dat zij hieraan gehoor heeft gegeven en dit op eenvoudige (maar niet simplistische!) en informatief-persoonlijke gekleurde wijze heeft gedaan.

Zelf zegt de auteur hierover: *“Dit boek wil niet het zoveelste Brugge-boek zijn, maar het is een selectie van losse teksten, geschreven over een periode van twaalf jaar en handelend over alles en nog wat, als het maar betrekking had met Brugge, met haar geschiedenis, mensen en gebouwen. Vaak inpikkend op een actueel gegeven schreef ik bijna elke maand voor de Kerkbode een ‘vulgariserend’ stukje ‘Brugsche vertalderienghe’, bewust oppervlakkig, bewust relativerend, eigenzinnig en vooral chauvinistisch Brugs getint. Het is nooit mijn bedoeling geweest om het nu eens klaar en duidelijk uit te leggen, maar om op een humoristische en liefst vlot leesbare manier te schrijven over mijn stad, over haar verleden en af en toe ook over het mijne”.*

Wij hopen dat u, geachte lezer, veel plezier beleeft aan haar visie op ‘Brugge, die Scone’.

J.C. de Beun,
predikant.

HOOFDSTUK I

ONS HEROISCH VERLEDEN

De Moerlemaye, de Brugse Metten en de Gulden Sporenslag

Mocht de teletijdmachine van Professor Barabas echt bestaan, dan zou ze voor mij de mooiste uitvinding aller tijden zijn. Ik zou er letterlijk alle kanten en vooral alle eeuwen mee op kunnen. Fantastisch zou dat zijn!

Intussen is het wel behelpen geblazen met veel geschiedkundige achtergrond, veel archiefmateriaal en vooral... veel verbeelding!

Voor de Moerlemaye en konsoorten moeten we naar het prille begin van de 14^e eeuw en zelfs iets vroeger. Een glorieus tijd voor Vlaanderen.

Maar.....Waar stopt de fantasie en waar begint de geschiedenis? ...of omgekeerd!

Eigenlijk moeten we starten op het einde van de 13^e eeuw en meer bepaald in 1285. Vlaanderen was een leen van Frankrijk en Filips, koning van La douce France, koesterde al een tijdje plannen, om het rijke Vlaanderen aan zijn kroondomein toe te voegen. Hij begon zich serieus te bemoeien met de inwendige politiek van het graafschap. In principe was dat zijn goed recht, maar de graaf van Vlaanderen zag dat anders.

Het jaar daarvoor was er al een breuk ontstaan tussen Filips en Gwijde van Dampierre. Niet alleen de Franse koning vormde een bedreiging, maar ook de Avesnes uit Henegouwen, graaf Floris uit Holland en de wolconflicten met Engeland bezorgden Vlaanderen ernstige kopzorgen.

De Moerlemaye ontstond duidelijk uit onvrede bij de ambachten, maar zou zich verspreiden over de hele bevolking, van laag tot hoog op de sociale ladder. Die wrevel liet zich al voelen, toen, ca. 1280, de graaf bijeenkomsten verbood waar oproerige taal gesproken werd "over bemoeiingen van de overheid" in verband met een te grote machtspositie van bepaalde gilden en ambachten. Sedert 1278 al, mochten scheerders en volders geen vergadering van meer dan acht man houden. In 1280 werd dit verbod uitgebreid tot alle neringen en het aantal deelnemers werd verlaagd tot zeven.

Toen al was er sedert enkele jaren sociale en economische onrust in Doornik. De Vlaamse steden Ieper, Douai, Saint-Omer en Gent kenden ook onlusten. In Brugge brak de Moerlemaye uit in oktober 1280. De betekenis van de naam is onduidelijk, maar zou kunnen zijn afgeleid van het oud- West-Vlaams "moer(e)len" (luidkeels schreeuwen).

Tussen de meerdere groepen ontevreden kwam er een monsterverbond tot stand. Op 1 oktober pleegde een deel van de poorters, onder wie verschillende schepenen, een coup, sloot de tegenpartij uit de bestuursambten en verving hen door haar eigen medestanders. Sommige uitgesloten vluchtten, anderen werden gevangengezet. Van velen werden de huizen door het gepeupel in brand gestoken of geplunderd.

De graaf Gwijde van Dampierre was toen in Frankrijk en had het bestuur toevertrouwd aan zijn oudste zoon, Robrecht van Bethune. Deze slaagde er echter niet in de wettelijke toestand te herstellen.

De oproerige schepenen hielden hun opstand vol tot omstreeks Nieuwjaar 1281, maar zochten toen toch schoorvoetend toenadering tot de grafelijke regering.

Dat lukte niet. Integendeel! Na zijn terugkeer uit Frankrijk "bedacht" de graaf het opstandige Brugge met een zware straf.

Er diende een enorme boete te worden betaald. Uiteraard viel deze straf niet in goede aarde bij de Brugse bevolking. Verschillende klachten werden dan ook ingediend bij het Parlement van Parijs, het hoogste gerechtshof van de Franse koning, de leenheer van Gwijde van Dampierre.

Maar... het is nooit gezond om te biechten bij de duivel!

Want, in tegenstelling tot zijn vader, onderhield Filips III wel goede betrekkingen met zijn grafelijke leenman, zodat de klachten van de Bruggelingen systematisch afgewezen werden.

Eind juni 1281 was het in onze stede opnieuw vrij onrustig. De losbarstende opstanden waren nog een stuk geweldiger dan de eigenlijke Moerlemaye. De schade aan de eigendommen was dan ook veel groter. Des te krachtiger was het optreden van Gwijde van Dampierre.

Deze keer echter, betaalde de stad de opgelegde boetes wel, vrij stipt zelfs, en dit, tot in 1297.

In dat jaar namelijk, besloot de versbakken Franse koning Filips IV -bij ons beter bekend als Filips de Schone- dat de rest van de straf aan de Bruggelingen zou worden kwijtgescholden, maar..... er stak een addertje onder het gras!

De graaf had tot dan toe wel aan de zijde van Filips III gestaan, maar bij de troonsbestijging van diens zoon, kenterde de verhouding tussen de leenheer en zijn leenman volkomen.

Gwijde voelde namelijk heel vlug aan, dat de nieuwe koning het rijke Vlaanderen wilde inlijven bij zijn kroondomein. De oude graaf werd herhaaldelijk voor het Parlement van Parijs gedaagd en op vernederende wijze in het ongelijk gesteld.

De situatie liep zichtbaar naar een totale breuk tussen de koning en zijn vazal, mede ook omdat beiden probeerden hun aanhang onder de burgerij te vergroten.

Intussen sloot Gwijde op 7 januari 1297 een bondgenootschap met de Engelsen.

Vijf maanden later viel het Franse koninklijke leger Vlaanderen binnen. Op 18 september moest Brugge zich onderwerpen aan de Franse overmacht.

Korte tijd later lieten de Engelsen de graaf opnieuw vallen en sloten vrede met Frankrijk. Vlaanderen was weerloos aan de Franse koning overgeleverd. Tijdens de eerste maanden van 1300 werd ook de rest van het graafschap bezet.

Graaf Gwijde en zijn twee oudste zonen werden in gevangenschap naar Frankrijk gevoerd. De annexatie bij het Franse kroondomein was in de herfst van 1300 een feit.

In mei 1301 hielden Filips de Schone en zijn echtgenote, Johanna van Navarra, hun blijde intrede in Brugge. Een intrede was er wel, maar die verliep allesbehalve "blij"! Het Brugse volk sloeg de optocht gade in totale onbeweeglijkheid en volslagen stilzwijgen. Volgens de overlevering waren de poortersvrouwen in hun prachtigste japonnen gehuld, wat de koningin blijkbaar deed stikken van jaloezie. Het gepeupel echter droeg rouw omwille van de gevangenschap van zijn graaf en het verlies van zijn onafhankelijkheid.

In die maanden was de spanning in Brugge te snijden en de situatie kon elke dag tot een climax reiken.

Pas op 18 mei 1302 barstte de hel los in het onrustige Brugge en begon de opstand, die later de naam "Brugse Metten" zou krijgen.

Wat maakte de "Brugse Metten" zó beroemd en/of berucht, dat elke Bruggeling nu nog, bij het horen van de naam, het hoofd fier verheft?

Of heeft het alles te maken met het jaarlijkse Brugse voetbaltornooi en niets meer met de 14^e eeuwse opstand en maak ik mij illusies over onze Brugse identiteit? Wie zal het zeggen!

In het najaar van 1301 hadden de zonen en de kleinzoon van Gwijde van Dampierre de kans gezien om gewapenderhand Vlaanderen opnieuw van de Franse bezetting te bevrijden. Zij zochten contact met Pieter de Coninc, de welstellende Brugse meesterwever, die enkele maanden daarvoor door de Franse gouverneur Châtillon was gevangen gezet, maar door het volk met geweld meteen bevrijd was geworden. Een andere gevangene was Jan Breydel, die later door de romantici tot "collega en wapenbroeder" van de Coninc werd gebombardeerd. De werkelijkheid was even anders, maar dat is weer een ander verhaal.

De Coninc nam de leiding van de volksopstand op zich en het overgrote deel van de Franse bezetters verliet de stad in de winter van 1301 - 1302. Châtillon wilde echter van geen wijken weten. Meer zelfs, in maart 1302 trok hij eerst op naar Gent en dan naar Brugge, met een groot leger, dat overal schrik inboezemde. De Klauwaerts (de Vlamingen contra "de Leliaerts", de Fransen en Fransgezinden die de Franse Lelie in hun vaandel voerden) mochten wel ongehinderd de stad verlaten. Op 16 mei vluchtten 5000 onder hen uit Brugge weg.

Ze liepen echter niet ver. De achtergeblevenen binnen de stadsmuren hielden met hen contact en spoorden hen aan om terug te komen. Dat gebeurde al twee dagen later: in het halfduister van de vroege morgen van 18 mei slopen de gevluchte Klauwaerts over de reeds gedeeltelijk gedempte grachten de stad binnen. Wie het wachtwoord "Schild ende Vriend" niet behoorlijk kon nazeggen, werd meteen vermoord. Volgens de tijdschronieken verloren 1500 soldaten daarbij het leven. Châtillon ontkwam ternauwernood aan de slachting.

Het middeleeuwse woord "metten" komt uit het Frans "matines" = de vroege ochtenduren, maar ook het ochtendgebed.

Nu was er voor de Klauwaerts geen weg terug. Ze bereidden zich dan ook vlug doch grondig voor op de beslissende krachtmeting met de Leliaerts.

De leiding was in handen van Willem van Gulik, kleinzoon van Gwijde van Dampierre en zoon van Jan van Namen. De troepenmacht zou grotendeels bestaan uit ambachtslieden.

De Franse koning, Filips de Schone, trok met een machtig leger noordwaarts.

De twee strijdkrachten ontmoetten elkander onder de muren van Kortrijk, op het Groeningeveld of Groeningekouter, op 11 juli 1302.

Het Franse leger telde 2000 ridders te paard en evenveel voetvolk.

De Klauwaerts hadden 8000 Vlamingen bijeengebracht, waarvan 2380 Bruggelingen -2060 voetknechten en 320 patriciërs te paard- een wel erg kleine cavalerie tegenover de overmacht der Franse ridders, die dan ook minachtend neerkeken op die massa voetvolk en zichzelf op voorhand als de overwinnaars zagen.

Het gevecht begon omstreeks drie uur in de namiddag en duurde tot zes uur 's avonds. Zowat 1100 ridders, de bloem van de Franse adel, sneuvelden.

De cavalerie was in die tijd de zwakke schakel in het leger, want als een ruiter van zijn paard viel, had hij de grootste moeite om weer rechtop te komen, gehinderd door zijn logge wapenuitrusting.

De beruchte "goedendags" van het Vlaamse voetvolk deden de rest. Onder het roepen van de strijdleuze "Vlaanderen den Leeuw. Wat Walsch is, valsch is. Zege, zege! Liepen de Vlamingen naar..... de zege!

De honderden vergulde sporen, die op het Groeningeveld werden opgeraapt, gaven de naam aan de "Guldensporenslag".

En wie betaalde het gelag?

Brugge!

Tussen de Brugse Metten en 15 augustus 1303 beliepen de militaire uitgaven 101.277 goudponden! in Euro's ? Euh! Even wachten!

En dan, en dan?

En dan, drie weken na de veldslag, verleende Jan van Namen, zoon van Gwijde van Dampierre, heel wat gunsten aan de Vlamingen in het algemeen en aan Brugge in het bijzonder. Hij trad op als tijdelijke plaatsvervanger van de toenmalige graaf van Vlaanderen, Robrecht van Bethune, in afwachting van diens terugkeer uit Franse gevangenschap.

De verleende gunsten waren niet mis: cijnzen werden binnen het schependom bevroren, handel drijven werd vrij, kooplieden werden vrijgesteld van tol op het volle grondgebied van Vlaanderen, het Brugs bestuur kreeg het recht haar eigen schepenen aan te stellen, rechtspraak werd aangepast enz.

De Franse koning had Vlaanderen echter nog niet helemaal opgeheven, althans niet officieel. Dat gebeurde pas in 1305, bij het ondertekenen van de Vrede van Athis-sur-Orge. Vanaf dan was Vlaanderen echt vrij en was de graaf niet langer een leenman van de Franse koning.

De economische en culturele glorie tijd van onze stad kon beginnen!

Gilden en Ambachten

Het middeleeuwse leven in Brugge werd -meer dan waar ook- overkoepeld door het bestaan en de werking van de gilden en ambachten.

In onze moderne tijden kunnen wij ons nog moeilijk inbeelden wat een invloed, macht en prestige van deze ambacht- en arbeidersverenigingen uitgingen.

Het economisch, cultureel, politiek en zelfs financieel gebeuren in de stad werd gedurende eeuwen gedomineerd door de ambachtsgilden.

De benamingen "ambacht" en "gilde" zijn ons het best bekend, maar ook nering, broederschap, corporatie, compagnonnage, gezelschap en confrérie waren, naargelang de mode van de tijd, in gebruik.

Gilden en ambachten waren niet echt hetzelfde. Beide termen overkoepelden elkaar min of meer. Ambachten of corporaties waren groeperingen, die met strikt omschreven rechten en plichten het zelfde beroep uitoefenden. Neringen waren minder streng gereguleerde bedrijfsgezelschappen. Gilden daarentegen waren eigenlijk geen beroepsverenigingen, maar groeperingen van personen die, vaak in de schoot van de ambachten en neringen zelf, de geestelijke belangen en de onderlinge bijstand van hun leden regelden en stimuleerden.

In het begin van de 15^e eeuw telde Brugge niet minder dan vijftig ambachten.

Omdat bepaalde ambachten te weinig beoefenaars hadden, werden de leden ervan ondergebracht in de zgn. verzamelambachten.

De grote Sint-Lucasgilde was een verzamelambacht, waarin niet alleen beeldmakers, zadelmakers, spiegelmakers en glazenmakers waren aangesloten, maar ook kladschilders en kunstschilders, zodat o.m. Memling en Pourbus gildenbroeders waren van de zadelmakers.

Sterke stimulansen tot het stichten van verenigingen vanaf het einde van de 12^e eeuw, waren de gezamenlijke verering van een patroonheilige en de onderlinge bijstand. Een volgende stap was de naleving van de opgelegde reglementen. Brugge liep hier voorop, met een draperiekeure uit 1252. Nog een verdere stap in de vorming van de ambachten was de drang naar zelfbestuur en politieke macht.

Een goed voorbeeld is de "de Moerlemaye", de sociale uitbarsting van 1280, die haar ontknoping kende in 1302, toen het ambachtsvolk, dank zij een alliantie met de graaf van Vlaanderen -en al dan niet geleid door Jan Breydel en Pieter de Coninck- zich keerde tegen het patriciaat en de Franse koning, met als hoogtepunt de Gulden Sporenslag op de Kouter te Kortrijk, maar ...dat onderwerp is u nu meer dan bekend.

Niet minder dan 31 Brugse ambachten namen eraan deel, goed voor meer dan 2000 man voetvolk en 320 ruiters. Ze rukten allen uit onder eigen hoofdmannen. De voornaamste contingenten waren toen de wolbewerkers, de cordoeaniers en de timmerlieden.

Hoe belangrijk de ambachten op politiek vlak waren, kan worden geïllustreerd door het feit dat zij, vanaf 1304, negen van de dertien Brugse schepenzetels bezetten.

Het waren verticale organisaties, die, per beroep, alle handwerkers groepeerden, van hoog tot laag, zodat de klassentegenstellingen er niet bestonden, formeel althans.

Wel werd de hiërarchie "leerjongen-gezel-meester" strikt in acht genomen.

De sociale nood van de ambachtsleden werd bij ziekte, ongeval of ouderdom, gedragen door de religieus-charitatieve gilden binnen de ambachten. De leden waren verplicht een bijdrage te storten in de armenbus. De bejaarde vakgenoten konden veelal terecht in de godshuizen, bekostigd door het ambacht. Een nog bestaand voorbeeld is de "Stichting de Moor" voor timmerlieden.

Voor hun religieuze bijeenkomsten maakten de gilden gebruik van een altaar in een of andere kerk of van een eigen kapel, zoals de Speelmankapel in de Beenhouwersstraat, de afgebroken Smedenkapel in de Smedenstraat of de Schoenmakerskapel in een zijbeuk van de kathedraal.

Het belangrijkste verenigingslokaal was evenwel het ambachtshuis, waarvan de meeste opgericht werden in de 15^e eeuw. De Steenstraat was bijzonder rijk aan dergelijke panden. Het gerestaureerde ambachtshuis der Brugse schoenmakers, "de Gekroonde Laars", is ons allen wel bekend.

Vanaf de 15^e eeuw liet de centraliserende staat nog weinig ruimte voor ambachtelijke overmacht. De stad begon vreemde ambachtsslieden aan te trekken en liet ze buiten corporatief verband werken.

Vanaf de 18^e eeuw ontstonden de "manufacturen", kleinschalige bedrijven, die totaal los stonden van elke vereniging of corporatie (tabak, suikerraffinage, faience, glasblazerijen, kantbewerking....). Ook de gedachte van vrije concurrentie deed in die tijd zijn intrede, wat uiteraard voor de ambachten rampzalig was.

Door de wet Le Chapelier van 1791 werd het corporatieve stelsel definitief afgeschaft.

Dit betekende het einde van meer dan vijf eeuwen ambachtelijke grandeur in Brugge.

Op cultureel, gastronomisch en folkloristisch vlak komen de term "gilde" en konsoorten nog wel voor, hoewel die verenigingen geen enkele sociale of politieke macht meer hebben. Maar.... De Vlaamse Wijngilde, de Broederschap van het H. Bloed, het Gezelschap der Drie Sanctinnen, de Vlaamse Confrérie van de Gastronomie en vele andere houden de traditie in ere en daar gaat het tenslotte om!

De middeleeuwse wijnspuwers

Hebt u wel eens een wijnproever aan het werk gezien?

Bij het wijnproeven volgen een aantal handelingen elkaar op, als in een ware ceremonie: De persoon die de wijn moet testen, neemt een slok wijn, knabbelt, houdt de wijn een tijdje in de mond en tenslotte..... spuwt hij de wijn weer uit in een speciaal daartoe voorzien recipiënt.

"Zonde van die heerlijke drank" denk ik dan telkens. Hoewel...stelt u zich die eerbare heren voor na een avondje wijnproeven zonder uitspuwen!

Het wijnspuwen is eigenlijk een zeer oud beroep, dat ontstond als gevolg van de veelvuldige pogingen van wijnboeren en handelaars om hun waar te vervalsen. In de eerste eeuw van onze tijdrekening was het volgens Plinius al moeilijk om zuivere wijn te kopen.

In de Middeleeuwen werd wijnvervalsing streng bestraft. Omdat er toen van een scheikundig onderzoek natuurlijk nog geen sprake was, werd de wijn getest door een beëdigde wijnproever of "wijnspuwer". In Brugge noemde men die mensen "wijnspuwers" of "wijnschrooijers".

Hun taak beperkte zich niet alleen tot het strikte proefwerk. Zij hadden de zorg over de wijn, van bij zijn aankomst in de stad tot aan de levering in de kelder. De wijnverkoop moest in het openbaar plaatsvinden, maar aangezien de vervalsing en de verkoop meestal in de kelder gebeurde, had elke koper het recht om in de kelder de wijn uit het vat te zien tappen. In Brugge moest zelfs de verkoop van een beker wijn in een taveerne, met open deuren gebeuren, op straffe van boete.

Twee schepenen hadden de taak om regelmatig in de kelders van de tappers "te drinckene ende te proeven". Daarbij verbood het reglement om een nieuw vat te "ontstekene" vooraleer het "lopende" geheel verkocht was. Ook de herbergiers moesten de deken der wijntappers verwittigen, wanneer zij een nieuw vat wilden opsteken. De lege ton werd dan gesloten en verzegeld.

Niet alleen de kwaliteit van de wijn moest worden bepaald maar ook de inhoud van de ton. Dat was het werk van de "wijnroeier": De maat van de ton en de peiling van het niveau van de wijn werd gemeten met een ellestok. Tot in de 19^e eeuw hanteerde iedere regio echter zijn eigen meet- en maatstelsel, zodat de controle ten behoeve van de accijnzen bij iedere halte van het wijntransport, hetzij te water hetzij te land, diende te worden overgedaan.

Er waren tenslotte de "wijnzeggers", een soort omroepers die in de stad de lof van deze of gene wijn -en van zijn verkoper- gingen verkondigen.

Meestal werden de tonnen wijn per schip aangebracht en door middel van een kraan aan land gebracht. Zo'n houten kraan stond vroeger op het Kraanplein, aan de verdwenen Kraanrei. De eerste kraan werd in Brugge gebouwd op het einde van de 13^e eeuw. Twee grote houten wielen aan beide zijden van het hijstuig werden in beweging gebracht om het mechanisme van de hefboom in werking te stellen.

Dat was het werk van de "krane-kindern", die in de raderen liepen om ze draaiende te houden.

Pas in 1767 werd de laatste houten hijskraan afgebroken.

Ze komt op vele schilderijen van Brugse meesters voor, o.a. bij Memling in het middenpaneel van "Het mystiek huwelijk van de H. Catharina".

Ook op de Kraanbrug stond dus een wijnkeurder, om de wijn bij de aanvoer meteen een eerste keer te proeven. Een 16^e eeuwse kroniek vermeldt hierover het volgende: "Ze waren in twit gekleed ende ze namen van de nieuwen wynen een weinigh in den mondt ende spouwden tzelf terstond uyt".

Zoals alle andere beroepslui waren ook de wijnspuwers in het middeleeuwse Brugge verenigd in een ambacht. Ze hadden een ambachtshuis, aan de zuidkant van de Kuiperplaats, een eigen kapel en uiteraard ook privileges, die hen door Maria van Bourgondië waren geschonken.

In 1768, één jaar na het verdwijnen van de kraan, werd ook het genootschap van de wijnspuwers ontbonden. Brugge was namelijk in die tijd als wereldhandelsstad uitgeteld, mede door de verzanding van het Zwin. Zelfs de Kraanrei, waar eens zovele schepen waren gelost geworden, werd omstreeks 1787 overwelfd.

Zou het drinkende Brugse volk dan roemloos ten onder gaan bij gebrek aan geestrijk nat?

Wel neen, want in 1860 kocht ene Alfons Verstraete, jeneverstoker in Sijsele, vijf naast elkaar staande woningen aan de Handelskom en legde daarmee de grondslag voor de Gist- en Spiritusfabriek en de bekende Brugse jenever..... maar dat is weer andere koek!

Uithangborden in alle vormen en maten

Ik hoef er u wellicht niet van te overtuigen dat er in Brugge veel te bekijken valt en dan heb ik het niet over de Markt, de Burg of 't Zand, zoals een Brugse zanger het verwoordt.

Mijn onderwerp brengt u en mij in het oude Brugge van de uithangborden, een boeiend onderwerp, voor wie zich de moeite getroost ook af en toe omhoog te kijken. Uithangborden waren in vroegere tijden zo' n beetje wat de pictogrammen en reclamefolders samen in onze tijd pogen te doen: het waren herkenningstekens, lokmiddelen en blikvangers.

Cafés, winkels, herbergen, gilden.... hadden alle een uithangteken of een reliëfsteen. Eén der bekendste, is de reliëfsteen aan het hotel-restaurant "Duc de Bourgogne" op het Huidevettersplein. Geen gids die nalaat "zijn" groep toeristen hierop attent te maken. Het is de gepolychromeerde afbeelding van een landbouwer die een koe melkt en een vrouw die twee emmers draagt aan een juk. Het 17^e eeuwse estaminet droeg de naam "de grooten Hollander". Tijdens de revolutiedagen van 1830 werd de naam wijselijk veranderd in "de Koe" om later, ca. 1840, te promoveren tot "In de Hollandse Koe"!

In 1580 droeg de helft der huizen een huisnaam, in vele gevallen "geïllustreerd" door een teken aan de gevel.

Een voorbeeld: in de Steenstraat, tussen de Kleine Sint-Amandstraat en de Markt, droegen de huizen in de 15^e en 16^e eeuw de volgende namen: " 't Lammekin" (1538), "Schepelkin" (1409), "de Vijf Helmen" (1520), "de Oude Schaek" (1577), de taveerne "Slype" (1409), de wijntaveerne "de Lelye" (1529), "de Craecke" (1524), "den Rynschen Boodt" (1538), "Schotkin" (1484), "de Sterre" en tenslotte "de Sleccke" op de hoek van de Markt.

Toch heel wat mooier dan een vulgair huisnummer, als u het mij vraagt!

Meestal hadden de privé-huizen dan ook een gevelsteen met naam en bouwjaar, bij de handelszaken ging het eerder om een uithangbord, meestal uit smeedijzer gemaakt. De oudste gevelsteen aan een privé-woning prijkt aan het huisnummer 13 in de Cordoeaniersstraat. Het stelt twee vrouwen voor in 16e eeuwse kledij. De ene is een dame van hogere stand, de andere is een dienstmeid. Ze houden beiden een broek in de hand. Het gaat hier om het bekende tafereel van "de strijd om de mansbroek" of de machtsstrijd om te weten wie binnenshuis de heerschappij zal voeren. De gevelsteen heeft ook twee banderollen. De bovenste draagt de zin " dits in coudenbrouc", de onderste vermeldt de datum 1518. Het gaat dus wellicht niet om een "koude broek", maar wel om " 'k hou de broek ". De naam "Coude(n)brouc" wordt in Brugge reeds teruggevonden vanaf 1294. Blijkt nu dat in de onmiddellijke nabijheid van het huis, tussen de Cordoeaniersstraat en de verdwenen Kraanrei, in 1488 ook een Coudebroucstraatje bestond, dat kort daarop verdween voor de uitbreiding van de Vlamingstraat.

In verschillende ambachten en neringen bestonden er voorschriften op het gebruik van een uithangbord of -teken. Ook de drankslijterijen kregen heel wat verplichtingen na te leven. Terwijl, bij bierverkoop, een gekleurd bord werd uitgehangen naargelang de verkochte biersoort, werden de wijntapperijen verplicht, als teken, een banier van licht metaal uit te hangen, met de landen van afkomst van de wijnen. Interessant om weten is dat het uithangen van een tarief in de herbergen en drankslijterijen al in de 15^e eeuw in Brugge een "must" was. Zelfs toen al, kocht men blijkbaar niet graag " een kat in een zak"!

Wat verder de herbergen en aanverwanten betreffen, was er soms wel stof tot verwarring: “In Den Inghel” was een herbergnaam die in de 16^e eeuw niet minder dan zestien maal voorkwam. Ook “In Den Hoorne”, “In de Zwaene” en “In den halve Maene” waren blijkbaar geliefde benamingen voor de middeleeuwse afspanningen en taveernen.

Wat die halve maan betreft: Er hangt een prachtig smeedijzeren uithangbord in de ingangspoort van Gruuthuse, maar niemand schijnt de herkomst te kennen.

De mode van de uithangborden is in Brugge nog lang niet verdwenen. Aan de vishandel Geldhof op de Vismarkt prijkt een modern smeedijzeren bord van de hand van Yves Parmentier, die het oorspronkelijk maakte voor de wereldtentoonstelling van 1958.

Jammer is wel, dat oude huis- en herbergnamen en dito uithangtekens moesten wijken voor modernere alternatieven. Waarom moest café “De Zwarte Leeuw” zo nodig herdoopt worden in “Charly”? Het werd kort daarop de ondergang van de oude leeuw, Charly en de hele santenboetiek.

Waarom moest “In den Dolfijn” op de Vismarkt wijken voor het deftiger “Mozart”?

Erg “in” was het recente uithangbord van een zaak voor kansspelen in de Smedenstraat. Enkele jaren geleden stond daar een café “In den Gouden Bol”. De nieuwe eigenaar maakte er “In de Gulden Gok” van en hing een uithangbord aan de gevel met het opschrift “Wedden!?!”. Wedden dat de goktent ook al verdwenen is? Wedden dat we nog heel wat rare dingen in onze mooie stede zullen zien opduiken?

Paalstenen en/of sperstenen

Tot nog toe dacht ik dat paal- of sperstenen een typisch Brugs verschijnsel waren. O, misvatting! O, illusie!

In een heel recent verleden zag ik, heel toevallig, dezelfde "Brugse" spersteen in het Zeeuwse dorpje Groede, net vóór de Lutherse kerk aldaar.

Vanwaar die opvatting van mij, als zou een paal- of spersteen Brugs zijn en niet West-Vlaams, of door uitbreiding ook Zeeuws of zelfs Frans (de huidige Noord-Franse gebieden palend aan de Belgische grens)?

Omdat men per definitie in alle boeken schrijft over de "petra brugensis" ofte "Brugse steen"! Daarom!

De kapitale vraag dringt zich nu op: Wat is een paalsteen? Persoonlijk gebruik ik liever het woord "spersteen". De lezer zal heel vlug begrijpen waarom.

De paalsteen werd geplaatst, daar waar een grens moest worden aangeduid tussen de jurisdictie van een stad -in casu Brugge- en territoria of gebouwen die onder controle stonden van de kerkelijke jurisdictie (kloosters en kerken) of van de plaatselijke adel (kastelen en burchten).

In deze welbepaalde benadering kunnen we het inderdaad beter hebben over een "paalsteen", die een bepaald gebied begrensde.

Nu was het in vroegere eeuwen de traditie dat een misdadiger, éénmaal voorbij de paalsteen en dus -zoniet binnen de muren- dan toch binnen het domein van een klooster, kerk of burcht, niet verder meer door de stadsmilitie kon worden achtervolgd en dus veilig was. Nu was die veiligheid relatief en vooral tijdelijk, vermits de vervolgde toch niet ten eeuwigden dage in zijn schuilplaats kon blijven, zeker niet als hij "te gast" was in een nonnenklooster of bij de begijntjes.

Want... Ere wat ere toekomt, de bekendste spersteen in onze stad is wellicht die van het Begijnhof. Hij staat vóór de brug, die toegang geeft tot het Begijnhof en bakent de grens af tussen de stad en "Den Wyngaerd". Boven de toegangspoort, onder het beeld van de H. Elisabeth van Hongarije, staan trouwens de woorden "Sauve garde" wat zoveel betekent als "redding en behoud" en wat dus slaat op de redding van misdadigers uit de handen van de schout. Met andere woorden, door het bestaan van zo'n paal, werd de toegang tot het kerkelijk of adellijk territorium voor de achtervolgers "versperd", vandaar mijn voorkeur voor het woord "spersteen".

In verband met het Prinselijk Begijnhof van Brugge, is er een schenkingsakte van 1251, waarin reeds sprake is van een grenssteen of "paelsteene". Deze paalstenen, waarvan andere voorbeelden terug te vinden zijn bij Gruuthuse, aan de Bonifaciusbrug, in Sint-Andries, aan het doolhof van Loppem en ... in het Zeeuwse Groede, vertonen meestal aan de voorzijde een soort dolk, met een waaivormig handvat. Het onderste punt van dit ornament, in het midden van de voetstoel, is het oriëntatiepunt van de grenslijn. Als ze een jaartal aanduiden, gaat het vaak om stenen uit de 17^e eeuw (Bonifaciusbrug 1634, Helmstraat 1642, kasteel ter Lucht in Sint-Andries 1647).

Werd de Lutherse kerk in Groede niet in de 17^e eeuw gebouwd?

De huidige plaats van de Brugse sperstenen komt vaak niet meer overeen met hun oorspronkelijke plaats. Ze werden in latere tijden verplaatst bij het opbreken van een straat of het heroprichten of restaureren van een gebouw.

Bij nader onderzoek, kwam ik te weten dat er in het Brugse ommeland, en zelfs een heel eind daarbuiten, heel wat van die paalstenen voorkomen: gedateerde en ongedateerde, met letters, met figuren, wapenschilden en zelfs met een zogenaamd "Andreaskruis", zoals de spersteen aan de ingang van 't Bourgoensch Cruyce in de Wollestraat.

Vaak worden die paalstenen vergezeld van een lijn, ingewerkt in de kalsijde of straatsteen, als ze tenminste nog op hun oorspronkelijke plaats staan. Deze laatste wijze van grensafbakening werd in de loop der volgende eeuwen meer en meer gebruikt, zodat de paalsteen in onbruik geraakte. In theorie is de dubbele functie van de paal- en/of spersteen nog steeds in voege, in de praktijk echter is het een leuke oude steen en een dankbaar onderwerp voor het toeristisch fototoestel op zoek naar iets origineel.

De Brugse beiaard

Dertig jaar geleden schreef Jan Vercammen in zijn verzenbundel "Brugge":

*Als de 49 klokken van de beiaard
hun heldere, zinderende klanken neerlaten
in het vermoeide water van de reien,
tussen de weerspiegelende, mediterende gevels,
de antieke kaaimuren en de hoogerugde toverbruggen,
stuwen ze daar de tijd niet voort.*

Hij had gelijk. De beiaard van Brugge raakt niet aan de tijd, maar hij maakt ondertussen wel geschiedenis.

In het jaar 1240 werd aangevangen met de bouw van het belfort. Het moest het symbool worden van de onafhankelijkheid en het zelfbeschikkingsrecht van de stad en vooral van hen die er woonden. De klokken in de toren werden de boodschappers van blijde maar ook van droeve maren. Naargelang oorlog of overwinning, luidde de noodklok of de zegeklok.

De eerste klokkentoren was uit hout opgetrokken en werd reeds in 1280 door een brand geteisterd, waarbij de eerste stadsklok verloren ging. Een nieuwe klok werd gegoten, maar pas in 1297 -17 jaar na de brand dus- in het belfort opgehangen.

Uit archieven weten we, dat de Bruggelingen de stadsklok "Triumpheklokke" of "Heilig-Bloedklokke" noemden. Deze triomfklok werd verschillende malen hergoten. Voor het laatst gebeurde dat in de klokkengieterij van Georges Dumery in 1743. Het hergieten van de grote klok gebeurde bijna telkens na een brand: In 1493 sloeg de bliksem in, in de torenspits. In april 1741 herhaalde zich hetzelfde scenario. De verslagenheid bij de bevolking was toen erg groot. Het 35 klokken tellende carillon, gemaakt door Melchior de Haze in 1678, werd totaal vernield. Een kroniekschrijver uit die tijd vertelde het volgende:

"..... den brand quam tot het klokspel, twelcke aanstonts oock vernielt wiert en alle de klokken smolten, als mede de triumph, anders geseyt de H. Bloedklocke, de welcke weeghde 22.000 ponden, so dat het was als eenen regen van vier en van gesmolten metael in de thoren.....".

Het stadsbestuur bleef deze keer niet bij de pakken zitten. Het liet de gesmolten klokspijs verzamelen en gaf enkele weken later aan Georges Dumery -toen nog woonachtig in Antwerpen- de opdracht om klokken voor een nieuwe beiaard te gieten. Een uitvoerig voorstel van de klokkengieter kwam er reeds in juni, amper twee maanden na de grote brand. Het zou een spel van 47 klokken worden, met een omvang van ongeveer vier octaven.

Dumery verhuisde meteen naar Brugge en vestigde zijn klokkengieterij tussen de Smedenpoort en de huidige Klokstraat.

In de jaren '80 van de vorige eeuw, liet het stadsbestuur trouwens op die plaats een soort herdenkingsmonument oprichten met een kopij van een Dumery-klok.

Omdat Georges Dumery de oude klokspijs had moeten gebruiken, die echter teveel lood bevatte als gevolg van de brand, vertoonden bepaalde klokken nogal wat tekortkomingen. Zo gebeurde het dan ook dat, op 2 september 1745, bij het bezoek van de Franse koning Lodewijk XV aan Brugge, de triomfklok barstte onder het luiden.

Het zou tot de Franse bezetting duren, vooraleer de beiaard een nieuwe zegeklok kreeg. Deze werd in 1800, getrokken door zeven paarden, naar het belfort gevoerd en daar in de toren gehesen. Men hoorde de klok voor de eerste maal luiden in 1802, naar aanleiding van de Vrede van Amiens tussen Frankrijk en Engeland.

Die klok, die er nog steeds hangt, heeft een diameter van 2,05 m. en weegt bijna 6000 kg.

De beiaardklanken, die we vandaag horen, zijn voor een deel nog te danken aan klokken die 250 jaar oud zijn. Tijdens de restauraties van 1939 en 1969 werden de hoogste 21 klokjes echter door nieuwe vervangen.

Wie bespeelt nu zo'n prachtige beiaard als die van Brugge?

Uiteraard niet de eerste de beste!

Tot in 1984 was dat de beroemde beiaardier en beiaardcomponist Eugene Uten. Hij was gedurende 35 jaar werkzaam als stadsbeiaardier.

Na die goedgevulde loopbaan gaf hij de fakkel door aan de hulpbeiaardier Aimé Lombaert, geboren in 1945 en gediplomeerd aan de beiaardschool van Mechelen.

Hij is het, die sedertdien de heerlijke klanken van de eeuwenoude beiaard over Brugge strooit. Dat is echter alleen bij beiaardconcerten het geval. De "wekkeringen" om de vijftien, de dertig en de zestig minuten gebeuren automatisch: Daarvoor heeft de beiaard een massieve koperen trommel met 35.000 gaatjes. Die trommel dateert uit 1748, net zoals het grote uurwerk dat de bewegingen van de trommel regelt. De melodieën, die we dan horen, worden "met de regelmaat van een klok" vervangen door andere. Ook dat is uiteraard het werk van de beiaardier.

In 1985 kwam een langspeelplaat met Brugse beiaardmuziek op de markt, gespeeld door Aimé Lombaert. Ik vermoed dat die muziek nu ook op CD verkrijgbaar is.

De opname gebeurde op het late avonduur, om het vervelende stadslawaai als achtergrond te vermijden. Het was echter niet dát lawaai dat mee opgenomen werd, maar het gekir van de duiven, dat van generatie tot generatie in de toren huizen.

En wat bleek? De technici besloten de vocale begeleiding van de duiven te behouden. Zo horen we ze lustig kirren in "Romance" en "Komm in die Gondel". Je waan je als het ware op het San Marcolpein in Venetië!

Wordt Brugge soms niet het Venetië van het Noorden genoemd?

Brugge in de Geuzentijd

Deze keer verplaatsen we ons met de teletijdmachine een dikke 480 jaren in het verleden en bevinden ons in het Brugge van 1520.

Kooplieden uit de Duitse Hanzesteden brachten steeds vaker berichten mee uit hun land, als zou ene monnik, Maarten Luther, nieuwe ideeën propageren over Kerk en geloof. Samen met het mondeling verspreide nieuws brachten zij ook pamfletten, bijbels en geschriften met zich mee. De boekdrukkunst kende in die tijd, net daardoor, een enorm elan.

In Brugge was meteen een schare notabelen, aangevoerd door de humanisten, gewonnen voor de nieuwe leer. Ook in de meer bescheiden kringen van ambachtslieden groeide de nood naar vernieuwing.

Het christendom was voor velen vervallen tot een mengsel van uiterlijke ceremoniën en valse vroomheid, die meer weg had van superstitie, magie en vrees voor het hiernamaals, dan van werkelijk geloof.

In 1520 maakte de pauselijke legaat, Jeronimus Aleander, een visitatiereis in de Nederlanden, waarbij hij ook Brugge aandeed. Hij sloeg van hieruit -in zgn. "donderpreken"- alarm over de weerklink die de nieuwe lering in verschillende kloosters in en om de stad had gekregen.

Het mocht niet baten: in de daarop volgende jaren traden heel wat kloosterlingen uit en werd, in 1521, voor het eerst in Brugge, een dominicaan vervolgd voor het lezen van "slechte" boeken en het verspreiden van hun inhoud.

In datzelfde jaar veroordeelde de pauselijke Curie tot "kettters", al wie ook maar Lutherse geschriften enige goedkeuring toedroeg.

In 1526 vaardigde "onsen gheduchten heere den Keysere" (Karel V) een plakkaat of bevelschrift uit, dat op 28 augustus als "Hallengebod" vanaf het balkonnetje van de hallentoren, aan de verzamelde inwoners van Brugge werd voorgelezen. Dit bevelschrift gebod o.m. het openbaar verbranden van alle boeken over "deze verdorven en ketterse leer" en het aanmanen van de inwoners om ketterse stadsgenoten aan te geven bij de overheid.

De Brugse magistraten echter, reageerden aanvankelijk eerder tolerant en pragmatisch. Die houding van de stadsoverheid had twee redenen: enerzijds waren velen van die magistraten van humanistische strekking, anderzijds vreesden zij, dat een uitgesproken repressief klimaat vreemde kooplieden zouden ontmoedigen in Brugge te blijven. Karel V gaf echter geen duimbreed toe.

Een eerste terechtstelling op de brandstapel gebeurde op de Burg in 1527.

De veroordeelde was een mutsenmaker, Hector van Dommele. Hij had enige ontwikkeling, bezat een vrij goede bijbelkennis en propageerde vanaf 1525 Lutherse geschriften. Tussen 1527 en 1572 zouden nog een zeventigtal executies volgen!

Vanaf 1535 hadden anabaptisten uit Munster hun toevlucht gevonden in Brugge en stichtten hier een dopersgemeente, waarvan -opmerkelijk genoeg- geen enkele Bruggeling deel uitmaakte. Niettemin werd Brugge in die jaren de belangrijkste basis van de Doopsgezinden in Vlaanderen.

In 1536 werden zeven vrouwen uit die gemeente gearresteerd. Vijf van hen werden veroordeeld tot de brandstapel. De andere twee, die hadden afgezworen, werden bij wijze van gunst levend begraven!

Enige jaren later hoorde men te Brugge, tijdelijk dan toch, niets meer over anabaptisme en namen de Lutheranen opnieuw de bovenhand. Hun gemeente werd geleid door een rijke goudsmid, Cornelis Volkaert, die het in 1547 zelfs aandurfde om Lutherse geschriften in Brugge te laten drukken en een deel ervan alhier te verspreiden. De rest stuurde hij naar Engeland, waar een kolonie van hervormde vluchtelingen uit de Nederlanden was ontstaan.

Volckaert zou op zijn beurt in 1553, als laatste Lutheraan, in Brugge worden terechtgesteld.

Nog datzelfde jaar hoorde men, binnen de muren van de stad, voor het eerst spreken over het optreden van Calvinisten, meestal afkomstig uit Noord-Frankrijk en de streek van Kortrijk.

In diezelfde periode, ca. 1555, kregen enkele doopsgezinde kernen een nieuw leven. Ook nu werden ze meedogenloos vervolgd.

In 1556 werden zeven gemeentelieden gearresteerd. Twee van hen stierven in de gevangenis, vijf werden terechtgesteld. Drie jaren later, werd een bijeenkomst in open lucht, net buiten de muren van de stad, hardhandig opgedoekt. Dertig deelnemers werden opgepakt. Twaalf van hen bestegen uiteindelijk de brandstapel. Parallel met de wederopkomst van het anabaptisme verspreidde het Calvinisme in Brugge zich in razendsnel tempo, in de hand gewerkt door de talrijke protestantse vluchtelingen die uit Engeland naar de Nederlanden waren teruggekeerd, na de troonsbestijging van de katholieke Mary Tudor in 1553. Bovendien werd de expansie van de nieuwe leer bevorderd door goed opgeleide predikanten, vaak ex - priesters, zoals de uitgetreden karmeliet Karel de Coninck, die eveneens verbrand werd op de Burg in 1557.

Vanaf de jaren '60 kende Brugge niet alleen een groeiend aantal Calvinisten (meer bepaald in de Sint - Walburgawijk), maar vooral een grote groep "protestantiserende katholieken", m.a.w. katholieken die, in de rand van de rijke Brugse humanistische traditie, niet ongevoelig waren voor de frisse wind die door de Kerk waaide.

Zo kwam Cornelis van Baersdorp, gewezen lijfarts van Karel V en humanist in hart en nieren, openlijk uit voor zijn protestantse sympathieën, maar werd niettemin proost van het broederschap van O.L.V. van Blindekens. Zijn kandidatuur als burgemeester van de stad Brugge werd echter verworpen, na tussenkomst van de landvoogdes Margaretha van Parma, halfzuster van Filips II.

In 1562 werd Brugge voor het eerst een onafhankelijk bisdom.

Daarvóór hadden de Brugse parochies afgehangen van het bisdom Doornik. Petrus de Corte werd de eerste bisschop van het nieuwe bisdom. Samen met de keizerlijke inquisiteur Titelmans, nam deze de Corte (of Cortius) de vervolgingen ter hand en verzocht de magistratuur van Brugge om medewerking, maar stuitte op een besliste weigering. Stadsbeambten die Titelmans en/of Cortius toch hielpen

bij huiszoeken en arrestatie, werden door de stadsmagistratuur zelf prompt opgesloten. Intussen werden er in de streek om Brugge heel wat hagenpreken gehouden, bijgewoond door honderden sympathisanten van de Calvinistische leer.

Op 10 augustus 1566 begon in Frans-Vlaanderen de beruchte Beeldenstorm, die in een vreselijke lawine van geweld tot in de naaste omgeving van Brugge raasde. Op 24 augustus verwachtte men een inval van de Beeldenstormers in de stad, maar Brugge bleef gespaard en was één van de weinige plaatsen in Vlaanderen waar de katholieke erediensten nog doorgingen.

Nadat de storm was geluwd, verscheen een tiental maanden later de hertog van Alva in de Nederlanden. Die richtte onmiddellijk de gevreesde Raad van Beroerte op, een uitzonderingsrechtbank, die de opstandelingen van 1566 moest bestraffen.

Door verslagen en andere archieven uit die tijd weten we dat, bijvoorbeeld, de pastoors van de O.L.Vrouwekerk, door de commissarissen ondervraagd, verplicht werden een groot aantal inwoners als "afvallige parochianen" aan te duiden. Het blijkt moeilijk na te gaan in welke mate het gereformeerd kerkelijk leven ondergronds is blijven voortleven tijdens de repressie van Alva.

Na een aantal overwinning van de Geuzen, o.m. in Briel, Vlissingen en Aardenburg, kwamen zij onder leiding van de Prins van Oranje. Tussen de protestantse verzetslui en de koninklijke troepen ontstond vanaf dan een toestand van jarenlange oorlogshandelingen. Die werden pas gestaakt, toen de Statengeneraal in november 1576 met de Pacificatie van Gent, de amnestie en de opschorting van plakaten proclameerde.

De verdraagzaamheid van de landvoogden, een gevolg van de Pacificatie, had tal van uitgeweken protestanten aangemoedigd om naar hun geboortestad terug te keren. In Brugge werden zij een machtige pressiegroep. Dat bracht een sterk anti-Spaans gevoel naar boven, dat -bijna logischerwijze- gepaard ging met een antikatholieke stemming.

Op 1 februari 1580 trad Brugge toe tot de Unie van Utrecht, wat betekende dat het protestantisme vrij spel kreeg en vanaf 1581 de enige erkende godsdienst in de stad werd.

Het katholieke leven viel zo goed als stil: In de parochiekerken stonden protestantse predikanten. Zo weten we, om nog maar een de O.L. Vrouweparochie als voorbeeld aan te halen, dat Gillis Ebrecht er op 1 januari 1582 als eerste predikant werd aangenomen. Zijn opvolger, vanaf oktober 1583, was ene Johannes de Moor, een voormalig karmeliet uit Aalst. Voorts bestond de Calvinistische kerkorganisatie van de O.L. Vrouwekerk ook nog uit een hulppredikant, Jacob Baselius, een scholaster, een koster en een klokkenluider.

Pas in juli 1584, na bijna drie jaar Brugs protestants bestuur als gevolg van de verzoening met Spanje na het militair optreden van Farnese, werd de O.L. Vrouwekerk opnieuw door de bisschop ingewijd en opgesteld voor katholieke erediensten.

Spanjaarden, Spanjaarden en nog eens Spanjaarden

"De Spanjolen syn daer!"

Zo moet het in Brugge hebben geklonken toen, in 1571, een Spaans garnizoen zich in de stad vestigde.

De inkwartiering diende als steun bij de repressie van de Raad van Beroerten tegen o.m. de Brugse protestanten. De meeste van hen waren toen echter al uitgeweken naar Engeland, zodat de aanwezigheid van de Spaanse soldaten slechts van korte duur was.

"Spanjolen" waren voor de toenmalige Bruggelingen nochtans een bekend en alledaags beeld in de straten van hun wereldstad.

De eerste zeelieden "uit Biskaje" legden in Brugge aan in 1230. De naam "Biskajers" is echter van latere datum en werd gegeven aan de kooplieden uit de streek van Bilbao, na de splitsing van de natie van Castilië in 1455, als gevolg van spanningen tussen de kooplieden van Burgos en die van Bilbao.

Vanaf 1494 hadden de Biskajers een indrukwekkend natiehuis op het gelijknamige plein. Het pand, een geschenk van de stad Brugge, werd in de 19^e eeuw afgebroken. Met Spanje bedoelde men in de Middeleeuwen in de eerste plaats Castilië + de voormalige vorstendommen Leon, Galicië en Asturië. De rest was in handen van de Moren en zou pas tussen de 13^e en de 15^e eeuw heroverd worden door de Castiliaanse vorsten (de bekende "reconquista"). Het moderne Spanje zou op het einde van de 15^e eeuw ontstaan, bij de vereniging van de koningshuizen van Aragon en Castilië.

De aanvoer van producten uit de Spaanse regionen naar Brugge was vanaf de 14^e eeuw zeer intens en verscheiden: Leder uit Cordoba, amandelen, zeillaken, weefdraad en schapenvachten uit Navarra, rijst en saffraan uit Aragon, wol uit Castilië (naast de Engelse, die wel van hogere kwaliteit was), wijn uit Galicië en olijven, zout en vijgen uit Andalucië.

Al die goederen werden gelost aan de Spaanse Loskaai vlakbij de Spanjaardstraat (vroeger Lang Winkel genaamd). In die straat woonden en werkten de Spaanse kooplieden en hadden ze ook hun natiehuizen.

Zo was daar o.m. het natiehuis van Castilië, bewoond door de familie de Aranda. Het gebruik van dit natiehuis werd pas opgegeven in 1705. Bij de ontbinding van de natie werden de archiefkast met het archief en de kunstwerken overgemaakt aan de stad Brugge.

Het andere natiehuis in de Lange Winkel was het natiehuis van Navarra, vanaf 1530 eigendom van de familie de Peralta. Wat verderop was een groot pakhuis voor wol, "la casa negra" (niet te verwarren met "het Zwart Huis" in de Kuipersstraat), toebehorend aan Pedro de Salamanca, een wolhandelaar uit Burgos. Het bekendste huis "Hof de la Torre", eigendom van de familie de la Torre, werd gebouwd in 1500 en gerestaureerd in 1980.

Aan de vlakbij gelegen Augustijnenrei stond vroeger het Augustijnenklooster, waar de kooplieden uit Navarra een kapel hadden gewijd aan de H. Firmin. Pedro de Salamanca, onze rijke wolhandelaar, kreeg in 1513 zelfs de toelating om een Piëtakapel aan te bouwen tegen de kerk van de Augustijnen. Hijzelf en minstens zestien van zijn verwanten werden er begraven. Het testament van de Salamanca bevindt zich in het stadsarchief en een aantal kunstwerken uit zijn kapel zijn nu ondergebracht in het museum van de Sint-Salvatorskerk.

Enkele namen van Spaanse families zijn erg bekend geworden, door de uitstekende en langdurige integratie van hun leden in de Brugse samenleving.

Een goed voorbeeld is dat van de familie Pardo (de naam is nog vrij verspreid in het Brugse). Silvester Pardo vestigde zich in 1484 in Brugge en werd er zeven jaar later stadsmagistraat. Zijn jongste zoon, Diego, huwde met een meisje uit de familie Villegas. Die familie zou tot 1817 in Brugge blijven. Zijn dochter Barbara, huwde met Juan de Matança. De zoon uit dat huwelijk, Ferdinand, werd later kasteelheer van Tillegheem. Silvester Pardo's oudste zoon trouwde met Catherine vander Vlamincpoorte, een meisje uit een oud Brugs geslacht.

In het Groeningemuseum hangt een schilderij van de hand van Pieter Pourbus, voorstellende Juan Lopez Gallo en zijn drie zonen. Gallo was lid van de Spaanse handelsraad en eerste baron van Male. Hij was getrouwd met Catharina Pardo, de oudste dochter van Silvester.

Een deel van hun graftombe wordt bewaard in 't Stenen Beertje (het vroegere steenmuseum).

Nu we het over schilderijen hebben: Spanje was al in de 15e eeuw een belangrijk afzetgebied voor Brugse kunstenaars. Memling schilderde één van zijn meest monumentale werken "Zegende Christus met musicerende engelen" voor het hoogaltaar van het Santa Maria la Real-klooster in Nájera. Het werk hangt nu in het Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen.

Adriaan Provoost leverde tussen 1532 en 1534 niet minder dan 41 schilderijen op doek aan een uitgeweken Brugse kunsthandelaar in Bilbao.

Ambrosius Benson schilderde een aantal belangrijke werken o.m. "de Kruisafneming" voor de kathedraal van Segovia en "de Sint-Annaretabel", nu in het Pradomuseum in Madrid.

Er was dus een duidelijke wisselwerking in de handel tussen Brugge en de Spaanse steden.

Hét invoerproduct bij uitstek, bestemd voor de rijke Bruggelingen, was het leder uit Cordoba. Het werd bewerkt voor stoelen, zetels, koffers, boekbanden en muurbekledingen door ambachtslieden, gegroepeerd in de Cordoeaniersstraat, u allen wel bekend!

Een aantal Spaanse woorden zijn trouwens door de eeuwen heen verbasterd en verzeild in ons Brugs dialect. Zo bijvoorbeeld is een "spanjolette" een vensterkruk en een "venteneel" is een houten luikje (van het Sp. ventinilla).

De naam "Brugge" kennen de Spanjaarden als "Brujas". Maar... in het Spaans betekent "bruja"....."heksen"!

Van wisselwerking gesproken!!

't Gouvernement of het Provinciaal Hof ?

Op de Markt staat een gebouwencomplex, waarvan de meeste toeristen (en wellicht ook vele brave burgers van deze stad) denken dat het erg oud is: "Minstens gotisch of middeleeuws ... of zo iets."

Het gebouwcomplex in kwestie kreunt dan een beetje bij het horen van zoveel nonsens. Het vindt zichzelf, als jonge dame van 115, helemaal niet oud en zeker niet gotisch, wel "neogotisch", wat een reuze verschil maakt, vooral in tijd!

Die gebouwen, die de pech hebben er veel ouder uit te zien dan ze in werkelijkheid zijn, kennen de Bruggelingen als "de Post" en " 't Gouvernement". Wat aangezuiverd, worden ze voor A.B.N.sprekenden, het Posthoofdgebouw en het Provinciaal Hof, een gebouwencomplex dat bijna 100 m. lang is en de volle oostzijde van de Markt inpalmt.

Uiteraard heeft het belfort vóór 1894 andere burenen op die plaats gehad.

Laten we de zaak even chronologisch bekijken:

In de tweede helft van de 12^e eeuw, werd Brugge door een kanaal verbonden met de toen recent ontstane Zwininham. In Damme werd de koopwaar van de zeeschepen overgeladen in kleine boten, die het centrum van Brugge konden bereiken via de Reie.

De groeiende handelsactiviteit in de volgende decennia, bracht de noodzaak van een betere infrastructuur met zich mee. Dat ressorteerde in de bouw van een monumentaal pakhuis, aan de oostkant van de Markt. In dat gebouw, over de Reie heen opgetrokken, konden de handelaars hun koopwaar veilig laden en lossen en eventueel op de bovenverdieping opstapelen.

De Laken- of Waterhalle wordt voor het eerst in de archieven vermeld in 1284, maar waarschijnlijk was het gebouw pas tien jaar later voltooid. In de loop der eeuwen moest de Reie onder de Waterhalle geregeld worden uitgebaggerd en van allerlei afval gezuiverd. Dankzij enkele getekende stadsplannen (Marcus Gerards, Sanderus e.a.) en een aantal schilderijen uit de 16^e en de 17^e eeuw, kunnen wij ons een duidelijk beeld vormen van hoe de halle er heeft uitgezien.

Hoewel de schepen nog tot in de 18^e eeuw in de Waterhalle aanlegden, gebeurde dit hoe langer hoe minder, door het graven van de Handelskom bij de Dampoort in 1665 en het aanleggen van de Coupure in de tweede helft van de 18^e eeuw. De handelsactiviteiten verplaatsten zich langzaam maar zeker daarheen.

De afbraak van de houten hijskraan op het Kraanplein, in 1767, is er een goed bewijs van.

In de loop der eeuwen had de houtconstructie van de halle fel te lijden gehad van de vochtigheid, door de aanwezigheid van het water van de Reie in het gebouw. In de 18^e eeuw moesten regelmatig restauratiewerken worden uitgevoerd om het gebouw te behoeden tegen instorting.

Uiteindelijk werd de Waterhalle dan toch gesloopt en was reeds in 1791 volledig uit het Brugse straatbeeld verdwenen.

De Reie zelf was reeds in 1786 volgestort, als gevolg van de afbraak van de Kraanbrug en Sint-Jansbrug. Derhalve werd de halle tijdens de laatste vijf jaren van haar bestaan niet meer gebruikt als los- en laadruimte.

Reeds tijdens de afbraak van de middeleeuwse Waterhalle, werden voorstellen en plannen ingediend voor een nieuw gebouw op deze plaats. Het kwam er vrij snel, werd opgetrokken in Lodewijk XVI-stijl en huisvestte in de eerste plaats de Provincieraad, maar ook heel wat genootschappen (o.m. het bekende "Société littéraire") en meerdere horecabedrijven (Café Foy, Café Suisse, Estaminet La Presse e.a.)

Een lang leven zou dat grote complex niet kennen.

Op 20 februari 1878 brak er een hevige brand uit in het provinciaal gebouw. Enkel het Café Foy op de hoek van de Philipstockstraat en een aanpalende winkel konden worden gered en bleven nog bestaan tot in 1908.

In 1887 was men echter al begonnen met de bouw van het Postgebouw (op de hoek van de Breydelstraat) en van het Provinciaal Hof naar de plannen van de Brugse architect Louis de la Censerie en René Buyck. Deze keer werd er gebouwd in de toen alom geprezen Brugse (lees: neogotische) stijl, die er voor zou zorgen dat de Markt " een harmonieus geheel" werd. Café Foy zou de plaats ruimen voor de ambtswoning van de provinciegouverneur. Ook hiervoor maakte de la Censerie een ontwerp, ditmaal in Renaissancestijl, teneinde de gevelrij geen al te eentonig uitzicht te geven. Zijn ontwerp werd echter verworpen en de voorkeur werd gegeven aan de neogotische plannen van de Ieperse architect Jules Coomans.

De werken werden pas aangevat in 1914, bij de aanvang van de 1° wereldoorlog.

Als gevolg daarvan, vorderden ze slechts langzaam, zodat de laatste vleugel van het gebouwen complex pas in 1921 werd voltooid.

In de toenmalige ambtswoning van de gouverneur is thans het Bestuur van Bruggen en Wegen gehuisvest.

Het Provinciaal Hof, het middengebouw met de monumentale trap en de beide leeuwen, is een bezoek meer dan waard, hoewel niet alle zalen voor het publiek toegankelijk zijn, behalve bij speciale gelegenheden.

Moeder Brugge en dochter Zeebrugge

Zeebrugge is een oude dame van 107 jaar. Nu is dat in onze tijd geen uitzondering meer, zeker niet als die dame een zeehaven is. Eigenlijk is Zeebrugge één der jongste zeehavens van Europa en toch gaat ze prat op een meer dan 1000-jarige voorgeschiedenis, die van haar "moeder", de stad Brugge.

Laten we even de evolutie overlopen van Brugge-stadshaven tot Brugge-zeehaven en alle menselijke en technische miserie die ermee gepaard ging.

Onze saga begint in 1127.

Nadat de Bruggelingen bekomen waren van de moord op Karel de Goede, werden ze bewust van de onveiligheid waarin ze verkeerden. In enkele weken tijd schoten ze een paar stukken Reie aan elkaar tot een eerste stadsomwalling. Grofweg zat de stad geklemd tussen het Capucienenreijtje, de Speelmansrei, de Augustijnenrei, de Gouden Handrei, de Sint-Annarei, de Groene Rei, de Dyver en de Begijnengracht.

Deze situatie bleef behouden tot in 1297, toen de legerleiding van Filips de Schone besliste dat de stad moest omgord worden met wallen, muren en poorten. Brugge kreeg toen haar tweede omwalling en meteen haar eivormige gedaante.

In die tussentijdse 170 jaren, werd Brugge verbonden door een kanaal (de huidige Damse Vaart) met de toen recent ontstane Zwininham, zodat de koopwaar van zeeschepen, aangemeerd in Sluis of Damme, overgeladen werd op kleinere boten en via dat kanaal naar het centrum van Brugge werd vervoerd.

Dat vervoer gebeurde zelden 's nachts, maar wel bij valavond of 's morgens bij het krieken van de dag. Dan werden de boten geleid door vuren, aangestoken op de stompe kerktorens van Muyde (Sint-Anna-ter-Muiden bij Sluis), Oostkerke en Damme. Vanaf de rand van Brugge liep de vaarroute dan via de Langerei, de Spiegelrei en de Kraanrei tot aan de Kraanplaats of de Markt. Aan de Kraanrei, ten noordwesten van de toenmalige Kraanbrug, stond de stadskraan. Het was een houten hijskraan, in beweging gebracht door een rad, aangedreven door mankracht. Aan de Sint-Jansbrug, op het huidige Jan Van Eyckplein, stond en staat het tolhuis, zij het nu in sterk gerestaureerde toestand. In deze wijk ontwikkelde zich een druk handelsverkeer en vestigden zich de buitenlandse handelsnaties.

Tot aan de bouw van de Waterhalle, in 1283, werd er waarschijnlijk op de Markt in open lucht gelost en geladen, aan de Reiekade.

Aan de drukke Brugse havenactiviteit waren uiteraard een groot aantal werklieden verbonden. Naar gelang de specifieke taak die ze hadden, droegen zij de naam "cordewagens" (zij die goederen vervoerden met kruiwagens), "balottenmakers" (zij die grote goederen inpakten), "wijnschrooiers" (lossers, proeven en vervoeren van wijn) en "wagenaers" (voerlieden).

Vanaf het einde van de 15^e eeuw al, begon het Zwin langzaam maar gestaadig te verzanden. Baggerwerken waren na verloop van tijd niet meer bij te houden, zodat Brugge in de loop van de daarop volgende eeuwen letterlijk afgesneden werd van de zee.

De 16^e en vooral de 17^e eeuw waren voor Brugge tijden van groot economisch verval en Brugge viel in een soort slaap, maar het was een slaap doorkruist met dromen.

De eens zo machtige handelsstad droomde van een nieuwe bloei, van expansie, van inlijven, kortweg van een uitweg naar zee !

De geschiedenis van de zeehaven begon eigenlijk al in 1877, met de publicatie van een brochure door August de Maere, Gentse schepen van openbare werken. Deze brochure droeg de titel "D' une communication directe de Bruges à la mer".

Waarom een Gentenaar zich kwam bemoeien in Brugse aangelegenheden, had eigenlijk alles te maken met de uitbreiding van de Gentse kanaalzone, maar de link tussen dat probleem en Zeebrugge zou mij te ver afleiden.

De hoger vermelde brochure bevatte drie belangrijke componenten: de Maere voorzag een haven in Heist, gevat tussen twee strekdammen, een kanaal en een voorhaven. Zijn inspiratie had hij geput uit de plannen opgemaakt voor IJmuiden, Rotterdam en Port Saïd. De inhoud van die brochure klonk de Bruggelingen natuurlijk als muziek in de oren. Van dan af, besloot de Maere de politieke weg in te slaan om zijn doel te realiseren. Algauw onderschreef de Brugse gemeenteraad zijn plan en zijn liberale vrienden, onder leiding van Julius Sabbe, zegden hem alle steun toe.

Tegenstand kon echter niet uitblijven: In Oostende was men, om begrijpelijke redenen, geenszins overtuigd van de argumenten van de Gentse schepen. Ook de Blankenbergse en Nieuwpoortse lokale pers liet zich niet onbetuigd om te bewijzen dat Heist zeker niet de beste vestigingsplaats voor een nieuwe haven was.

De polemiek was groot, niet alleen in de West-Vlaamse provincieraad maar zelfs in het Belgisch parlement.

In 1895, na jaren van politiek getouwtrek en nu eens negatieve dan weer positieve adviezen en commissieverslagen, werd het wetsontwerp over de uitvoering van Brugge-Zeehaven in het parlement goedgekeurd. Nog in datzelfde jaar kwam de Maatschappij der Brugse Zeevaartinstellingen, het nu nog bestaande en bloeiende M.B.Z., tot stand.

De werken aan de nieuwe zeehaven werden, onder leiding van de ingenieurs Cousin en Coiseau, aangevat in augustus 1895. Sint-Pieters-op-de-Dijk en de noordelijke helft van Lissewege werden pas in 1901 ingelijfd, zodat de werken pas voltooid werden in 1905, maar het eerste zeeschip kon toch al in 1902 de voorhaven van Zeebrugge binnenvaren.

De festiviteiten naar aanleiding van de inhuldiging van de nieuwe zeehaven waren zeer groots opgevat: Ze hadden plaats tussen 23 en 28 juli 1907 in aanwezigheid van Koning Leopold II en Prins Albert. In die dagen had een riddertornooi plaats en de eerste uitgave van de Gouden Boomstoet. Voorts was er ook een tentoonstelling gewijd aan het Gulden Vlies, een zeilwedstrijd en uiteraard de nodige feestmaaltijden en banketten.

Toen in 1914 de eerste Wereldoorlog uitbrak, beschikte ons land niet over een militaire marine. Door de onzekere toestand van het Belgische leger, werd in september 1914 in allerijl een marinebasis opgericht, zowel in Oostende als in Zeebrugge. Dat zou echter weinig baten. In november van datzelfde jaar, kon de eerste Duitse U-boot de haven van Zeebrugge binnenvaren. Gedurende vier jaren zouden deze boten de geallieerde marine en koopvaardij grote verliezen toebrengen. Na de oorlog, in 1922, werd er eindelijk een overeenkomst gesloten tussen de Belgische Staat, het College van Burgemeester en Schepenen van de stad Brugge en de M.B.Z., over de delen van de haven die ter beschikking werden gesteld van het Ministerie van Landsverdediging.

Beide wereldoorlogen hebben de uitbouw en de groei van de haven op commercieel gebied beperkt, ja zelfs verhinderd voor ongeveer 50 jaar.

Tijdens de jaren '40 - '45 werd de haven van Zeebrugge door de Duitsers zwaar beschadigd. Zo werd de havenmuur grondig vernield, uit vrees voor een landing van de geallieerden. Bij de aftocht van de Duitsers, was een ontelbaar aantal mijnen en andere explosieven in de voorhaven gedumpt. Al wat niet kon worden afgevoerd werd in het water gestort, zodat de hele haven "clean" moest worden gemaakt, zodat het tot 1951 duurde, vooraleer de eerste zeeschepen weer de haven in en uit konden varen.

Burgemeester Pierre Vandamme zou, in de vijftiger jaren, de grote bezieler worden van de wederopbouw van Zeebrugge. In 1950 werd begonnen met de werken aan het nijverheidsdok, het eigenlijke begin van de moderne uitbreiding van de Zeebrugse haven.

In 1964 startte de rederij Townsend, uit het Verenigd Koninkrijk, haar verbinding met het vasteland, eerst vanuit Oostende, maar al heel vlug vanuit Zeebrugge naar Dover.

Begin 1972 werd de bouw van de zeesluis aangevat en eind 1974 werd gestart met de bouw van het noordelijk dok in de achterhaven.

In 1985, ongeveer dertig jaar na de oproep van P. Vandamme, werd de nieuwe haven door Koning Boudewijn in gebruik genomen en kende de laatste tien jaren een enorme bloei. Vooral het containervervoer per schip naar alle landen ter wereld nam een ongekennde expansie.

In 1995 werd 100 jaar Zeebrugge gevierd. Het was inderdaad zovele jaren geleden dat de eerste spade in het zandige grondgebied van het toenmalige Heist werd gestoken. Die viering werd groots opgevat met een zeilschepenshow, een historische stoet en een prachtig banket. Dit jaar, doet Brugge, Europese Cultuurhoofdstad, het hele zaakje nog eens over. De geschiedenis herhaalt zich!

HOOFDSTUK II

HET ROMANTISCHE BRUGGE

De Brugse Bruggen

Hebt u enig idee hoeveel bruggen onze mooie stede nog rijk is?

Als ik correct hebt geteld, zijn dat er vierendertig.

Op een uitgeregende zondag moet u ze, tussen twee koppen koffie door, maar eens opzoeken op de plattegrond van Brugge, die iedere goedgeaarde bewoner van deze stad toch bezit, of niet soms?

Niet alleen waren er vroeger veel meer bruggen, bovendien hebben enkele ook in de loop der tijden een andere naam gekregen.

Zo waren er de toegangspoorten en dito bruggen op de omwallingen rond de stad. De Gentpoortbrug en de Katelijnebrug zijn er nog, althans in moderne versie. De Kruispoortbrug heeft er zelfs een broertje bij, maar dan naast de poort, kwestie van het verkeer in goede banen te leiden. De Ezelpoort en de Smedenpoort zijn er ook nog wel, maar hun bruggen werden vervangen door een vaste "oversteek". Van de Boeveriepoort en brug blijft, in de volksmond, alleen nog de naam over.

De Sint-Leonardusbrug zegt u wellicht weinig of niets, maar verbindt de Potterierei met de ring, of beter gezegd, met de Buiten-Kruisvest. De Dampoortbrug, Warandeburg, Krakelebrug en Scheepsdalebrug zijn wellicht beter bekend, maar minder historisch.

En dan zijn er de vele schilderachtige bruggetjes over de reien: ophaalbrug, ezelsrug met of zonder treden, platte bruggen met en zonder beelden, authentieke en gerestaureerde bruggen, verdwenen bruggen.....

Ik zal me beperken tot het bespreken van enkele bekende en minder bekende, maar zeker karakteristieke bruggen van Brugge.

De allerbekendste is wellicht het Sint-Bonifaciusbruggetje tussen Gruuthuse en Groeninge. Geen enkele toerist, die er niet is over gewandeld, gestruikeld, gegleden! Hoewel het erg oud oogt, werd het pas in 1910 opgetrokken, naar Brugse normen een "jonge brug" dus! Als je naar het Hof Arents loopt, moet je als het ware door een miniportaalje heen. Daar zie je in de muur een steen afkomstig uit de gevel van een Nieuwpoortse herberg. Naast een schip, dat door de gidsen vaak aangewezen wordt als de Ark van Noach, staat te lezen: "In 't schip met roer en mast, logies voor goeden gast".

Een brug, anders dan de andere, is de nieuwe Duinenbrug, een houten, Hollands aandoende ophaalbrug of boogbrug, gebouwd in 1976 en enkel toegankelijk voor fietsers en voetgangers. Hij werd opgericht in de plaats van een stenen brug uit 1633, die de Sint-Annarei met de Potterierei verbond. De naam van de brug slaat op de vlakbij gelegen Duinenabdij, het huidige Grootseminarie.

Is de Sint-Bonifaciusbrug de meest "bewandelde", dan zijn de Mee- en Peerdenbrug zeker de meest geschilderde bruggen van de stad. De Meebrug werd in 1290 vermeld als houten brug tegenover het huis van Walter en Jacob Goederix en kreeg dan ook aanvankelijk die naam, onder alle mogelijke schrijfwijzen: Ponte ante Goederix (wellicht de eerste en correcte spelling), later verschenen achtereenvolgens de namen Goderix brughe (1346) en Ghoederix brughe (1390).

Bij deze laatste benaming ging het al om de bouw van een stenen brug, opgetrokken door Jan van Oudenaerde, onze bruggenbouwer bij uitstek. In een archiefstuk uit 1440 vinden we plots de naam "Calisbrugghe" terug, die prompt door de Franstaligen vertaald werd als "pont de Calais". Tegelijkertijd echter vinden we ook de naam "Meebrug", "Weedebrug" en "Weebrug". De eerste benaming had niets te maken met honingdrank, maar alles met meekrap, ook soms wede genoemd. In de gelijknamige Meestraat, stond het pakhuis van de meekrap, wortel van de meekrapplant, die diende om Vlaams laken rood te verven en die vooral in Zeeland werd gekweekt.

De Peerdenbrug is wellicht iets jonger dan zijn buur aan de Groene Rei. In 1392 werden werken gemeld aan "Goutbetels brugghe", een houten bruggetje, genoemd naar de familie Goutbetels, woonachtig bij de brug. In 1431 werd de brug volledig herbouwd, maar opnieuw in hout. In dat jaar is er sprake van de "Steenhouwersdycbrugghe". In 1476 werd zij nog maar eens herdoopt tot "Paerdebrughe", maar pas in 1642 in steen herbouwd. In de vijftiger jaren van de vorige eeuw, werd de brug grondig gerestaureerd, waarbij onder meer het gewelf volledig vernieuwd werd. De beide bruggen werden ontelbare keren door Brugse, binnenlandse en buitenlandse schilders op doek gezet. Eén der bekendste is wellicht het schilderij "Meebrug onder de sneeuw" van "onze" Flori Van Acker.

Rechtover de Sint-Annakerk, tussen de Verwersdijk en de Sint-Annarei, ligt de "Stockvischbrugge". Althans, zó werd ze in 1333 genoemd. Op het plan van Marcus Gheeraert was het nog steeds een houten brug, maar in 1603 bouwde Amandt Bonnevale op dezelfde plaats een stenen exemplaar. Pas twintig jaar later spreken de archieven dan eindelijk van de "Sint-Annabrug". In 1976 werd een nieuwe brug gebouwd met één cirkelboog, die een overspanning heeft van 8, 85 m. en een steile helling. De Bruggelingen spreken dan ook van "de bulte van Sint-Anne".

De favoriete brug van Favorin?

Er zijn er eigenlijk twee en op de plattegrond van Brugge volgen ze elkaar op, over het verlengde van de Speelmansrei. Ze begrenzen de Beenhouwersstraat en de Leeuwstraat en begrenzen meteen de wijk waar ik "geboren en getogen" ben.

Ontelbare keren ben ik over de Sleutelbrug gelopen, maar de Leeuwbrug krijgt, vanwege zijn romantische ligging en uitzicht, toch een klein plaatsje vóór in mijn hart. Wilt u weten waarom?

Gaat dan kijken op een prachtige zomeravond of op een winterse besneeuwde vroege morgen. En terwijl u dan toch bezig bent..... neemt er maar een paar bruggetjes bij!

De Walplaats vroeger en nu

Eén van de kleinste pleintjes in Brugge is de Walplatse, officieel het Walplein. Druk, dat wel, maar ontgensprekelijk oergezellig met zijn brouwerij, zijn terrasjes, zijn schaduwrijke bomen....

"Wal" komt van de vlakbij gelegen, eerste stadsgracht en stadsomwalling. In 1342 wordt de plaats "Bachten Walle" en "Vico post vallum" voor het eerst teruggevonden in de stadsarchieven. "bachten"= achter cfr: "Bachten de Kupe" (Zuidwest Vlaanderen). Het niveau van het plein werd in 1401 aanzienlijk verhoogd om de voortdurende overstromingen tegen te gaan.

De stad Brugge bezit sinds 1938 een merkwaardig olieverfschilderij op doek, die een vrij realistisch beeld weergeeft van het Walplein in het midden van de 19^e eeuw. Toen was het pleintje nog een rustig hoekje van de stad, dat via het toen nog smalle Zonnekemeers en de 14 meter (!) lange Walbrug toegang gaf tot de Oostmeers.

Op dat schilderij is het toenmalige huis "de Wulf", aan de westkant van het plein, duidelijk te onderscheiden. In 1579 vindt men

die naam terug in het kadaster van de stad en zelfs vroeger, in 1441, wordt er een brouwerij "de Wulf genaemt" vermeld als één der vierenvijftig toen bestaande brouwerijen in Brugge. In de gevel, boven de toegangspoort, prijkt nu nog een steen met de voorstelling van een wolf.

Slechts gedurende korte tijd, tussen 1820 en 1878, zou het huis haar functie van brouwerij verliezen, toen ene Charles van Caillie, afkomstig uit Torhout, er met zijn familie zijn intrek nam en er het beroep van leerlooier uitoefende.

Op het bewuste schilderij staat van Caillie trouwens met hoge hoed afgebeeld in de deuropening van zijn huis, wat erop zou kunnen wijzen, dat hij de opdrachtgever was.

Het huis ernaast, met huidig nr. 24, was toen ook eigendom van Charles van Caillie. In 1882 werd het verkocht aan de brouwers Henri en Achaire Maes. In 1859 had vader Léo Maes het huis nr.25 gekocht van de koetsenbouwer Jacques Louwaeghe. Het gebouw bevond zich echter in slechte staat en een jaar na de aankoop werd het volledig afgebroken en heropgebouwd .

In 1858 had Léo Maes ook al het nr. 26 gekocht. Daar woonde hij met zijn vrouw en zijn zes kinderen. Dit huis kennen wij als de brouwerij "de halve Maan". Dit is de oorspronkelijke middeleeuwse benaming. Maes liet achter beide huizen (de nrs. 25 en 26) een grote brouwerij bouwen, 2 verdiepingen hoog, met achtergevel uitkijkend op de Reie. Zijn zoon Henri zou de brouwerij naam en faam geven. Vandaag is de brouwerij te bezichtigen en brouwt men er de lekkere "Straffe Hendrik".

De straatgevel van de brouwerij werd in 1936 herbouwd naar de plannen van de architect Jos Priem.

De huizen 27 en 28 waren in de 19^e eeuw eigendom van de industrieel en gemeenteraadslid Ernest Marlier. Deze stierf in 1887. Wegens financiële problemen zag zijn zoon Paul zich genoodzaakt het huis openbaar te verkopen. Dat gebeurde in 1894. Het kwam in handen van.....de familie Maes, wat betekent dat deze rijke brouwersfamilie bijna de volle westkant van het Walplein in bezit heeft, want ook het hoekhuis Walplein-Zonnekemeers werd door de familie aangekocht, zij het heel wat later, in 1946.

In de N.W.hoek van het Walplein staat het Godshuis Le Maire, gesticht in 1910. Het bestaat uit een oud stapelhuis van 1614 en een reeks aangebouwde huisjes met kapel. Enkele jaren geleden werd het geheel grondig gerestaureerd.

Het huidige hotel Rembrandt-Rubens, aan de noordkant van het plein, een beetje verborgen achter de linden en vooral achter de ontsierende parkeerplaatsen voor auto's, was tot in 1947 de Brugse verpleegstersschool.

In navolging van de Engelse Florence Nightingale, richtte de eerste Brugse oogspecialist Rafaël Rubbrecht, samen met bisschop Callewaert en Lutgarde Spilliaert, overste van de zusters van het Sint-Janshospitaal, in 1919 de Sint-Elisabethschool voor lekenverpleegsters op. Na de tweede Wereldoorlog kwam er nieuw pand in de Oostmeers en de vroegere school werd omgebouwd tot hotel.

Wie vandaag over de Walplaats loopt, stoot bijna letterlijk op de bronzen beeldengroep, die het plein siert (of ontsiert?). Het stelt voor: Pegasus , Zeus, Leda en Prometheus bezoeken Brugge".

Met het gevleugeld paard heeft kunstenaar Jef Claerhout hulde willen brengen aan de Brugse koetsiers. Het beeld, dat sedert 1982 onder de linden staat, zorgde toen voor heel wat polemiek onder de Bruggelingen, net als vandaag het nieuwe concertgebouw!

Maar alles went... ook een moderne beeldengroep op een eeuwenoud pleintje!

Ons Madeleintje

Een "madeleintje" is een zeer zacht koekje gemaakt met roomboter en meestal gebakken in de vorm van een schelp.

Wanneer Bruggelingen spreken over 't Madeleintje, dan hebben ze het niet over het hartsvriendinnetje van de kop koffie, maar wel over de wijk gelegen rond "den Botanischen Hof", het Astridpark. Ingewijden beschrijven die wijk dan ook steevast als "het geloof, de hoop en de liefde". Het geloof staat voor de H. Magdalenakerk, de hoop voor de thans verdwenen gevangenis en de liefde voor de vele uitnodigende nissen, banken en struiken in het Astridpark.

In 1227 reeds, was er een leproserie of melaatsentehuis "de Magdalene", gelegen tussen de Garenmarkt, de Jacobinessenstraat, de Werkhuisstraat en de Oude Gentweg. Het gebouw bestaat nog, maar is hoogdringend aan restauratie toe.

In 1270 schonk de gravin, Margaretha van Vlaanderen, een stuk land om in de nabijheid van de Magdalene een parochiekerk te bouwen, die zou gewijd worden aan de H. Katharina.

In de loop van de 16^e eeuw werd de kerk, voor de tweede keer al, afgebroken en werden de kerkdiensten gehouden in de kapel van het naburige Willemijnenklooster. Aan dit verdwenen klooster herinnert nog de Willemijnendreef, een typisch en sfeervol straatje aan de noordelijke kant van het Astridpark.

Omdat ook die Willemijnenkapel in 1800 erg beschadigd werd door een orkaan, besloot men in 1804 de kapel te slopen. In datzelfde jaar verhuisde de parochie naar de kapel van de leproserie, die enkele jaren daarvoor had opgehouden te bestaan. De kapel werd, hoe kon het anders, toegewijd aan de H. Magdalena. Die heilige bofte, want in 1851 kreeg zij een heuse kerk, net aan de rand van die mooie groene oase van rust, die het park nog steeds is.

De nieuwe kerk werd opgetrokken in neogotische stijl door de Brugse architect Buyck. Pas twintig jaar later kreeg de kerk ook een orgel. Het werd gebouwd door de Brusselse orgelmaker P. Scheyven, ter vervanging van het oude Andries-Jacob Bergerorgel, dat dateerde uit 1760 en voorlopig van de Magdalene-leproserie naar de nieuwe Magdalenakerk was overgebracht, hoewel het toe al in erg labiele toestand verkeerde. In 1986 werd het Scheyvenorgel omgebouwd door de bekende Vlaamse orgelbouwer Fr. Loncke.

't Madeleintje beperkt zich echter niet alleen tot de statige maar tochtige en vochtige kerk en tot het stemmige Astridpark, zo genoemd naar een borstbeeld van Koningin Astrid, dat zich in het park bevindt. De geliefde vorstin heeft vanop haar sokkel al menig keer gebloed, neerkijkend op de handel en wandel van verliefde paartjes.

't Madeleintje is ook de Vizierstraat met zijn stemmige puntgevelhuisjes, de bochtige Gapaardstraat waar je nog het echte Brugs hoort spreken, de door studenten bekende Jacobinessenstraat en de door leraren nog beter bekende Garenmarkt, met café De Zwaan als uitschieter.

Een volkse wijk is het, waar het leven rustig verloopt, waar de straten nog net geen autowegen zijn en waar de huisjes de nostalgie naar weleer uitstralen. Een minder bekende, minder bezochte en misschien -ten onrechte- minder geliefde wijk, tenzij wellicht voor de geliefden!

Parkeert, op een zalige zomeravond, u wagen ergens aan de Boninvest en laat u dan, wandelend, bekoren door de stilte en de charme van de straatjes rond het park. U zult er stellig terugkomen!

Here English spoken!

Wij, Bruggelingen, hebben al heel wat buitenlanders over de vloer gehad en, in de vorige eeuwen, was dat niet altijd met de meest vredelievende bedoelingen. We zullen geen namen noemen. Niet alleen is 't te delicaat, maar 't is vooral te lang om op te sommen!

Van één volk kunnen we zeggen dat het, buiten oorlogstijd, de grootste buitenlandse kolonie heeft gehad, die Brugge ooit gekend heeft: de Britten.

De sappige Brugse uitdrukking "zóóó 'n zak, zé !" en daarbij met je beide armen een hele grote kring in het ijle tekenen, is veelbetekenend voor het aantal Brugse Britten. Want het waren er "een hele zak"! De archieven staan er bijna letterlijk bol van.

Het begon uiteraard al in de vroege Middeleeuwen, met de opkomst van de lakenhandel. Reeds op het einde van de 10^e eeuw komen er in Londense archieven aantekeningen voor, over tolreglementen inzake de handelsbetrekkingen tussen Brugge en Engeland.

Volgens de algemene gang van zaken, namen de Britse kooplieden te Brugge hun intrek in herbergen. Ze namen er een kamer, namen er hun maaltijden en sloegen er hun koopwaar op. Een archiefstuk uit 1371 geeft ons zelfs een reeks namen van Brugse hoteliers-herbergiers die gespecialiseerd waren in Engels cliënteel: Zegher Honin de Jonge, Janne van Ghistele, Lamsin van de Walle en, wat later, Jehan Metteneye die, in 1426, vermeld staat als "hoste des Escocchois" (gastheer der Schotten).

Heel vlug ontstonden er te Brugge twee echte Britse wijken: Die van de Schotse arbeiders was gelegen in de omgeving van de Sint-Gilliskerk, waar de Schotten konden beschikken over een eigen kapel, gewijd aan de H. Andreas, patroon van Schotland. De wijk van de Engelse en Schotse handelaars omvatte in de 15^e eeuw het hele perceel gelegen tussen de Spinolarei en de Sint-Annarei met een uitsprong naar het Sint-Maartensplein. De Engelse Straat, zijstraat van de Spinolarei, kreeg de naam reeds in 1333 en die bleef tot op vandaag ongewijzigd. Daar bevond zich sedert 1315 het Engels weeghuis, hoewel de goederen van de Engelse en Schotse kooplieden ook wel gewogen werden in het Sint-Jansweeghuis naast het tolhuis op de Erpelmarkt (het huidige Jan van Eyckplein).

Ook "den Inghelschen Steeghere" is er nog steeds. Het is de stenen trap aan de Spinolarei, tussen de Engelse- en de Koningstraat, die destijds dienst deed bij het laden en lossen van Britse vrachtschepen.

De Engelsen en Schotten hadden elk een eigen handelsgilde, die respectievelijk beantwoordde aan de broederschappen van de H. Thomas Beckett en van de H. Niniaan, bisschop van het Schotse Whithorn. Men sprak van "de natie van Engeland" en "de natie van Schotland" en elke van beide bezat in Brugge haar eigen privileges. In 1515 was de beroemde Engelse humanist Thomas More trouwens in Brugge, om deel te nemen aan besprekingen in verband met de hernieuwing en uitbreiding van één van die privileges.

Merkwaardig is de afbeelding die we hebben van het Domus Anglorum of Inghels Huus getekend door Sanderus in zijn "Flandria illustrata". Het zou zijn gebouwd geweest omstreeks 1340 aan de Spiegelrei, tegenover de Spiegelbrug. Het Domus Anglorum deed tot in 1585 dienst als consulaat, residentie en opslagplaats voor de goederen van de Engelse wolhandelaars. Vanaf 1383 stond het gebouw bekend onder de naam Hotel Rikenbuerch, vanaf 1547 onder de naam Hotel van Dranouter.

Na de 16^e eeuw werd er op die plaats een klooster gebouwd en in de vorige eeuw floreerde daar het Koninklijk Lyceum voor Meisjes.

Van het Schotse natiehuis hebben we weinig gegevens. We weten alleen dat het gevestigd was op het Sint-Maartensplein.

De godsdienstperikelen onder Filips II betekenden het einde hier van de Britse koopliedengilden, na een bestaan van bijna vijf eeuwen.

Intussen had Brugge ook aan Engels vorstelijk bezoek geen gebrek: Ladies first! De enige koningin van Engeland, die ooit in Brugge verbleef, was Emma, de weduwe van Koning Knut de Grote. We schrijven 1037.

Gunhilde, de dochter van de Graaf van Somerset, bracht hier haar laatste levensjaren door. Ze stierf in 1087 en werd begraven in de Sint-Donaaskerk.

Margaretha van York, zuster van Edward IV, huwde hier met Karel de Stoute in 1468. Koning Edward IV himself, verbleef te Brugge van 13 januari tot 19 februari 1471 als gast van Lodewijk van Gruuthuse.

Karel II, die door Oliver Cromwell uit zijn rijk was verjaagd, leefde gedurende ruim drie jaar in ballingschap in Brugge. Hij vestigde zich in het Huis der Zeven Torens in de Hoogstraat en hield er denderende party's voor "le tout Bruges".

Vanaf de 18^e eeuw maakten officieren op rust, ex-kolonialen en renteniers van onze stad een klein Londen buiten Engeland. In 1869 telde Brugge slechts 50.000 inwoners, maar 1200 van hen waren aangespoelde Engelsen!

Gezien hun groot aantal, was er voor de ladies en gentlemen van over de plas een goede organisatie nodig. Zij beschikten dan ook over een eigen kerk, de Saint Mary's Church in de Ezelstraat, in de vorige decennia omgebouwd tot Ryelandtzaal. Ze hadden ook een weeshuis in de Sint-Jorisstraat, een eigen winkel in de Sint-Amandstraat en een eigen tearoom op het Jan van Eyckplein.

In het nu nog bestaande Engels Klooster in de Carmersstraat, liepen de meisjes van de Engelse aristocratie school. Guido Gezelle was er rector tijdens zijn laatste levensjaar in 1899 en in de jaren vijftig van de vorige eeuw was mijn vader er een tijdje werkzaam als leraar lichamelijke opvoeding.

Op het protestants kerkhof in Steenbrugge, zijn heel wat negentiende eeuwse grafzerken met Engelse namen en opschriften terug te vinden. Bekende figuren als de kunsthistoricus James Weale, Frank Brangwyn, John Steinmetz, Stainforth en Chantrell, de architect van de Sint-Salvatorkerktoren, woonden en werkten toen in Brugge.

Het moet gezegd dat Brugge in die tijd berucht was als de armste stad van België. Van de middeleeuwse glorie bleef niets meer over. Alleen de kantnijverheid bloeide nog en van de totale jaarlijkse productie ging toen een vierde naar Groot-Brittannië. Diezelfde Engelse kolonie lag echter aan de basis van de heropbloei van onze stad. Zij heeft namelijk het ontstaan van het toerisme in de hand gewerkt.

Het grootste hotel van Brugge, in de nu verdwenen Korenbloemstraat nabij de Vlamingsstraat, heette dan ook niet "In de Korenbloem" maar had een rijkelijk uithangbord met het opschrift "Corn-flower Hotel". Daaronder was een Engelse tekst te lezen: "From here, there sits out every second day a diligence to Paris."

Aan faciliteiten geen gebrek..... en aan Engelsen ook niet!

Brugge die Scone Brugge, mijn geboortestad

Kan mij verweten worden chauvinist te zijn, wanneer ik met fierheid spreek of schrijf over "Mijn stad"?

Ik denk het niet.

Brugge is een stad om echt trots op te zijn. Het is niet alleen een mooie stad, het is ook een nette stad en dat is evengoed te waarderen als de schoonheid die ze uitstraalt.

Het is moeilijk als je over Brugge gaat schrijven, om niet te vervallen in reisgidsclichés. Het is niet mijn bedoeling om u te vertellen hoeveel treden de trap van de Halletoren telt, of hoe de Steenstraat aan haar naam kwam, of waar de Sint-Donaaskerk vroeger stond.....

Als ik schrijf over Brugge, dan rijzen als vanzelf een aantal beelden in mij op. Het zijn niet altijd de meest gekende plekjes, misschien niet eens de allermooiste, maar zeker de meest frappante indrukken die ik van mijn stad heb:

Een zwoele zomeravond op "de Veste", als je de stilte als het ware kunt smaken, als je de niet te omschrijven geuren van bomen en struiken kunt inademen en, in de verte, de torens van Brugge ziet oprijzen, badend in een sprookjesachtig licht.

De mooiste ansichtkaart geeft maar een momentindruk weer, maar kan niet het kabbelen van het water laten horen, aan het Sashuis, wanneer een bootje, dat er een rondje "Bruges by night" bijna op heeft zitten, daar draait, om naar zijn aanlegsteiger terug te keren. Dan laten de zwanen zich drijven tot aan de oevers en zoeken tussen de struiken naar een zachte rustplaats.

Een ander beeld?

Dat van Gruuthuse, voor mij meer kasteel dan museum, waar het lijkt alsof de tijd, enkele honderden jaren geleden, plots is blijven stilstaan. In de keuken hangt de reusachtige soepketel aan de haak in de typische Vlaamse haard. De statige woonkamer lijkt elk ogenblik te zullen vollopen met lachende en pratende gasten in fluwelen wambuizen. Je verwacht op de smalle, verweerde wenteltrappen een middeleeuwse jonkvrouw te ontmoeten. Je loopt er bijna op de toppen van je tenen, voorzichtig, om het fraai geboende parket en de eeuwenoude geglazuurde tegels niet te beschadigen. Bij het buitenkomen, bots je bijna als vanzelf op de ezelsrug van het Bonifaciusbrugje. Je kijkt bewonderend op naar de indrukwekkende achtergevel van Gruuthuse en dan blijft je oog plots rusten op een piepklein venstertje, gekend als het kleinste van Brugge, met een opening net groot genoeg om er een hand door te steken..... of waar grandeur en nederigheid samensmelten!

Ik hou van doelloze wandelingen door de wijken van de oude stad, als de straten en steegjes verlaten schijnen en de drukte van het winkelcentrum je niet kan storen.

Sint-Anna, Sint-Jacob, Sint-Gillis evenveel kerken, evenveel wijken, evenveel karakters. Elke wijk van Brugge heeft haar eigen identiteit en een eigen geschiedkundig verleden.

In de Sint-Annawijk staat een kerk, waarover de Brugse priester-dichter Guido Gezelle schreef:

*'t Is wonder hoe de Brugse stad
bijna heel 't Heilig Land bevat,
hier heet een kerk, Jeruzalem...*

De Jeruzalemkerk: Dit kerkje is privaat bezit van de adellijke afstammelingen van de familie Adornes, een koopmansgeslacht uit Genua, dat zich in de dertiende eeuw in Brugge vestigde. Als je de Jeruzalemkerk binnenkomt, word je omhuld door een fascinerende sfeer. Het is er stil, ietwat luguber zelfs ...het is er letterlijk "doodstil". Alles herinnert er aan het lijden van Christus. Gelovig of niet, je komt er niet onverschillig buiten.

Niet ver daar vandaan is de Rolweg en het geboortehuis van Guido Gezelle. Nog zo'n oase van rust en meditatie, waar de dichter op 1 mei 1830 het levenslicht zag. Het gezin Gezelle bewoonde toen slechts een keuken en twee bovenkamertjes. Vader Gezelle was hovenier en tevens conciërge van het huis, dat het buitenverblijf was van de adellijke familie Van Zuylen van Nyevelt. Bij het huis hoort een prachtige tuin. Als je onder de enorme cipres bij het borstbeeld van Guido Gezelle staat, dan komen je deze onsterfelijke verzen voor de geest:

*De bomen dragen gansch de locht
vol groen, nog onbestoven;
en 'k zie, zoo dicht hun' bladeren staan,
nog nauwlijks deur de hoven;
'k en hoore niets, al om end om,
van 't zoetgekeelde vogelendom,
't en zij, het donker loof beneên,
den nachtegaal zijne avondbeên.*

(uit: Den avond komt zoo stil, zoo stil)

Of ik in Brugge alleen maar de rustige plekjes opzoek? Dat hoeft niet! Brugge is stilte. "Bruges la Morte" legt men maar beter in de mond van wie Brugge niet kent. Brugge is een Schone Slaapster in een schijn van groen. Elke toerist, die zich de moeite getroost om Brugge te "zien", komt in de ban van de magische kracht die ze uitstraalt.

Wie één keer de statige zwanen heeft zien glijden over 't Stil Ende, wie in het voorjaar de narcissenpracht in het Begijnhof heeft aanschouwd, wie bij valavond in het Arentshof heeft gewandeld in de schaduw van de O.L. Vrouwetoren, die zal begrijpen wat ik bedoel.

Voor de anderen is het nog niet te laat.

Brugge is niet dood, ze doet wel af en toe een schoonheidsslaapje!

HOOFDSTUK III

FIGUREN VAN HIER EN VERDER

Pieter Bladelin en zijn Hof

Totaal onbekend bij de toeristen, zelden of nooit bezocht door de meeste onder ons, onder een andere naam bekend bij sommigen: het Hof Bladelin.

Oudere Bruggelingen kennen het als "het rusthuis van de Naaldenstraat" of als "het rustoord O.L. Vrouwe-Hemelvaart", want zo luidt de hedendaagse officiële benaming van het pand.

Een zware dobber is het, om het Hof Bladelin historisch "aan te pakken" in enkele bladzijden.

Het begint al bij de naam: In "Brugge die Scone" van maart 1988, verdedigt Prof. Fr. Debrabandere de stelling, als zou de naam Bladelin een verkleinwoord zijn van een oude Germaanse naam, zodat het suffix -lin uitgesproken wordt zoals in Zoetekin, een oude Vlaamse meisjesnaam. In haar boek "Het Hof Bladelin te Brugge" is E.Z. Claeys er echter van overtuigd dat de naam afkomstig is van het Latijnse Bladelius en aan het Bourgondische hof de Franse uitspraak kreeg zoals ... Favorin!!

Veel belangrijker dan het geredeneer over de uitspraak van de naam, is de historiek verbonden aan het prachtige pand, sierlijk in zijn eenvoud, gebouwd in de eerste helft van de vijftiende eeuw door Pieter Bladelin de Jongere, de voornaamste telg uit een familie van erfachtige klerken uit Veurne-Ambacht.

Zijn vader, Pieter Bladelin de Oudere, had zich omstreeks 1390 in Brugge gevestigd en was hier gehuwd met een meisje uit een aanzienlijke Brugse familie.

Hun zoon, Pieter "junior", geboren in 1408, bezat een groot fortuin, dat nog behoorlijk aandikte door zijn huwelijk met Margriete van den Vagheviere, eveneens uit een oude Brugse familie.

Al vlug bekleedde Pieter Bladelin belangrijke posten: Op 28 jarige leeftijd was hij reeds ontvanger of tesorier van Brugge. Vier jaar later werd hij aan het Bourgondische hof achtereenvolgens benoemd tot "eerste conseilhere" van de Hertog Filips de Goede, tot algemeen beheerder van de hertogelijke bezittingen en tot schatbewaarder van de Ridderorde van het Gulden Vlies.

De hertog had een groot vertrouwen in Bladelin en gelastte hem dan ook met zeer delicate diplomatieke missies o.m. in Engeland en Frankrijk.

Bladelin stichtte bovendien het Oost-Vlaamse stadje Middelburg, door het opkopen van gronden, "300 gemeten uitgedijkt land" ten Z.O. van Sluis. Hij noemde de nieuwe plaats "Middelburg-in-Vlaanderen, naar analogie met de Norbertijnse kloosterorde in Middelburg (Zeeland), waarvan hij de gronden had afgekocht.

In 1451 betrok Bladelin de nieuwgebouwde burcht van Middelburg en maakte het Hof in de Naaldenstraat tot leen van het Oost-Vlaamse stadje. Hij behield evenwel het huis als eigendom tot aan zijn dood. Hij stierf te Middelburg in 1472 en werd aldaar in het koor van de kerk begraven. De graftombe bestaat nog, maar de liggende beelden van Bladelin en zijn vrouw, gestorven in 1476, werden in de Geuzentijd vernield.

Laten we nog even terugkeren naar het Hof Bladelin in de Naaldenstraat: Terwijl de eigenaar zijn zware taken waarnam, bestuurdde hij tegelijk zijn hofhouding met merkwaardige rijkdom. Klerken, ontvangers, een barbier, een meesterkok, een stalmeester, paardenknechten en een legertje huisbedienden zorgden voor een feestelijke aanblik bij hen, die er als gasten werden ontvangen. Dat waren o.m. leden van de Italiaanse Medici-familie, die in Brugge een bankfiliaal wilden oprichten en zich daarvoor, in 1466, in het Hof Bladelin vestigden, uiteraard met toelating van de eigenaar, die toen in Middelburg verbleef.

Kort vóór zijn dood besloot Pieter Bladelin het huis te verkopen aan de Medici, die er hun filiaalhouder Tommaso Portinari in installeerden. Algauw kocht deze het pand af van Lorenzo di Medici en werd dus de nieuwe eigenaar. In 1497 echter, na de bankroet van de Medici-bankfiliaal te Brugge, keerde Portinari terug naar Italië en verkocht op zijn beurt het Hof Bladelin aan een ridder van het Gulden Vlies, Jacob van Luxemburg.

Via de Graaf van Egmont en de familie de Flye, kwam het Hof Bladelin in 1787 in handen van de gouverneur van Vlaanderen, J.A.J. de Buisseret-Blaringhem. Deze schonk het pand aan zijn neef, Hendrik Isenbrandt, een intieme vriend van priester Léon de Foere.

Deze geestelijke zou in 1816 de kantschool voor arme volksmeisjes oprichten in het nabijgelegen Huis Miraumont in de Sint-Jacobsstraat. de Foere was een zeer sociaal bewogen man, die zich zijn hele leven zou inzetten voor de opvoeding van kansarme kinderen. Samen met een zestal vrouwen richtte hij een nieuwe congregatie op, deze van O.L. Vrouwe-Hemelvaart. De zusters van de nieuwe kloostergemeenschap werden vanaf 1829 gehuisvest in het Hof Bladelin, eigendom geworden van priester Léon de Foere. In 1948 werd het Huis Miraumont gesloopt en de kantlessen werden volledig opgedoekt in 1951.

Het Hof Bladelin is geen museum en dus niet als dusdanig te bezoeken, omdat het deel uitmaakt van het klooster. Uitzonderingen worden evenwel af en toe toegestaan, na aanvraag bij de overste van de kloostergemeenschap. Van eind mei tot september 2002 zal een deel van het pand wel op bepaalde uren toegankelijk zijn voor het grote publiek, naar aanleiding van de tentoonstelling "Hanze@Medici".

Het dramatische leven van Maria van Bourgondië

Hoe benadert men in enkele paragrafen zo'n controversiële figuur als Maria, hertogin van Bourgondië en gravin van Vlaanderen?

Was ze zo mooi als haar praalgraf het ons laat vermoeden? Of was ze alleen maar "bevallig", zoals de kroniekschrijvers zeggen?

Was zij een tweede Karel de Goede, die de arme Vlamingen beminde en voor haar onderdanen in de bres sprong? Of was zij de koele afstammeling van de machtige vorsten van Bourgondië, die enkel oog hadden voor feesten en jachtpartijen?

Wie zal het zeggen!

Mythevorming rond haar persoon is er zeker geweest. Getuige daarvan, het "Adieulied", dat kort na haar dood verspreid werd en waarin de stervende afscheid neemt van haar man, haar kinderen en haar onderdanen. Vooral in de vijftiende en zestiende eeuw nam de mythe rond Maria van Bourgondië grote proporties aan, zelfs met duidelijke religieuze inslag, maar daar werd door de godsdienstoorlogen van de zestiende eeuw paal en perk aan gesteld.

Nu terug naar haar levensverhaal:

Maria werd geboren te Brussel in 1457 als dochter van Karel de Stoute, hertog van Bourgondië, en van Isabella van Bourbon. Ontgoocheld omdat een meisje was geboren, waren haar vader en grootvader, Filips de Goede, niet eens op de doopplechtigheid aanwezig. Wel aanwezig was haar peter, de toekomstige koning van Frankrijk Lodewijk XI, die haar aartsvijand zou worden.

Toen Maria acht jaar oud was, stierf haar moeder. De kleine meid werd opgevoed in het kasteel Ter Walle in Gent, waar zij ondanks alles een onbezorgde jeugd had.

In juni 1467, na de dood van zijn vader, werd Karel de Stoute ingehuldigd als graaf van Vlaanderen en het volgend jaar huwde hij, om politieke redenen, met Margaretha van York, de zuster van de Engelse koning. Karel hield niet van zijn vrouw, maar Maria en haar stiefmoeder waren goede vriendinnen.

In 1476, toen Maria 19 jaar oud was, liet haar vader haar weten dat hij een verloofde voor haar gevonden had: het was Maximiliaan, de zoon van de Duitse keizer. Het huwelijk werd ingezegend in augustus 1477, enkele maanden na de dood van Karel de Stoute in een veldslag te Nancy. In februari had de jonge Maria in Gent de eed afgelegd als gravin van Vlaanderen, echter niet zonder tegenkanting van de Staten van Vlaanderen, voornamelijk samengesteld uit afgevaardigden van de grote steden. Om haar tegenstanders welwillend te stemmen, vaardigde Maria reeds de daaropvolgende dag het "Groot Privilege" uit. Dit kwam hierop neer, dat zij een flink deel van haar vorstelijke macht prijs gaf ten voordele van de steden. Ook werd van haar verkregen, dat de hoogste administratieve organen voortaan het Nederlands als werktal gingen gebruiken.

Maria's echtgenoot, Maximiliaan van Oostenrijk, werd door de Vlamingen als een intrigerende vreemdeling beschouwd. Zij hadden de voorkeur gegeven aan Adolf van Gelder als echtgenoot voor hun vorstin. Van Gelder was echter vroegtijdig gestorven in een veldslag tegen de Fransen.

In 1478 schonk Maria, in het Prinsenhof te Brugge, het leven aan een eerste kind, Filips, later bijgenaamd "de Schone". Twee jaar later werd een dochter geboren, Margaretha van Oostenrijk.

In maart 1482, op vastenavond, organiseerde Lodewijk van Gruuthuse, een grote valkenjacht ter ere van de Vlaamse vorsten. Vanaf hier lopen er twee historische strekkingen, de ene al hardnekkiger dan de andere. Tijdens de jacht struikelde het paard van Maria. De gravin viel en werd door haar rijdier vertrapd.

Gebeurde het ongeluk in de bossen van Wijnendaele bij Torhout of in het Pathoekebos ten Noorden van Brugge? Wie zal het ook met zekerheid achterhalen? Vast staat dat Maria van Bourgondië zwaar gewond werd overgebracht naar het Prinsenhof. Haar doodstrijd duurde twee weken, waarbij ze geregeld tot bewustzijn kwam en kon spreken met haar man en met edelen van het Gulden Vlies, aan wie ze vroeg haar trouw te zijn. Ze stierf op 27 maart 1482, nauwelijks 25 jaar oud. Een week later werd ze in het koor van de O.L.Vrouwekerk begraven.

In 1490 bestelde Maximiliaan van Oostenrijk haar grafmonument, dat pas in 1502 volledig afgewerkt was. Haar praalgraf, samen met dat van haar vader, Karel de Stoute, werd in 1806 overgebracht naar een zijkapel, de Lanckhalskapel.

In 1979 besloot de Dienst voor Stadsarcheologie, in het koor van de O.L.Vrouwekerk opgravingen te doen. Het skelet van Maria van Bourgondië werd teruggevonden, alsook een loden doosje met het hart van haar zoon, Filips de Schone, die stierf in 1506. Bij onderzoek van het skelet werd vastgesteld dat het lichaam destijds gebalsemd werd en werden er duidelijke sporen van haar verwondingen, o.a. een ingedrukte borstkas, ontdekt.

Na de opgravingen werden de praalgraven in 1982 weer op hun oorspronkelijke plaats in het koor van de kerk gezet, boven de gevonden graven.

Dr. Carl Vossen uit Düsseldorf, auteur van de eerste Duitse biografie over Maria van Bourgondië, was de schenker van de gedenkplaat, onthulde in datzelfde jaar, naar aanleiding van de 500^e verjaardag van het overlijden van de gravin. De plaat werd aangebracht aan de gevel van het Prinsenhof, waar Maria stierf.

Deze 500^e verjaardag was ook de aanleiding tot een avondstoet met fakkels, die vele onder u waarschijnlijk hebben gezien.

Ursula en Hans of het Schrijn van Memling

Dat we in Brugge prachtige musea hebben, moet ik u niet vertellen . Dat die musea onschatbare werken binnen hun muren koesteren, hoeft ook geen betoog. Dat die werken dan nog veelal van de hand van Brugse meesters zijn, maakt van onze stad, sedert decennia, een trekpleister voor toeristen.

Als ik het heb over Brugse meesters, dan bedoel ik dat ze hier hebben gewerkt, niet noodzakelijk dat ze hier zijn geboren ("aangespoelden" weet u wel!). Zo iemand was Hans Memling.

"Oei", hoor ik u al kreunen, "nu komt de bespreking van een schilderij van de kunstenaar tot en met de fijnste kleurschakering van een mantelzoom!"

Niets daarvan!

Ik wil het gewoon hebben over het hoe en waarom van het "Ursulaschrijn" van Memling. Het werk is trouwens niet zomaar een schilderij, maar een aantal panelen gemonteerd in een schitterend laatgotisch miniatuurhuis, een perfecte combinatie van klein-architectuur, beeldhouwwerk en schilderkunst. Het staat buiten kijf dat Memling een grondige kennis had van de eigentijdse architectuur.

En toch....hoewel er niet getwijfeld wordt aan het feit dat de beschilderde panelen van de hand van de meester zelf zijn, vragen de specialisten zich toch af in hoever Memling betrokken was bij het totaalconcept van het schrijn. Omdat het om een cultusobject ging, werd het niet getekend noch gedateerd.

Memling beschilderde de panelen waarschijnlijk in 1488, dus één jaar na het overlijden van zijn vrouw Tanne en vijf jaar voor zijn eigen overlijden. Het werk kwam dus tot stand toen de kunstenaar 55 jaar oud was.

Uit de translatieakte, opgesteld bij het overbrengen van de relikwieën, blijkt niet alleen dat het schrijn een oude rijve moest vervangen, maar ook dat het werk van Memling in 1489 in de hospitaalkerk werd geplaatst. Het vroegere, kleinere schrijn uit ca. 1380 bestaat nog en is te zien in het Memlingmuseum. Het is van de hand van een anonieme kunstenaar.

In 1489 dus, bracht Egidius, bisschop van Doornik, de relieken van het oude schrijn over naar het nieuwe. De plechtigheid werd bijgewoond door de broeders en zusters van het hospitaal en talrijke genodigden, geestelijken zowel als leken. Het moet een belangrijke gebeurtenis in het hospitaalleven zijn geweest.

Het Ursulaschrijn van Memling bleef in de oude ziekenzaal van het Sint-Janshospitaal tot in 1839. Dat jaar werd het in het gloednieuwe Memlingmuseum, in de vroegere "Camere van de Groote Juffrouwe" (de abdis) ondergebracht.

Het "meubel" diende voor het bewaren van relieken, in casu uiteraard die van de H. Ursula. Tot 1869 bleef het schrijn zijn rol van relikwierijve bewaren en werd nog jaarlijks, in oktober, in processie tot in de kerk gedragen, tijdens het feest van de heilige.

Wegens het gevaar voor beschadiging vroeg het Bestuur van de Burgerlijke Godshuizen het schrijn voortaan niet meer te verplaatsen. De relieken werden dan ook nog hetzelfde jaar eruit verwijderd. Waar ze werden ondergebracht heb ik niet kunnen achterhalen, maar daar zullen u en ik niet wakker van liggen! Het verhaal, waarop het ontwerp van de panelen is gebaseerd, is een echte rozenwaterroman, ware het niet dat op het einde alles en iedereen verdrinkt in bloed en niet in rozenwater. Het is gebaseerd op de 13^e eeuwse "Legenda aurea" van Jacob van Voragine maar speelt zich in werkelijkheid af in de 5^e eeuw n. Chr.

Ursula was de dochter van Deonotus, de christelijke koning van Britannia (Bretagne). Ze bleek zeer schoon en deugdzaam te zijn. Daarom "eiste" de heidense koning van Anglia haar als bruid op voor zijn zoon en troonopvolger Eutherius.

Ursula besloot op het verzoek in te gaan, op voorwaarde dat zij eerst gedurende drie jaar, vergezeld van 11000 maagden, een pelgrimstocht naar Rome kon ondernemen. Zo gebeurde. Zij scheepten in op elf grote schepen.

Hun eerste halte was Keulen.

Daar, midden in de nacht, kreeg Ursula in haar kamer het bezoek van een engel, die haar voorspelde dat ze bij haar terugkomst in Keulen de marteldood zou sterven.

De volgende aanlegplaats was Bazel. Daar ontscheepte het hele gezelschap om te voet de tocht naar Rome over de besneeuwde Alpen verder te zetten. Na lange en uitputtende omzwervingen in het gebergte kwamen de pelgrims stoetsgewijs in Rome aan, waar ze werden ontvangen door paus Cyriacus.

De smoorverliefde Eutherius was intussen van Anglia naar Rome gereisd om er zijn verloofde te vervoegen. Daar liet hij zich bekeren en dopen, samen met zijn gevolg.

De paus besloot de groep pelgrims op hun terugweg naar Bazel te vergezellen. Daar aangekomen, werd opnieuw ingescheept om via de Rijn Keulen te bereiken.

De Romeinen echter, voor wie zoveel christelijke geloofsijver een doorn in het oog waren, verzochten Julius, de leider van de Hunnen, om de pelgrims in Keulen op te wachten en uit te moorden.

Al bij de aanvang van de slachtpartij - en nog voor de ontscheeping kon beginnen - stierf Eutherius in de armen van zijn Ursula.

De Hunnenkoning had zelf zijn oog op de schone maagd laten vallen, maar toen Ursula weigerde op zijn avances in te gaan, werd zij door hem met een pijl doorboord, waardoor de voorspelling van de engel werd bewaarheid.

Mooi maar tragisch!

O ja, nog dit: Ursula werd aanbeden tegen hoofdpijn en om een "zalige" dood te verkrijgen.

Ze moet heel wat succes gehad hebben!

Het turbulente leven van kunstschilder Jan Garemin

Ergens te Sint-Michiels, veilig weggeborgen achter het Boudewijnpark, is er een rustige straat, de Jan Gareminstraat. Weet eenieder die er woont wel wie Garemin was? En u enig idee?

De man, aan wie het stadsbestuur van Brugge in 1972 hulde heeft gebracht door een straat naar hem te noemen, was de meest vooraanstaande achttiende eeuwse schilder die Brugge heeft gekend. 't Hoeft niet altijd van Eyck of Memling te zijn!

Jan Antoon Garemin werd in Brugge geboren in 1712 en stierf in 1799, op de leeftijd van 87 jaar. Niet mis voor die tijd!

Hij volgde de lessen aan de Brugse Academie voor Teken-, Schilder- en Bouwkunst. In 1765 volgde hij Matthias de Visch op als directeur van diezelfde Academie, toen nog gevestigd in de Poortersloge in de jawel, Academiestraat!

Garemin woonde achtereenvolgens in de Ridderstraat en vanaf 1770 in de Grauwwerkersstraat, dichtbij zijn "werk" dus. In het pand nr. 6, waar de schilder ook overleed, werd een gedenksteen aangebracht door de West-Vlaamse Gidsenkring.

Jan Garemin was vrijgezel. Zijn zuster Anna beredderde het huishouden, bijgestaan door een boerendochter uit Dudzele, Françoise Achtergael. Er woonde een vierde persoon in datzelfde pand: Jan Staffijn, vriend van Garemin, meesterkleermaker van beroep en eveneens vrijgezel. Voor hem maakte Garemin het schilderij op houten paneel "Jan van de Oliekoeken", dat te bewonderen is in het Museum voor Volkskunde.

In 1789 stierf Anna, de zuster van de schilder.

Twee jaar later trad deze laatste, op 79-jarige leeftijd, in het huwelijk met Françoise, zijn dienstmeisje dat pas 24 lentes telde! Zij schonk hem twee zonen en een dochter, maar de kinderen zouden zijn verwekt door..... vriend, kleermaker en vrijgezel Jan Staffijn! Dat beweert althans de kroniekschrijver en leerling van de schilder, Pieter Ledoux.

Vast staat dat, enkele dagen vóór zijn dood, Garemin het eerste kind van zijn vrouw als wettig kind erkende in aanwezigheid van een notaris én van Staffijn. Drie maanden na de dood van de schilder werd een dochter geboren, die als Marie Anne Garemin door het leven zou gaan.

De 32 jarige weduwe, Françoise Garemin-Achtergael, trad, zo vlug als enigszins fatsoenlijk was, voor de tweede keer in het huwelijk met..... hoe heeft u het kunnen raden??

Vier jaar later beviel Mevrouw Staffijn-Achtergael van een zoon, Joseph.

Deze Joseph zou het kleermakersberoep van zijn vader overnemen maar werd in Brugge vooral bekend als diegene die, vanaf 1831, als overtuigd vrijmetselaar, de ingesluimerde Brugse loge nieuw leven zou inblazen.

Maar nu nog even terug naar Jan Antoon Garemin: "Nulla die sine linea" (geen dag zonder penseeltrek) was zijn lijfsreuk. Hij beoefende alle genres van de schilderkunst, maar vooral bekend van hem zijn de salondecoraties, waar hij haarfijn het dagelijkse plattelandleven weergaf in volkse taferelen.

Het Groeningemuseum bezit een vijftal werken van de Brugse kunstschilder, waaronder het 2 m. op 3,50 m. grote doek "Het delven van de Gentse Vaart" (1753), waarschijnlijk het hoogtepunt in zijn oeuvre. Enkele werken hebben als thema "Zichten van Brugge", waardoor wij ons een vrij goed beeld kunnen vormen van o.m. het Pandreitje in de tweede helft van de achttiende eeuw.

Heb je Napoleon gezien ?

Als iemand je stomverbaasd of een beetje idioot staat aan te gapen, dan wordt in Brugge wel eens gezegd : "E je Napoleong gezien, dè ?"

Heel wat Bruggelingen hebben ooit Napoleon gezien, tot twee maal toe zelfs.

Over het historische bezoek van de Franse keizer en zijn gemalin aan Brugge is heel wat bekend. Het is zelfs uitgedraaid op een leuk verhaal, dat ik u niet wil onthouden.

Napoleone Buonaparte, zoals zijn echte naam klinkt, is een figuur wiens vinnig karakter en doorzettingsvermogen mij wel liggen en voor wie ik, ondanks de verfoeilijke dictatoriale trekjes, een serieuze bewondering heb.

We schrijven 1810:

De kleine Corsicaan, heerser over Frankrijk en een groot deel van Europa, was toen aan het toppunt van zijn macht. Bovendien was hij nog maar pas in het huwelijk getreden met Marie-Louise, aartshertogin van Oostenrijk en dochter van Keizer Frans II. Zijn eerste huwelijk met de Creoolse Joséphine de Beauharnais was het jaar daarvoor ontbonden, omdat zij hem geen troonopvolger kon schenken. Even had Napoleon gedacht aan een huwelijk met Anna Paulowna, dochter van de Russische tsaar, maar deze weigerde. In 1816 zou Anna trouwen met de toekomstige Willem I, Prins van Oranje.

De zuidelijke Nederlanden waren toe onlangs Frans bezit geworden. Napoleon sprak over "les départements des Pays-Bas".

In het bewuste jaar 1810 dus, bezocht Napoleon eerst Brussel en Antwerpen, daarna Oostende. Hij voelde zich, naar eigen zeggen, bijzonder aangetrokken door deze haven met directe toegang tot de zee. Hij zou er trouwens, na zijn bezoek aan Brugge, voor enkele dagen terugkeren.

Hij liet Marie-Louise met gevolg doorheen het binnenland naar Gent reizen en vervoegde haar pas meerdere dagen later.

Op 16 mei 1810 was eindelijk ook Brugge aan de beurt.

De ontvangst was uitermate hartelijk. Maar... was die hartelijkheid algemeen of beperkte die zich tot de hoogwaardigheidsbekleders? Welke waren de gedachten en gevoelens van de doorsnee Bruggeling voor de man, die niet alleen zijn provincie, maar het grootste deel van Europa in enkele jaren tijd had weten te veroveren?

Napoleon was, zoals gezegd, niet aan zijn eerste bezoek in Brugge. In 1803 reeds, in zijn hoedanigheid van Eerste Consul, gekleed in het eenvoudige uniform van Franse grenadier, had hij onze stad bezocht en de Bruggelingen hadden hem toen algemeen toegejuicht als "de Bevrijder", de man die hen verlost had van het Oostenrijkse juk. De magistratuur en het patriciaat daarentegen, met burgemeester Croese op kop, hadden zich toen gereserveerd getoond, nog volop vervuld van het Oostenrijks gedachtegoed.

In 1810 echter lagen de zaken totaal anders: De kleine consul was de grote keizer geworden en de oude Brugse adel had zich, tegen beter weten in, traag maar zeker achter Napoleon geschaard. Eigenlijk had de bevolking niet te morren: orde en stabiliteit waren teruggekeerd en de kerkdiensten, die Jozef II grotendeels verboden had, waren opnieuw toegestaan. Zelfs de handelaars en opkomende industriëlen kenden vette jaren. De wet beschermde de vrije concurrentie. De Bruggelingen hadden zich dus verzoend met een politieke en economische evolutie, die zichtbaar de goede kant uitging.

Er waren echter, met de komst van de Fransen, wel heel wat veranderingen gebeurd die het Brugse volk minder vlot aanvaardde: Onderwijs gebeurde enkel nog in het Frans.

Het stadhuis van Brugge werd "la mairie" en de Blinde Ezelstraat werd omgedoopt tot "Rue de la Mairie". De Burg werd "Place de la Préfecture", de Kathelijnestraat werd "Rue d'Austerlitz", naar één van Napoleons grootste veldslagen, de Lange Rei werd "Quai Napoléon" enz..., voor de doorsnee Bruggeling toch wel een reden om even in zijn haar te krabben!

Het bezoek van het keizerlijk paar aan Brugge werd op Heilig Bloeddag aan de bevolking aangekondigd, door het luiden van de Zegeklok.

De organisatie van de feestelijkheden was niet in handen van de Brugse overheid maar van de departementale magistraten en het programma moest door de prefect worden gecontroleerd en goedgekeurd.

In 1803 was de organisatie wel in handen van de Brugse burgemeester en schepenen geweest. Toen had Brugge o.m. uit Kortrijk een damastwever laten overkomen, die Joséphine de Beauharnais uitermate had weten te bekoren door zijn vingervaarigheid.

In 1810 waren de hofetiquette en feeststijl veranderd en moesten ze worden gerespecteerd. Vandaar ook de inmenging van de prefect.

Het grootste probleem bleek de omvorming van de gotische zaal van het stadhuis in een balzaal voor het grote nachtfeest. Alle muren werden behangen met groen laken in empirestijl, die na enkele uren een vreselijke geur van muffe oude koffers afgaf.

Dan maar naar de grote middelen gegrepen!

In twee dagen tijd werd, onder leiding van de stadsarchitect Brubbele, de hele zaal blauw en groen geschilderd en rijkelijk behangen met slingers en bloemen. De mooiste Gobelin-wandtapijten uit de Sint-Salvatorkerk werden naar het stadhuis overgebracht en zelfs de bisschoppelijke troon zou voor één keer een minder geestelijk zitvlak ontvangen. Ook de Markt, "Grand'Place Napoléon", was ter gelegenheid van het keizerlijk bezoek omgebouwd tot een antiek forum omgeven door Ionische zuilengalerijen.

De keizer en zijn gevolg zouden aankomen met de barge uit Gent en aanmeren bij het bargehuis aan de Kathelijnepoort. Dat was althans het voorziene programma.

Marie-Louise echter kwam met haar gevolg aan de Kruispoort aan en Napoléon meldde zich vijf uren later bij de Dampoort, onder een pletsende regen.

Het was toen al 9u. in de avond geworden en de wachtende adel in de balzaal van het stadhuis was in alle staten. Zou het avondfeest wel doorgaan? Zestig meisjes, die de erehaag moesten vormen, stonden reeds uren in de rij, zonder te mogen bewegen, want de gesteven jurken, de bloemen, de haarlokken moesten onberispelijk blijven.

En wat deed Napoleon?

In de Préfecture op de Burg, (nu Onthaalkantoor voor Toerisme), voor enkele dagen omgebouwd tot keizerlijk paleis, nam de keizer rustig het avondmaal met zijn jonge gemalin en liet het feest verplaatsen naar de volgende dag!

De volgende dag, zaterdag 17 mei, werd, na een officiële lunch in het "paleis", een mis opgedragen in de O.L. Vrouwekerk. Na de eredienst bezochten Napoleon en Marie-Louise de praalgraven van Maria van Bourgondië en Karel de Stoute. Drie dagen later zou de keizer aan de deken van de kerk een gift van 10.000 Francs laten overmaken voor de restauratie van de praalgraven.

Na de kerkdienst werden Napoleon en Marie-Louise door de stad gereden tot aan de Vismarkt. Vroeger deed het hardnekkige verhaal de ronde als zou de Vismarkt een geschenk zijn geweest van Napoleon ter gelegenheid van zijn bezoek aan Brugge. Niets is minder waar. Wel waar is het feit dat Napoleon er bij de Brugse autoriteiten toen op aandrong om de houten stalletjes te vervangen door arduin.

Diezelfde avond dan, had het zo lang verwachte bal plaats, met als aanwezigen alle leden van de West-Vlaamse adel, wier namen nu nog bekend in de oren klinken: Thibault de Boesinge, de Crombrugghe de Looringhe, van Outryve d' Ydewalle, Coppieters, de Pélichy en vele anderen.

De volgende dag scheepten de keizer en de keizerin in, om tegen de middag in Oostende aan te komen, waar zij nog enkele dagen rust zouden nemen, na hun bewogen verblijf in Brugge.

En Brugge?

Brugge kon alles weer afbreken, opplooien, opruimen, oppoetsen en het saldo van de onoverzichtelijke uitgaven opmaken!!

De executie van Charles Fryatt

Zo'n anderhalf jaar geleden werd de predikant van de anglicaanse kerk te Brugge op de hoogte gebracht van het feit dat er nog ergens op de zolder van de Reyelandtzaal (de vroegere anglicaanse Saint Mary's Church in de Ezelstraat) een marmeren herdenkingsplaat lag, die hem misschien mocht interesseren.

De tekst op de plaat is in het Engels opgesteld en vermeldt de rang, de geboortedatum en de executie in Brugge van ene Charles Fryatt, kapitein van de "S/S Brussels".

De bewuste plaat, in perfecte toestand, werd naar de kerk overgebracht..... maar wat nu?

Via via kreeg ook "Ikke" weet van de vondst en mijn nieuwsgierigheid naar de man achter de naam Fryatt was meteen geprikkeld. Ik wist dat er een Kapitein Fryattstraat bestaat in Zeebrugge, maar tot daar beperkte zich mijn kennis...

Dit is niet echt een Brugse bedoening, maar als -zoals nu blijkt uit de documenten- een Duitser een Brit doodt op Brugs grondgebied -oorlogstijd of niet- dan ga je als Bruggeling toch op je achterste poten staan! Nietwaar?

Dank zij een marmeren plaat, de surftalenten van een vriend en wat snuffelwerk in mijn eigen documentatie, kon ik toch het één en ander over de man te weten komen.

Enkel de loop van zijn twee laatste levensjaren schijnt bekend te zijn.

Fryatt was kapitein van de " S/S Brussels ", een koopvaardijstoomschip op de lijn Rotterdam/ Britse oostkust tijdens de eerste wereldoorlog. Op het ogenblik van de feiten was hij 43 jaar oud en had zijn domicilie in Dover.

Op 3 maart en 28 maart 1915 werd hij tot tweemaal toe aangevallen door een Duitse U-boot, maar kon dank zij zijn vaarkennis en koelbloedigheid de aanval afwenden. Na de eerste aanval werd hij door de reder van zijn schip gelauwerd. De tweede keer werd hij zelfs door de Britse Admiraliteit beloond met een gouden horloge en een medaille.

Na die beide voorvallen ging Fryatt opnieuw varen op de lijn Southhampton-Rotterdam-Southhampton. Op één van die terugreizen naar Engeland, op 23 juni 1916, stootte de "S/S Brussels", ter hoogte van de Schouwen Bank, op een kleine vloot Duitse torpedoboten. Fryatt probeerde één van de torpedoboten te rammen, maar het Engelse schip werd door de Duitsers geënterd en naar de haven van Zeebrugge gebracht.

Charles Fryatt werd gevangen genomen en naar Brugge gevoerd. Daar vonden de Duitsers, tussen zijn persoonlijke voorwerpen, de medaille die hij van de Engelse Admiraliteit ontvangen had "voor bewezen diensten aan de staat door de aanval op een Duitse duikboot" in 1915. Deze vondst zou Fryatt het leven kosten.

De Duitse commandant in Brugge was toen Admiraal von Schröder.

Op 17 juli 1916, om 18u. werd stadssecretaris De Bandt, tijdens het schepencollege, naar de kommandantur geroepen. Na een kwartier kwam hij terug naar het stadhuis met het bericht dat twee schepenen tegen 19u. in "Aurora" moesten zijn voor een terechtstelling.

Het "Aurorahof" was een stuk grond gelegen tussen de Knapenkazerne in de Langestraat en de Raedemakerskazerne in de Vuldersstraat. Daar brachten de Duitsers, tijdens W.O.II, de ter dood veroordeelden voor het executiepeloton.

Het waren de latere burgemeester Van Hoestenberge en schepen De Schepper die de droeve plicht op zich namen.

"Bij de ingang van het Aurorahof stond bevelhebber von Butlar ons op te wachten.

Hij was vergezeld van zijn hond en stond rustig een sigaar te roken " zo getuigden de beide Bruggelingen later.

Charles Fryatt werd voorgebracht. Het vonnis werd voorgelezen. De Engelsman werd veroordeeld als "vrijshutter". Drie minuten later was het vonnis voltrokken.

De verontwaardiging in Engeland was enorm. De Duitsers echter hadden met de veroordeling van Fryatt een waarschuwing willen sturen aan het adres van de Britse Koopvaardij, die tot dan toe de Duitse pogingen om haar schepen in de havens te blokkeren, had omzeild.

Kapitein Fryatt werd begraven in "een klein kerkhof net buiten Brugge waar de Duitsers de Belgische verraders samenbrachten." Pas op 6 juli 1919 werd het stoffelijk overschot van Fryatt naar zijn moederland overgebracht.

Hij was, samen met een Fransman, de enige niet-Belg, die aan de Kazernevest geëxecuteerd werd. De elf anderen waren bijna alle Bruggelingen.

Men kan zich afvragen, wat Fryatt bezielde, om als burger en kapitein van een koopvaardijship een vijandige torpedoboot te willen rammen. Volgens de informatie op internet, zou Churchill in het Engelse Lagerhuis, "the House of Commons", de volgende orders hebben laten goedkeuren:

"Elke kapitein van een koopvaardijship moet meteen de vijand aanvallen, hetzij met de wapens die voorhanden zijn, hetzij door het vijandelijke schip te rammen. Elke kapitein die zich zal overgeven aan de vijand, zal vervolgd worden voor verraad in het zicht van de vijand."

Met deze orders in het achterhoofd, hadden burgerkapiteins geen keuze, dan vrijshutter te worden en het risico te lopen door de Duitsers te worden geëxecuteerd. Wat dan ook gebeurde in het geval van Charles Fryatt.

Thans is het Aurorahof, waar de Engelsman werd doodgeschoten, een weinig bekend maar indrukwekkend oorlogsmonument. Het draagt nu de naam "Beluik der Gefusilleerden" en ligt binnen het domein van het nieuwe gerechtsgebouw aan de Kazernevest. Omdat alle toegangen tot het gerechtsgebouw tijdens het weekend gesloten zijn, kan ook het oorlogsmonument alleen tijdens de werkdagen worden bezocht.

Dit detail krijgt u erbij, omdat ik de gesloten hekkens "aan den lijve" heb ondervonden op een prachtige zondagmiddag in september! Dan maar terug op een even mooie doordeweekse dag, maar mijn moeite werd beloond, voor zover je dat kunt zeggen als je het hebt over een executieplaats!

De site is keurig onderhouden en goed afgebakend ten opzichte van de rest van het domein. Aan de ingang hangt een plaat met de volgende tekst, weliswaar in het Frans zoals dat voor officiële teksten in die tijd gebruikelijk was:

"Ter ere van de roemrijke slachtoffers, gefusilleerd in Brugge door de Duitsers in 1914-1915 en 1916 tijdens de Grote Oorlog.

Deze plek van hun foltering werd ingericht met een dubbel doel: -om deze plaats te vrijwaren van elke beschadiging en om de muur die de tekens draagt van de kogelinslagen te bewaren als een religieus souvenir; Om aan de komende generaties, dankzij de namen van de martelaren, in herinnering te brengen dat men alles opoffert, zelfs zijn leven, voor het vaderland.

Ingehuldigd op zondag 7 mei 1922"

Bij het binnenkomen ziet men in de rechtermuur een metalen plaat met de tekening van een stoomschip. Hier luidt de tekst, zowel in het Engels als in het Nederlands opgesteld:

"Pantserplaat van de S/S Brussels, aangeboden door het Brits Departement van Oorlog."

Voor de bewuste executiemuur, zo'n dikke 50m. lang, staan, op gelijke afstand van elkaar, 13 gelijke zuiltjes, met de namen van de gefusilleerden. Het eerste zuiltje is dat van Fryatt, het laatste dat van de gesneuvelde Fransman.

De tekst op het kleine monument voor de Engelse kapitein luidt:

"Captain Fryatt Charles of Southampton died for his King and Country on July 17th. 1916 at the age of 44."

Ik ben heel stilletjes weer naar mijn fiets gestapt, vol van de tragedie die zich hier 86 jaar geleden heeft afgespeeld en die ik heb ontdekt door een marmeren plaat in de consistorie van de anglicaanse kerk.

Voor zover ik weet zal de plaat een plaatsje vinden in de militaire kapel in de Kartuizerinnenstraat en zal Charles Fryatt na al die jaren in vrede kunnen rusten.

Ziejje van Brugge, zet je van achtere !

Dat Brugge en het Brugs dialect mij nauw aan het hart liggen, zal de meest verstrooide lezer nu wel begrepen hebben.

Ik hou ook van het Brugse volk, het échte, dat van Sint-Gillis, Sint-Anna, van Brugge-West en van de Verloren Hoek. Ik hou van hen die over Brugge en de Brugse "kleine mens" hebben geschreven of gezongen, van figuren als Guido Gezelle, Maurits Sabbe en Willy Lustenhouwer.

Willy Lapouter -Lustenhouwer was zijn artiestennaam- was iemand voor wie ik grote bewondering had, niet alleen voor de cabaretier maar ook voor de mens. Wie hem persoonlijk heeft gekend -en dat voorrecht heb ik gehad- weet dat hij een eerlijk, vriendelijk en sociaal bewogen man was, met " e groate moengd en e kleeën èertjie".

Hij werd geboren in 1920 te Sint-Andries en stierf in juni 1994, na een artiestenloopbaan van ruim 50 jaar. Hij was een volkskunstenaar in hart en nieren, maar was véél, véél meer dan een sappige moppentapper.

Van kindsbeen af tokkelde Willy op een banjo, die hij van zijn vader had gekregen en trad op in allerlei schoolse toneelopvoeringen en parochiefeesten. Om den brode behaalde hij het diploma van schoenmaker, maar hij zou al heel vlug andere wegen bewandelen. Toen hij amper 15 jaar oud was, belandde Willy als xylofonist in het gerenommeerde dansorkest van Xavier Geerolf, vader van de choreografe Olivia Geerolf en ex-conciërge van de Stedelijke Muziekschool.

Willy ontpopte zich toen tot een zwierige confèrencier en liedjesschrijver. Hij zou de Vlaamse showlegende ingaan met zijn liedje "Ziejje van Brugge".

Terloops..... weet u waar de uitdrukking "Ziejje van Brugge, zet je van achtere" vandaan komt ? Ikke wel!

Rond de vorige eeuwwisseling en tot de tweede wereldoorlog, gingen nogal wat West-Vlamingen, en onder hen ook Bruggelingen, bieten rooien in het noorden van Frankrijk. Vanuit Menen bracht een boemeltreintje de vermoeide arbeiders terug naar hun woonplaats, maar in Diksmuide werd de trein gesplitst. Dan riep de stationchef telkens in het West-Vlaams dialect: "Ziejje van Brugge, zet je van achtere".

Vandaar !!

Van de Diksmuidse stationchef terug naar de Brugse Lustenhouwer: In de jaren '50 werd Willy één van de steunpilaren van Radio Kortrijk met zijn programma "Lachen is gezond", vermoedelijk het meest populaire radioprogramma dat Vlaanderen ooit heeft gekend. Wat later werkte hij voor de televisie mee aan programma's zoals "Spel zonder Grenzen", "Eén tegen Allen" en "Binnen en Buiten".

In het begin van de jaren '70 was Willy van plan om zijn loopbaan op de planken af te bouwen. Hij werd zaakvoerder van het reisbureau "De Zwaluwen" in de Philipstockstraat. Dat zou hij een tiental jaren volhouden maar intussen stroomde het artiestenbloed door zijn aderen als nooit tevoren. Met zijn vaste componist en arrangeur, de alom bekende en betreurde Roger Danneels, schreef Willy Lustenhouwer lied na lied, sketch na sketch. Het resultaat van dat koortsig werken kon niet uitblijven.

In 1978 voerde hij in de stadsschouwburg zijn eerste -en naar hij dacht zijn enige One-Man show op. Het werden er tenslotte tien, stuk voor stuk pareltjes van puur volkscabaret met een lach en een traan, met typetjes als "Molviene", "Zirromtje" en "Kamiel", maar ook met ontroerende liedjes zoals "Brugge is oltied schoâne", "Mien zeune" of " 'k hoaren de Brugsche kloktjies kienken", waarbij elke geaarde Bruggeling wel een krop in de keel krijgt.

In 50 jaar artiestenloopbaan heeft Willy Lustenhouwer 800 liedjes en monologen op papier gezet. Vanaf 1974 schreef hij jarenlang elke week zijn cursiefje " Ip z'n Brugsch" in het Brugsch Handelsblad. In 1979 publiceerde hij zijn "1001 moppen" en in 1987 verscheen het lijvig boek "De Geschiedenis van de Café-Chantant".

In 1992 tenslotte kwam, als hommage aan Brugge maar ook en vooral aan de toen 71 jarige Willy Lustenhouwer, een videofilm tot stand "Brugge is oltied schoâne", een anderhalf uur durende productie van Christian Noterdaeme, naar een draaiboek van Willy himself. Een must voor elke Brugge-fanaat !

Willy is niet meer, maar zijn prachtige teksten over zijn Brugge en zijn volksfiguren zijn meer dan ooit de stille voorvechters van een stad én een taal, die nooit mogen teloorgaan.

HOOFDSTUK IV

BRUGSE KERKEN EN KLOOSTERS

Een hersenspinsel genaamd Basilius

Wij, moderne duizendpoten, spelen met afkortingen als kinderen met Legoblokjes. Van alles en iedereen maken we wel een VVV of een BV of een VIP of een NV of een VZW!

De "B.B.B.B." of Brugse Basiliusbasiliek op de Burg was een tijdje geleden in de stedelijke actualiteit, toen de Streekkrant uitpakte met een artikel, waarin de opknapbeurt van het gebouw werd aangekondigd, met de veelzeggende (of nietszeggende) titel: "Pasta in de H. Bloedbasiliek".

Hiermee zitten we meteen in de kern van het probleem: is het donkere, zwartgeblakerde kerkje in de hoek van de Burg een basiliek? En zo ja, heet het dan H. Bloedbasiliek of H. Basiliusbasiliek?

Laten we het voorlopig hebben over de Basiliuskapel. Die kapel zou zijn gebouwd ca. 1140-1150 ter gelegenheid van het huwelijk van Diederik van de Elzas met Sibylla van Anjou. Het staat vast dat de nieuwe kapel in 1150 verheven werd tot grafelijke kapel met Basilius als patroonheilige. De man was één der grootste Griekse kerkvaders, geboren in 329 en gestorven in 379 te Caesarea in Cappadocië (het huidige Turkse Kayserin).

In 1099 bracht Robrecht II vanuit Jeruzalem relieken van Basilius mee naar Brugge en schonk ze aan de Sint-Donaaskerk. In 1127 verhuisden ze naar Sint-Salvator. Pas in 1897 schonk Mgr. Waffelaert, bisschop van Brugge, de relieken aan de kapel, omdat hij terecht vond dat ze daar thuishoorden.

Het bas-reliëf boven de oorspronkelijke toegangsdeur (binnen in de kerk) stelt het doopsel voor van de volwassen Basilius door Dianaeus, bisschop van Caesarea.

Omdat, volgens het apocriefe "Vita de S. Basilius", de doop werd toegediend in de Jordaan, met verschijning van de H. Geest, is dit bas-reliëf vaak verkeerdelijk bestempeld als "de doop van Christus".

In 1923 werd de kapel door Pius XI tot basiliek verheven "om reden van de uitzonderlijke plaats die zij onder de voornaamste kerken van het bisdom Brugge bekleedt, om reden van haar oudheid, kunstwaarde en aanzienlijke relieken, alsook om reden van de grote toeloop der gelovigen".

Waarom dan de nevennaam "H. Bloedbasiliek" ?

In 1149 kreeg Diederik van de Elzas de relik van het H.Bloed van zijn schoonvader, Fulco van Anjou, koning van Jeruzalem. Aanvankelijk werd de relik ondergebracht in de pas opgerichte kapel. Vandaar wellicht de naamverwarring. Merkwaardig is wel dat men bij de H. Basiliustentoonstelling van 1979, de man voorstelt als: "H. Basilius de Grote, patroonheilige van de Basiliek van het H.Bloed". Dit en de titel van het artikel in de Streekkrant maken de verwarring wel echt compleet.

Soms spreekt men ook van de Basiliuscrypte, als "benedenkerk" ten opzichte van de "bovenkerk", de eigenlijke H. Bloedkapel.

We kunnen de situatie het best vergelijken met 't Keerske in de Keersstraat: Ook hier hadden we de middeleeuwse Sint-Catharinakrocht en de daarboven gelegen Sint-Pieterskapel.

Ik ben van mening dat we ons het best kunnen houden aan de officiële namen "H. Basiliusbasiliek" en "H.Bloedkapel", zijnde resp. de beneden- en bovenkerk.

Gedurende de godsdiensttroebelen omstreeks 1580 werd de Basiliuskapel als kruitmagazijn gebruikt. De verloedering laat zich raden.

In 1896 werd de grondige restauratie toevertrouwd aan L. de la Censerie (die ook Gruuthuse restaureerde).

Men komt heden ten dage in de Basiliuskapel via de houten dubbele poort onder de steeghere van de H. Bloedkapel. Die steeghere was vroeger de vaste -en lucratieve- bedelplaats te Brugge, ook voor de kinderen van de stadsarmenschool.

Een steeghere is het middeleeuwse woord voor trap. Zo was er een houten steger naar het Steen, een steger om de Gotische zaal van het stadhuis te betreden en een steger naar De Love, de woonplaats van de graaf. Het leek wel alsof alle bouwwerken op de Burg paalwoningen waren. Dat was nodig tegen het regelmatig opkomende Reiewater.

Enkele jaren geleden, tijdens een privé-bezoek aan de kapel onder begeleiding van de voorzitter van de Confrérie van het H. Bloed, werd ons iets merkwaardigs getoond.

De buitenmuur van de kapel is niet de binnenmuur, zoals ik tot dan toe had gedacht.

Rondom het koor is een smalle koorgang, die niet toegankelijk is voor het publiek, maar waar nog enkele opmerkelijke polychrome fresco's te bewonderen zijn.

Ze zijn echter in zeer slechte staat en zouden dringend moeten worden gerestaureerd.

Wat mij terugbrengt naar het artikel in de Streekkrant: de gewelven en muren van de kapel, zwart door het roet van ontelbare kaarsen, zullen met een witte pasta worden ingesmeerd. Die pasta moet 36 uren drogen, van de stenen afgetrokken worden en.... klaar is Kees! Althans, dat is de bedoeling.

Kostprijs? acht miljoen frank, een peulschilletje! Maar zag u de pasta? Ikke niet!

En daarbij ... er werd in het artikel met geen woord gerept over de muurschilderingen in de koorgang. Omdat -bijna- geen kat ze kan zien, hoeft de restauratie wellicht niet. Jammer!

Om dit eigenzinnig artikel over Basilius en zijn basiliek af te ronden, stel ik u een gedichtje van Guido Gezelle uit 1877 voor:

*Basileos, in 't grieksch is koning
Basilius in 't latijn
Vloeit van daar, zo zoet als honing
met een reke woorden fijn;
Basile, op de fransche tongen
Zit al dikwijls vol fernijn,
Maar bij ons is, nagezongen,
Basile, in 't oud vlaamsch, Basijn.
Basilius is Baselis,
Eertijds 's Heilig Bloeds patroon,
Maar te hard van hoofd: Maselis
Dat is oud en vlaamsch en schoon.*

Het Prinselijk Begijnhof "De Wijngaard"

Alle Bruggelingen zijn het over één ding roerend eens : Het mooiste plekje in de lente, is en blijft het Begijnhof. In maart beginnen de bladeren twijfelend aan hun nieuwe groei, maar de witte en gele narcissen, de duizenden Paaslelies zijn dan reeds op de afspraak.

Ontelbare keren werd het Begijnhof op foto gezet door toeristen, maar ook op doek door bekende schilders, onder wie Winston Churchill, de Engelse staatsman, en Guillaume Michiels, de talentvolle Brugse kunstschilder uit de vorige eeuw.

Het Prinselijk Begijnhof "De Wijngaard" -want zo klinkt de naam van die heerlijke plek voluit- is een eiland in de stad. Naar eeuwenoud gebruik wordt de toegangspoort nog elke avond gesloten.

Hector Hoornaert, pastoor van het Begijnhof van 1900 tot 1922, schreef ooit in zijn boek "Ce que c'est qu'un Béguinage" het volgende : "Dit stadje op zich heeft niets meer van het gewone leven....."

De Brugse begijnen worden voor het eerst vermeld in een document van 1242, waarin Gravin Johanna van Constantinopel hen onder haar bescherming nam. Door hun levensstaat hielden de begijnen zowat het middel tussen leken en kloosterlingen. Ze konden ten allen tijde het begijnhof verlaten en weer in de wereld treden, om welke reden dan ook.

In de eerste helft van de dertiende eeuw hadden die eerste begijnen zich gevestigd op een stuk grond, bekend als "Vinea supra Roiam" (wijngaard op de linkeroever van de Reie), dicht bij het water en in de nabijheid van het Sint-Janshospitaal.

Gravin Margaretha, de zuster van de inmiddels overleden Johanna van Constantinopel, liet in 1244 een ongebruikte kapel op de Burg steen voor steen afbreken en weer oprichten op het grondgebied van het Begijnhof. Een jaar later was de kapel gereconstrueerd en werd De Wijngaard een afzonderlijke parochie.

In 1299 werd het Begijnhof verrijkt met de titel "Prinselijk" toen Filips de Schone, koning van Frankrijk, het hof onttrok aan de jurisdictie van de Brugse magistraten en bij zijn eigen bevoegdheden voegde. In vijftig jaar tijd had het Begijnhof dus een reuzenstap in haar geschiedenis gezet.

In 1441 telde De Wijngaard reeds 152 begijnen. In de voedselbehoeften werd o.m. voorzien door een eigen boerderij en eigen brouwerij. Op sociaal vlak greep in die tijd een merkelijke verandering plaats: Het armoede-ideaal van de eerste tijden raakte op de achtergrond, omdat de bewoonsters nu meestal rijkere juffrouwen uit welgestelde Brugse families waren of dochters van herenboeren uit het Brugse Vrije.

De Beeldenstorm, die in 1566 vanuit Frans-Vlaanderen op gang kwam en honderden kerken, kloosters en kapellen vernietigde, liet gelukkig het Brugs Begijnhof quasi onberoerd. Toch werd de kerk in 1584 door vluchtende calvinisten, zij het per ongeluk, in brand gestoken. De nieuwe kerk zou pas 21 jaar later in gebruik genomen worden.

Zoals alle kerken en kloosters hadden de begijnhoven later ook te lijden onder de bemoeizucht van de Oostenrijker Jozef II maar vooral onder de Franse Revolutie, zij het aanvankelijk weer iets minder dan de kloosters, omdat ze strikt genomen geen kloosters waren. Ze vielen door hun caritatief karakter wel onder de bevoegdheid van de Commissie der Burgerlijke Godshuizen, maar hun goederen werden nooit verbeurd verklaard noch openbaar verkocht.

De Franse Revolutie drukte niet alleen haar stempel op de materiële en financiële situatie van het Brugse Begijnhof. Ook het spirituele karakter van de begijnengemeenschap ging fel achteruit. In de negentiende eeuw liet de rekrutering van nieuwe aspirant-begijnen zó te wensen over, dat er tenslotte geen begijnen genoeg meer waren om de dagelijkse koordienst in de kerk te zingen.

In 1839 vroeg de aartsbisschop van Mechelen aan Koning Leopold I om de goederen van de beghinhoven in België te onttrekken aan de Commissie van Burgerlijke Godshuizen en ten minste een deel ervan terug te geven.

Er ontstond een felle polemiek tussen voor- en tegenstanders, met als nefast gevolg, de afschaffing van de subsidies uitgekeerd aan de Grootjuffrouw (de overste der begijnen) door het toenmalig liberaal Brugs bewind. Het Begijnhof zat nu helemaal zonder inkomsten. In 1925 waren er nog slechts zes begijnen over!

De vele leegstaande begijnenhuizen werden van dan af, uit financiële noodzaak, verhuurd aan vrome alleenstaande lekenvrouwen. De laatste pastoor, Rodolphe Hoornaert, begreep dat "zijn" begijnhof op sterven na dood was en vreesde dat De Wijngaard in de toekomst voor profane doeleinden zou worden gebruikt. Met toestemming van de kerkelijke overheid, stichtte hij dan ook in 1927 een nieuwe kloostergemeenschap, met een eigen naam, een eigen doel en toch voortbouwend op een eeuwenoude traditie. "Les Filles de l'Eglise" kregen aanvankelijk het statuut van godvruchtig genootschap en de priorin behield de titel van Grootjuffrouw. De gemeenschap bestond oorspronkelijk uit zestien zusters, een samensmelting van de nog in leven zijnde begijnen met een groepje kloosterlingen uit Nîmes (Frankrijk).

De aanblik van het Prinselijk Begijnhof was in die jaren ook niet om een ansichtkaartje over naar huis te sturen! Het hof was vuil en vervallen, er was wel gas maar geen stromend water, op het binnenplein ravotten de kinderen en graasden de koeien. Er moesten dus dringend saneringswerken komen.

Toch zou alles nog blijven aanslepen tot in 1934, toen de pas opgerichte v.z.w. Prinselijk Begijnhof het beluik voor honderd jaar in pacht kreeg, na eenparige goedkeuring van de Brugse gemeenteraad. Met Luc Viérin als architect, werd in 1937 de eerste steen gelegd van het nieuwe klooster achter de gevels van de oude begijnenhuizen en werden het binnenplein en de kerk grondig aangepakt.

In De Wijngaard beleven de kloosterzusters heden ten dage de regel van de benedictijnse abdijen : arbeid, gebed en zelfverloochening.

Sinds 1972 is het Prinselijk Begijnhof bezit van de stad Brugge en stellen de overheid en de zusters alles in het werk om dit beluik gaaf te houden.

Om te besluiten, enkele verzen van Fernand Etienne uit 1983:

*Dit Geestelijk Hof
waar schoonheid, rust en stilte
spreken
waar vreugden nog van eenvoud
leven
waar ingetogenheid haar woning
maakt.*

De verdwenen Eeckhoutabdij en Smedenkapel

Mensen komen, mensen gaan. Zo ook gebouwen, vooral Brugse gebouwen.

Er zijn er nogal wat gekomen en gegaan in de loop der eeuwen!

Mocht de teletijdmachine van professor Barabas mij terugflitsen naar de zestiende eeuw, dan zou ik wellicht in mijn eigen stad rondlopen als een toerist met een plattegrondje in de hand. Het belfort en het stadhuis zouden mij wellicht bekend voorkomen, maar de rest.....

Het volstaat om even aandachtig het plan van Marcus Geeraerts uit 1562 te bekijken. Niet alleen gebouwen, maar soms volledige straten verdwenen in de loop der tijden uit het stadsbeeld, om o.m. ruimte te scheppen voor imposante gebouwen, met name de stadsschouwburg.

De omstandigheden waarin en de redenen waarom gebouwen gesloopt werden, zijn erg uiteenlopend: de Waterhalle op de Markt had zijn functie verloren, de Sint-Donaaskerk werd de prooi van de Franse bezetting in 1799, het Sint-Juliaansgasthuis in de Boeveriestraat moest wijken voor de "vakschoole" (het V.T.I.), de Smedenkapel stortte vanzelf in elkaar en 't Capucijnenklooster op 't Zand moest in 1867 wijken voor de uitbreiding van het spoorwegstation. De prachtige Sint-Kristoffelkapel werd gesloopt in 1786 en het Sint-Lodewijkscollege (de "Saint-Louis") werd afgebroken om plaats te maken voor een groots winkelcentrum "het Zilverpand".

Tientallen kerken, abdijen, kapellen, patriciërswohnungen, bruggen, poorten, hospitalen en scholen zijn ons via archieven, tekeningen, schilderijen en foto's goed bekend, maar ze hebben de tand des tijds of de sloophamer niet overleefd.

Ik wil even langer stilstaan bij twee van die vergane glories, met name de Eeckhoutabdij en de Smedenkapel.

De Eeckhoutkapel, gewijd aan de H. Bartholomeus, stond ooit in de huidige Eeckhoutstraat. In de archieven wordt het pand vaak vermeld onder de naam Bartholomeusabdij. Aan de oorsprong ervan lag een groep vrome leken, de "pauperes Christi", die zich reeds ca. 1120 gevestigd hadden nabij de O.L. Vrouwekerk. In 1146 trad de groep toe tot de orde van de reguliere Augustijnerkanunniken van Arrouaise. We kunnen gerust stellen dat de Eeckhoutabdij de oudste Brugse kloostergemeenschap is geweest. Sommige abten eigenden zich zelfs de titel "Abbas Brugensis" toe en maakten van de abdij een bekend intellectueel centrum.

Over de oudste bouwgeschiedenis van de abdij is niets bekend. Wel weten we dat, op het einde van de dertiende eeuw, de abdijkerk voorzien werd van een nieuw koor. Vóór het einde van de vijftiende eeuw werd de kerk nogmaals vergroot, maar vijftig jaar later

bleken de abdijgebouwen veel te ruim te zijn. In die jaren waren er minder dan tien kanunniken en er kwamen nauwelijks novicen bij.

Bovendien moesten de kanunniken tijdens het Calvinistisch bewind van 1578-1584 de abdij verlaten en werden de gebouwen nagenoeg leeggeplunderd.

Na een erg moeilijke zestiende eeuw, kwam er in de daarop volgende eeuw een kentering.

In 1662 kreeg de abdijkerk een sierlijke toren naar Hollands model en het houten dormitorium (de slaapvertrekken) werd in steen opgetrokken.

In 1796, tijdens de Franse bezetting, werd de abdij opgeheven en alles met de grond gelijk gemaakt.

In 1874 werd een groot deel van het voormalige abdijgronden, die in handen waren gekomen van de Brugse bankier Dujardin, doorverkocht aan de zusters van Sint-Andreas, die er in de loop der jaren een heel schoolcomplex uitbouwden.

Voor zover mij bekend, blijven er maar twee bouwelementen van de voormalige abdij meer over: de toegang tot het domein in de Eeckhoutstraat en de deurnaald op de poort van de vroegere kantoren van het Brugsch Handelsblad, gelegen in diezelfde straat.

De Smedenkapel, in de gelijknamige straat, stamde uit 1352, mogelijk reeds ter vervanging van de kapel van een voormalig passantenhuis. Het kreeg toen de naam Sint-Eloysskapelle en was geflankeerd door een rij Godshuizen. Sint-Elooi, patroon der smeden, heeft er, in die straat, nog altijd een beeldje staan.

Merkwaardig aan deze Smedenkapel is, dat de zijgevels in de Smedenstraat en de Leemputstraat, door de paters Kapucijnen die toen op 't Zand huisden, gebruikt werden om er hun brandladders tegen te bevestigen. Het waren namelijk die paters, die in Brugge de taak van vrijwillig brandweerkorps waarnamen en werkten met ladders, spuiten, brandhaken en lederen emmers, die met het stadswapen waren gemerkt. Leuk om weten is, dat de aalmoezenier van de Brugse brandweer en de dienst 100 nu nog steeds een pater Kapucijn is.

Na de tweede wereldoorlog deed de kapel een tijd dienst als garage, maar in de jaren '50 stortte, onder verdachte omstandigheden, een deel van de koorgevel in, zodat de eigenaar de toestemming kreeg om het pand te slopen. Dat gebeurde echter pas in 1962. Er kwam een nieuw gebouw met handelszaken en appartementen in de plaats. Alleen de regenlijst in Franse witsteen boven de poort in de zuidelijke gevel (kant Smedenstraat) bleef als een verwijtende getuige over.

De Kapucientjes: brandpaters, pestpaters en woonwagenwerkers

Hoewel Brugge, sedert de vroege Middeleeuwen, overspoeld werd door kloosterorden allerhande, zijn heel wat van die congregaties in de loop der tijden ook weer verdwenen. In straatnamen klinken ze ons nog bekend in de oren : de Minderbroeders, de Willemijnen, de Jacobinessen, de Annunciaten, de Kartuizerinnen, de rijke Claren en ...de arme Claren, maar dat is andere koek !

Een aantal onder hen wist echter wonderwel stand te houden doorheen de woelige eeuwen van onze geschiedenis en trotseerde de beeldenstormers, de edicten van Jozef II en de Franse Revolutie, zij het niet altijd zonder kleerscheuren. Ze zijn nog steeds in Brugge of zijn hier verdwenen kloostergemeenschappen komen vervangen. Dat was het geval met de Benedictinessen van het Begijnhof en de zusters van het St.-Godelieveklooster in de Boeveriestraat.

Aan de overkant van de straat staat een kerk palend aan een klooster, dat van een Franciscanenorde, bij ons beter bekend als de paters Kapucijnen, of nog beter bekend als de Kapucientjes. Zij zouden in de achttiende eeuw de verdwenen gemeenschap van de Minderbroeders in Brugge vervangen.

De Minderbroederorde ontstond in Italië in de dertiende eeuw. De eerste broeders waren volgelingen van Francisco van Assisi, een rijke handelaarszoon, die zich na een visioen geroepen voelde tot een leven van armoede, gebed, boete en dienstbaarheid. Hij stierf in 1226.

Vijf jaar eerder al, hadden de eerste Franciscanen zich in Brugge gevestigd, in een woning in het toenmalige Sint-Gillisdorp. In 1245 ruilden zij, wellicht door plaatsgebrek, hun vestiging in Sint-Gillis voor een klooster met kerk op "den Braembergh", waar later het Astridpark zou komen. In Brugge sprak men van "het Groot Klooster" met ruimten voor meer dan honderd kloosterlingen. Op de kaart van Marcus Gheeraerts is duidelijk te zien dat het kloostercomplex met ommuurde tuin een echt eiland in de stad was.

Hoewel de Brugse Kapucijnen van vandaag, onder impuls van Pater Berthold (Roger Reuse), zich inzetten voor de oecumenische gedachte, is dat ooit bij hun voorgangers wel anders geweest.

In de zestiende eeuw stonden de Minderbroeders aan de spits in de strijd tegen de Hervorming. Eén van hen, Cornelis Adriaenz. Brouwer, afkomstig uit Dordrecht maar sedert 1540 gevestigd te Brugge, kreeg wegens zijn striemende predikaties de bijnaam "hamer der ketters". Hij kon echter niet beletten dat in 1578 Brugge dan toch door de Calvinisten werd belegerd en bezet. Vele Brugse kloosters werden toen gesloten en later volledig met de grond gelijk gemaakt. Het klooster op de Braamberg werd bijzonder zwaar aangepakt, waarschijnlijk als wraak voor de vinnige aanvallen van Broeder Cornelis. De gebouwen werden niet alleen afgebroken, ook de grondvesten werden grondig omwoeld. Drie Minderbroeders werden beschuldigd van sodomie en stierven op de brandstapel. Alle anderen werden geseseld en uit de stad verbannen. Allen, behalve één ... Cornelis Brouwer ! Hij slaagde erin te vluchten vermomd als landbouwer en stierf pas drie jaar later in het Sint-Janshospitaal.

De Minderbroeders bleven zes jaar weg uit Brugge, maar in 1598 werd op dezelfde plaats begonnen met de bouw van een nieuw klooster, dank zij de financiële steun van de Aartshertogen Albrecht en Isabella. Precies tweehonderd jaar later werd ook dit klooster verwoest tijdens de Franse Revolutie.

Wat aan puin overbleef werd in 1850 opgeruimd voor de aanleg van het Astridpark en de bouw van de Magdalenakerk. Hiermee eindigde ook de aanwezigheid van de Minderbroeders in het Brugse stadsbeeld.

Hun werk werd echter voortgezet door de Kapucijnen, een orde gesticht in 1528, nog maar eens in Italië. De bedoeling was de orde van de Franciscanen te herbronnen, terug te keren naar de spiritualiteit van Francisco van Assisi.

Een bruine pij met spitse kap, blote voeten en een volle baard waren hiervan de uiterlijke tekenen. De kap, "la cappucina" (niet te verwarren met de heerlijke Italiaanse kop koffie !) gaf uiteindelijk de naam aan de orde.

De eerste stichting in de Spaanse Nederlanden gebeurde te Antwerpen in 1586. Brugge kwam zes jaar later aan de beurt. Drie religieuzen, twee priesters en een lekenbroeder betrokken een vervallen klooster in de Clarastraat. Dat gebouw was een restant van het Engels Kartuizerklooster "De Cisterne", dat door de orde verlaten was in 1578, tijdens de Calvinistische inval.

Al vlug bleek die woonst te klein voor de groeiende Kapucijnenorde en er moest worden uitgekeken naar een nieuwe vestiging. In 1617 schonk het Brugse stadsbestuur aan de Kapucijnen een stuk grond gelegen "op den Goeden Vrydagmarkt ten zuiden van het Zand", nu ongeveer de driehoek Café 't Putje, ingang ondergrondse parking en Westmeers. Drie jaar na de eerste steenlegging werd de kerk ingewijd. In de loop der jaren en tot 1672 zou het klooster nog worden uitgebreid met een grote tuin en aanpalende woningen.

De Kapucijnen werden spoedig een zeer populaire orde, omdat ze zich volledig ten dienste stelden van de stadsbevolking. Vooral bij rampen en epidemieën waren zij bijzonder actief. Niet alleen als brandweperlui, maar ook bij pest en cholera waren de paters steeds met raad en daad aanwezig. Al vlug kregen ze in Brugge de bijnaam "pestpaters" en dat was bepaald niet als spot bedoeld.

De paters zouden een dikke tweehonderd jaar in hun klooster op 't Zand blijven tot het stadsbestuur besloot om op die plek het eerste spoorwegstation te bouwen, dat de lijn Gent-Oostende moest bedienen. Dat gebeurde in 1841. Oorspronkelijk werd slechts een deel van het klooster onteigend op uitdrukkelijk verzoek van Koningin Louise-Marie. In 1867 echter, toen het eerste station te klein bleek en er een nieuw en groter station moest komen, werd het klooster onteigend, openbaar verkocht en afgebroken.

De Kapucijnen hadden dit onheil natuurlijk voelen aankomen en hadden hun oog laten vallen op "Betlehem", de voormalige abdij van de rijke Klaren in de Clarastraat. In 1867 trokken de paters dan ook van 't Zand naar hun nieuwe tehuis. In tussen kregen zij van ene Petrus Maes, kanunnik en rector van het St.-Juliaangasthuis, een braakliggend stuk grond cadeau, gelegen in de Boeveriestraat. Een nieuw klooster en een kerk werden op die plaats gebouwd en waren voltooid in 1871, zodat de paters Kapucijnen vanaf dan, in Brugge, over twee kloosters beschikten. Beetje bij beetje won het klooster in West-Brugge aan belang ten nadele van die in de Sint-Clarastraat, dat dan ook in 1969 werd verkocht en gesloopt.

Van brand- en pestpaters zijn de Kapucijnen geëvolueerd naar werkers in schippersmiddens (de Schippersschool aan de Komvest werd in 1913 gesticht door de Kapucijnen) en tot werkers tussen foorreizigers en zigeuners, het zgn. "Woonwagenwerk".

Het klooster in de Boeveriestraat telt nog een twaalfstal paters. In Vlaanderen zijn er nog honderdvijftig paters verspreid over vijftien vestigingen. In 1885 waren dat er net evenveel, maar dat betekent niet dat er geen regressie is. De vergrijzing speelt namelijk mee.

Daar waar in 1885 de gemiddelde leeftijd drieëndertig jaar was, is die nu bijna zeventig! Hoe langer hoe meer heeft de Kapucijnenorde te zorgen voor bejaarde paters en broeders en zeer weinig jongeren melden zich aan. Zullen we ooit meemaken dat het zoveelste klooster in Brugge gesloopt wordt, maar dit keer door leegstand bij gebrek aan kloosterlingen?

De geplande restauratie van de Sint-Pieterskapel alias 't Keerske

Elke zondag, tussen half tien en tien uur, stappen wij, gemeenteleden van de Verenigde Protestantse Kerk van België, via de Keersstraat onze kerk binnen.

We doen dat al jaren zó en staan er niet bij stil, dat we eigenlijk aan de zijkant binnengaan en niet aan de voorkant van de kerk, zoals dat toch gebruikelijk is.

Sommigen onder u hoor ik al luidop denken: "Waar is eigenlijk de voorkant van onze kerk? Is daar een deur? En waarom....?"

Ja, waarom...?

Een vijftal jaren geleden, toen ons Keerske op Monumentendag opengesteld zou worden voor het publiek, ging daar een kleine vergadering aan vooraf, bevolkt door onze predikant, de gids die de rondleiding zou verzorgen, Mevr. Brigitte Beernaert de verantwoordelijke Dienst Monumentenzorg en Stadsvernieuwingen en...ikke!

Voor de gelegenheid had Mevr. Beernaert een boekje bij, een dun en belabberd gevalletje, waar ik niettemin met begerige blikken zat naar te lonken. Het dingetje droeg als titel "La Chapelle Saint Pierre à Bruges - Projet de restauration".

Op het einde van de tweede Monumentendag, nadat alle bezoekers de deur uit waren, kwam Mevr. Beernaert nog even informeren of alles goed verlopen was. Dat was het moment waarop "Ikke" gewacht had..... " of ik dat boekje op een keer van haar zou kunnen lenen...?"

Neen, dat kon niet, want het boekje was erg waardevol (of wat dacht je?), het was niet meer in zo'n goede staat (dat had ik, ondanks mijn bijziendheid, ook gemerkt) en last but not least..... het behoorde toe aan de stadsbibliotheek, waar zij het voor enkele dagen had kunnen ontlene als documentatiemateriaal voor het opstellen van de Monumentendag-brochure.

Terug naar af, dus!

Ikke stapte resoluut naar de Biekorf, maar.....Ikke ben Mevr. Beernaert niet. Ikke kon het boekje niet ontlene, maar wel blad per blad ter plaatse fotokopiëren.

Hebbes, dus!

Ik had het boekje niet kunnen inzien, laat staan gelezen, maar ik was ervan overtuigd dat het hoogst interessante informatie over ons Keerske bevatte. Dat bleek achteraf ook zo te zijn.

Kortweg, we zouden nu een totaal ander kerkgebouw hebben, als het stadsbestuur, in 1918, de architect Théophile Raison, auteur van het boekje, zijn gang had laten gaan.

Eerst iets over het boekje: het telt een zestigtal bladzijden, werd in 1918 gepubliceerd bij de bekende Brugse uitgeverij Desclée de Brouwer en opgedragen aan "Sa Grandeur Monseigneur Waffelaert, Evêque de Bruges". Op de eerste pagina staat ook een handgeschreven nota voor "Monsieur l'Abbé De Poorter, Bibliothécaire de la Ville de Bruges". Zelfs de stadsbibliotheek was destijds blijkbaar in handen van de clerus.

Het boek bestaat uit slechts twee grote hoofdstukken: het historisch overzicht en het restauratieproject.

De bespreking van het eerste stuk is nu niet ter zake, hoewel het uiterst boeiend is. In deze rubriek wil ik het vooral hebben over de geplande restauratie van architect Raison.

In 1918 werd het plan door het stadsbestuur verworpen omdat het te duur was, maar vooral omdat alle aangebouwde huizen moesten verdwijnen. 70 jaar later mocht dat blijkbaar wel, althans voor een deel van de huizenrij kant Philipstockstraat.

Volgens de stadsarchieven was er vóór 1700 in de kerk een "tribune" waar een orgel stond en een koor kon plaatsnemen. De oude wenteltrap, zichtbaar op het koertje, zou naar die tribune of doksaal hebben geleid. Er was ook een toegangsdeur tot de benedenkapel aan de kant van de Philipstockstraat.

Heel wat elementen van het middeleeuwse pand verdwenen in 1723, bij de eerste restauratie door architect Pulinckx.

De bedoeling van Raison was om de crypte en de bovenkapel in hun oorspronkelijke staat te herstellen, met gebruik van de wenteltrap naar de bovenkapel, met herbouw van de tribune (wat later op kleinere schaal zou gebeuren) en met heropening van de vroegere deur in de Philipstockstraat. Het westelijk deel van de kerk (nu het koertje) zou toegang verschaffen tot de crypte via een dubbele deur. Vóór dat deel van de kerk (de zgn. hoofdmuur) zou een plantsoen komen op de plaats van de verdwenen huizen. Op het restauratieplan van Raison was er in de Keersstraat geen deur voorzien, wel ramen. Aan de kant van de apsis (nu nooduitgang) zouden ook een vijftal ramen met rondbogen komen. De huidige toiletten, kerkingang en een deel van de keuken zouden twee kapelletjes zijn geworden, gewijd aan de H. Barbara en de H. Maarten. In de Middeleeuwen was dat ook het geval, maar de kapellen paalden toen niet aan elkaar, omdat het toenmalig kerkgebouw aan het Galgeveld groter en anders gestructureerd was.

De H. Barbarakapel stond toen op de hoek van de Keersstraat en de Cordoeaniersstraat, tot voor enkele jaren een bakkerij, nu een kantwinkel. Dit huis had o.m. moeten verdwijnen in het project van Raison, om plaats te maken voor een grasperk omringd door een haag van lindebomen.

Omdat het toen om de restauratie van een rooms-katholieke kapel ging, voorzag Raison in alle vensters glasramen voorstellende o.a. Petrus, Catharina, Jooris, Barbara, Donaas, Maarten, Elooi..... geen enkele heilige scheen eraan te ontsnappen!

De crypte zou herbouwd worden in veldsteen en turf en zou drie beuken tellen. In de middenbeuk voorzag Raison een soort praalgraf ter ere van de gesneuvelde soldaten (we zijn in 1918!) met, op de zijwanden van het monument, de namen van de gestorvenen.

De architect probeerde ook de bezwaren van het stadsbestuur vóór te zijn: "Mocht één der beide kapelletjes (nl. die van de H. Barbara of die van de H. Maarten) onbenut blijven, dan kon daar een winkeltje worden in ondergebracht voor de verkoop van gewijde kaarsen en andere religieuze voorwerpen."

Zijn kapelletje lag aan de zuidkant, maar Raison verloor het noorden niet!

Om nu duidelijk te antwoorden op de door u gestelde vraag: de hoofdingang van onze kerk situeert zich op het koertje, daar waar nu de vuilnisemmer staat!!

En de toegangspoort? Die is er nooit gekomen, of toch... misschien.... bij de volgende restauratie?

HOOFDSTUK V

WAARHEID, LEGENDE EN FICTIE

"Onze" Heilige Bloedprocessie

Elke jaar, op Hemelvaartdag, is het zover. Dan viert Brugge haar "schoonste dag". Duizenden toeristen overspoelen de stad, de meifoor draait letterlijk op volle toeren en de horecazaken beleven een topdag. Op die dag houden de Bruggelingen met meer dan normale belangstelling de weersvoorspellingen in de gaten: regen of zonneschijn?

Je kunt niet naast het jaarlijks terugkerend evenement van "de Bloedprocessie" kijken, zoveel is zeker. De officiële benaming is "de Heilige Bloedprocessie", maar geen kat die dat zó uitsprekt, voor zover het een Brugse kat is, uiteraard!

Of je nu gelovig bent of niet, katholiek, protestant of iets anders, de processie moet je minstens één keertje hebben gezien.

Vele Bruggelingen stappen vroeg of laat wel eens mee op, in een koor, een groep treurende vrouwen of Brugse poorters, als Romeinse soldaat of Joodse burger. Het maakt niet uit welke rol je vertolkt, maar het is een belevenis.

Wat is nu eigenlijk die Bloedprocessie, waar Brugge zo aan verknocht blijft ?

Tijdens de kruistochten in de twaalfde eeuw zou de graaf van Vlaanderen, Diederik van de Elzas, zich in Jeruzalem zó verdienstelijk hebben gemaakt bij de verdediging van het H. Graf tegen de Arabieren, dat hij als beloning enkele druppels van het bloed van Christus in een glazen fiool meekreeg, uit handen van zijn schoonvader Fulco van Anjou, koning van Jeruzalem. We schrijven: 1149.

De oudste schriftelijke weergave van dit voorval stamt uit 1363 en wordt vermeld in "de Kroniek van de H. Bertinus van Saint-Omer", geschreven door de abt Jan van Ieper.

Dit is één verhaal.

Een andere versie komt uit een ver verleden in Italië en Duitsland : De legende vertelt dat de Romeinse honderdman, toen hij de zijde van Christus doorboorde, het bloed in een loden vaatje opving en het bewaarde. Na verloop van tijd, keerde hij naar zijn geboortestad Mantova terug en verborg zijn schat in de grond.

Pas in 804 werd het vaatje met de inscriptie "Sanguis Christi" teruggevonden. Op aandringen van Karel de Grote reisde de toenmalige paus Leo III naar Mantova en verklaarde de relikwie voor echt. Toen de Hongaren op het einde van de negende eeuw Italië binnenvielen, werd het schrijn opnieuw verborgen. In de elfde eeuw kon een blinde, na een droom, de plaats aanduiden waar de relikwie verborgen zat.

Er werd inderdaad een houten kistje gevonden met een marmeren schrijn. In dat schrijn stak het loden vaatje met het bloed.

De bewoners van Mantova schonken toen een derde van de inhoud aan de paus, een derde aan de Duitse koning Hendrik III en het overige deel bleef in Mantova. Daar zou het later door Oostenrijkse soldaten worden vernield.

De paus schonk zijn deel aan de kerk van Sint-Jan van Lateranen in Rome, waar het nu nog bewaard wordt.

Hendrik III schonk, bij zijn dood, zijn relikwie aan de graaf van Vlaanderen Boudewijn V, die het op zijn beurt schonk aan zijn dochter Judith.

Deze Judith trouwde in 1071 met Welf IV, graaf van Altdorf, in Beieren. Zij verliet dus Vlaanderen en vestigde zich in Weingarten, in zuid-Duitsland. Vóór haar vertrek uit Brugge, verdeelde Judith de inhoud van haar relikwie nog maar eens in twee delen. Eén part schonk zij aan haar geboortestad, het andere nam zij mee naar Beieren en schonk het aan de benedictijnenabdij van Weingarten, waar zij ook zou begraven worden in 1095. Haar mausoleum en die van haar echtgenoot kunnen in de kerk van de abdij nog steeds bezichtigd worden.

Net als Brugge heeft Weingarten dan ook haar ommegang of "Blutritt". Die gaat uit daags na Hemelvaart, dus een dag later dan in Brugge.

"Onze" relikwie wordt bewaard in de H.Bloedkapel op de Burg, in een kostbare rijve, gemaakt door de Brugse zilversmid Jan Crabbe in 1614. De kapel werd gebouwd in 1548, boven de reeds bestaande Romaanse Sint-Basiliusbasiliek.

Volgens de overlevering werd het bloed, tot 1310, elke morgen om 6u. vloeibaar, wat niet meer gebeurde na een heiligschennis in dat jaar.

Het oudste authentieke spoor van de aanwezigheid van de relikwie in Brugge dateert uit een tekst van 1256, toen twee beschuldigten aanboden "een eed af te leggen op het Heilige Bloed in Sint-Basilius".

Zeker is, dat in het begin van de veertiende eeuw de processie reeds uitging, en wel op 3 mei, op het kerkelijk feest van de Kruisvinding.

De viering van de "Ommegang", zoals hij destijds genoemd werd, begon op de avond van 2 mei met het zingen van de vespers in de Sint-Donaaskerk. Pas in 1400 kwamen er ook "levende taferelen" in de ommegang en in 1435 werden zelfs de geesteszieken en de vondelingen van het Dulhuus in het défilé opgenomen.

Omstreeks diezelfde tijd kwam een lekenbroederschap tot stand om de cultus van het H. Bloed te bevorderen. Die Confrérie van het Heilig Bloed bestaat nog steeds en wordt vooral bevolkt door Brugse edelen en leden van vooraanstaande families.

In de Middeleeuwen vertrok de processie op de Burg om 10 uur en kwam pas 's avonds opnieuw op de Burg aan, na een veel langere tocht dan nu het geval is. Maar de processiegangers deden dan ook alle vesten van de stad aan. De prominenten haakten trouwens af aan de Boeverievest, waar ze in een nabijgelegen taveerne vergast werden op een feestelijk maal met "smakenden roden wyn uut Frankrieke".

Zonder onderbreking is de H. Bloedprocessie uitgegaan tot heden ten dage, met uitzondering van de oorlogsjaren. In 1918 werd de processie zelfs vervangen door een kinderoptocht door de straten van Sint-Gillis, waarbij de hulp van O.L.Vrouw voor vrede werd ingeroepen. Ter hoogte van de Markt werd de optocht echter ontbonden op bevel van de Duitse overheid.

In 1900, naar aanleiding van het kerkelijk jubeljaar, werd de processie grondig vernieuwd. Er kwam een aantal praalwagens bij en de verouderde kostuums werden vervangen. De beroemde - of moet ik zeggen "beruchte"- pastoor Van Haecke had toen de algemene leiding.

Sedert enkele tientallen jaren gaat de processie uit op Hemelvaartdag en niet meer op de eerste maandag na Hemelvaart, zoals in mijn kindertijd. Toen kregen alle Bruggelingen een dag vrijaf, ook en vooral de schoolgaande jeugd, die de processie moest bevolken.

In de jaren '60 werd de processie nog maar eens gemoderniseerd, wat toen nogal wat kritiek uitlokte bij de bevolking, maar... de kijklustige toeristen bleven komen !

Omdat die opkomst de laatste jaren een dalende trend vertoont, werd onlangs geopperd, vooral in persmiddens, om de processie om te twee jaar te organiseren.

Dat voorstel stootte dan weer op hevig protest van de Confrérie van het H. Bloed, die kost wat kost de traditie van de jaarlijkse ommegang in ere wil houden. Het woord is aan de toekomst!

Drie Brugsche Vertalderiengstjies

Zoals elke stad die zichzelf respecteert, kent Brugge een groot aantal legenden, ontsproten in de loop der tijden uit een mengsel van historische feiten, bijgeloof, volkse verhalen en -Brugge zou Brugge niet zijn- uit diep gewortelde Mariadevotie. De geschiedenis van de stad is doorweven met dat soort half magische- half realistische verhalen, waarbij een en ander soms moeilijk van elkaar te scheiden zijn.

Laat u nu maar eventjes wegzweven op een vliegend tapijt, bij voorkeur "made in Belgium", naar het land van mysterie, fantasie en sprookjes en denkt dan, zoals de Italianen zeggen : "Si non e vero, e bene trovato" (ook al is het niet waar, het is toch leuk bedacht !)

Een eerste "vertalderiengstjie" gaat over de oorsprong van het Brugs kantwerk : Het decor voor het verhaal is het middeleeuwse Brugge en het leidmotief is de idylle tussen twee jonge mensen, Serena en Arnout.

Het spinnen was destijds de huisnijverheid bij uitstek voor de Brugse volkswrouw. Ook de jonge Serena zat vaak achter haar spinnewiel en stond samen met haar moeder in, voor het kinderrijke gezin. Toen haar moeder ziek werd, werd de last te zwaar op de schouders van het meisje. Serena bad en smeekte om een wonder. Zij beloofde Maria, patrones van Brugge, te zullen verzaken aan haar liefde tot Arnout, als ze maar geholpen werd.

Op zekere dag ging Serena een eindje wandelen en vleide zich neer onder een boom. Plots vielen spinnenwebdraden op haar zwarte schort. Gefascineerd door de elegantie van de tekening, nam ze het weefsel mee naar huis en probeerde het na te maken met de draden van haar spinnewiel. Ze maakte de draden met spelden vast op een kussen en onderaan bond ze houten blokjes. Niet zonder moeite slaagde Serena erin een fantastisch weefsel tot stand te brengen. Ze vervolmaakte zich in de techniek en leerde het aan haar zusters.

Dit kwam al gauw de rijke poortersvrouwen van Brugge ter ore, wat Serena heel wat bestellingen opleverde. Van toen af aan kreeg het gezin een relatieve welstand. Toen haar geliefde Arnout echter met zijn huwelijksaanzoek kwam, kon Serena haar jawoord niet geven : ze had immers een belofte gedaan !

Het meisje ging gebukt onder een groot verdriet. Om de verjaardag te herdenken van het wonder dat haar familie toch van de hongersnood had gered, ging ze terug naar diezelfde plek onder de boom. Weer dwarrelden spinnenwebdraden neer op haar schort. Nu echter vormden ze een bruidskroon. Hierin zag Serena opnieuw een hemels teken. Ze was ontslagen van haar belofte en kon eindelijk met Arnout trouwen.

Traantje wegpinken, Lieve Lezers, en het tapijt terug aan de grond zetten.

De legende van het kantklossen is afgebeeld in de boogvelden van de huisgevel ter Zuidzandstraat nr. 40. Vroeger was daar een kantwinkel gevestigd. Vandaar!

Elke inwoner van Brugge kent het Brugs Beertje of meer officieel "het Beertje van de Loge", de mascotte van de stad met zijn talrijke folkloristische pakjes. Hij is voor Brugge, wat Manneken Pis voor Brussel is. Alleen, ons Beertje bedekt vol schroom zijn edele delen met een groot wapenschild, terwijl Manneken Pis.....u weet wel !

Het Beertje, een beeld uit 1417, staat in een nis tegen de zijgevel van de Poortersloge in de Academiestraat.

Van het einde van de veertiende- tot het einde van de vijftiende eeuw, was de Poortersloge het lokaal van het Genootschap van de Witte Beer, dat instond voor het organiseren van steekspelen en tornooien.

Het wapenschild vóór het Beertje van de Loge is precies het wapenschild van die genootschap.

En nu de legende: Vele eeuwen geleden werden onze streken geteisterd door de invallen van de Noormannen. De Bruggelingen hadden nog een bijkomend probleem: een forse beer maakte sedert geruime tijd de omgeving van de stad onveilig. Eenzame reizigers, die zich buiten de muren waagden, werden door "de schrik van de streek" aangevallen.

Toen onze graaf Boudewijn terugkwam van het Franse Hof, waar hij officieel tot graaf van Vlaanderen was erkend, werd ook hij, even buiten de stad, door de beer aangevallen. Zijn gevolg, dat de faam van de beer maar al te goed kende, sloeg meteen op de vlucht. Pas toen zijn soldaten en volgelingen merkten dat Boudewijn hen niet was achterna gereden, keerden ze naar de plaats van het onheil terug.

De graaf was er in een hevig gevecht gewikkeld met de beer. Naarmate Boudewijn zijn aanvallen verdapperde, nam de woede van de beer toe. Niemand durfde nog naderbij komen om de graaf te helpen.

Plots stelde de beer zich recht op zijn achterste poten en ging met zijn rug tegen een boom staan, om zo meer kracht te zetten achter een nieuwe aanval. Op dat ogenblik echter sprong Boudewijn voorwaarts en doorboorde de beer met zijn lans.

De stoot was zo hevig, dat de lans zich onwrikbaar vastzette in de boom. Na een laatste stuiptrekking stierf de beer.

Eenmaal het gezelschap terug in Brugge, deed het verhaal van het heldhaftig gedrag van de nieuwe graaf de ronde als een lopend vuurtje. Toen zijn aanstelling als nieuwe leenheer van de Franse koning gevierd werd, schonk de stad hem niet alleen de bijnaam "met de IJzeren Arm", maar ook een gebeeldhouwde, rechtopstaande beer die sindsdien het bekende zinnebeeld van de stad Brugge is geworden.

Op de hoek van de Carmersstraat en de korte Speelmansstraat, in het Sint-Annakwartier, hangt tegen de gevel een vreemd muurkapelletje uit 1760, dat van "Annaatje van 't Pitje".

Er was eens een arm weesmeisje, Annaatje genaamd, dat woonde in de Carmersstraat. Op een koude winteravond was ze op stap om water te halen voor een zieke buurvrouw. Plots doken een paar onguire kerels op, die haar beroofden van het weinige dat ze bij zich had en die haar toen in een waterput gooiden.

Spoedig wist de ganse buurt: "Annaatje is verdronken!"

In minder dan geen tijd stond er een menigte rond de plaats van het onheil. In de put bleef het stil. De pleegmoeder van Annaatje zonk op haar knieën en kroop zo, wenend en biddend, tot bij het beeld van O.L.Vrouw van de Potterie.

Op de terugweg hoorde ze reeds in de verte juichen: "Annaatje is gered, Annaatje leeft...!" Terug bij de put, kon ze het meisje in haar armen nemen. Wat was er gebeurd?

Op onverklaarbare wijze was de waterput die avond dichtgevroren. Waar overal elders het ijs nog dun en breekbaar was, bleek het in de put zo dik te zijn, dat het Annaatje zonder moeite kon dragen. Gezien het donker was en zij bewusteloos was door de val, had niemand haar kunnen zien en had zij ook niet om hulp kunnen roepen. Maar toen men fakkels had aangebracht, had iemand haar zien liggen.

Een beeldhouwer uit de buurt kreeg opdracht een blijvende herinnering aan het voorval te maken. Hij maakte een houten beeld van het meisje, de handen in dankbaarheid gericht naar het kruis en naar Maria. Het beeld werd in 1973 gerestaureerd.

"De Noodt Gods" of het Spookhuis van Brugge

Ik heb een zwak voor thrillers en griezelverhalen. U ook?

Hier gaan we dan: "Het Spookhuis van Brugge"!

Of we een spookhuis hebben in Brugge? We hebben -of althans we hadden - een heus spookhuis in onze stad, al zijn de spoken de laatste jaren blijkbaar wat vermoeid van al dat rond dwalen!

Op de hoek van de Spanjaardstraat en de Korte Winkel, aan de Augustijnenbrug, staat een groot herenhuis, genaamd "de Noodt Gods" naar een verdwenen afbeelding in de hoeknis. Het huis werd in 1971 prachtig gerestaureerd en huisvest nu een aantal kantoren.

Het pand werd gebouwd in de eerste helft van de zeventiende eeuw door het Spaanse echtpaar Francisco de Peralta en Martha Blanco. De Renaissancepoort is gedateerd "1616" en versierd met het wapen van Peralta. Het huis diende in 1667 als zetel voor de Rekenkamer van Vlaanderen, die kort daarvoor uit Gent was vertrokken.

Op het einde van diezelfde eeuw werd het pand een nonnenklooster en, volgens de overlevering, was het mogelijk om het huis via een onderaardse gang vanuit het nabijgelegen Augustijnenklooster te bereiken. Volgens een ooggetuige, bestond de gang nog tussen de twee wereldoorlogen en werd het gebruikt als munitiedepot. De paters hadden de gang echter niet nodig vermits zij regelmatig in het klooster kwamen om er de mis op te dragen en de biecht van de zusters te horen.

Nu gebeurde het echter dat een pater verliefd werd op een jonge zuster.

Toen hij het bestaan van de onderaardse gang vernam, ging hij op een avond naar het klooster op zoek naar zijn geliefde.

Toen de zusters zich de volgende morgen in de kapel verzameld hadden, werd de verdwijning van de jonge vrouw vastgesteld. Haar lichaam werd nooit teruggevonden. Wel leek het of sindsdien het huis behekst was. Enige tijd later verlieten de zusters dan ook het pand en vonden elders een onderdak.

Dit was meteen het startsein voor een akelig verhaal dat op fluistertoon in Brugge de ronde deed: Op het late avonduur zou de ene dag een sneeuw witte gedaante met prevelende lippen door het leegstaande gebouw dwalen; de andere dag zag men het silhouet van een pater met een grimmig gezicht in het gebouw rondlopen. Beiden schenen nooit gehinderd te worden door muren of gesloten deuren. Nooit waren ze samen gezien en steeds om middernacht verdwenen de gestalten.

Het huis stond bijgevolg regelmatig leeg en het verhaal van de spoken verdween nooit uit de actualiteit, tot het huis in 1877 bewoond werd door de Engelse familie Unlacke. Ook zij werd regelmatig met paranormale fenomenen geconfronteerd.

Een zekere Eglinton, een befaamde helderziende en medium, werd door de familie Unlacke naar Brugge uitgenodigd om een onderzoek in te stellen. Dit gebeurde in aanwezigheid van de Engelse schrijfster Florence Marryat, die over deze gebeurtenis schreef in haar boek "There is no death", uitgegeven in 1890.

Volgens Marryat, zelf een bekend medium, kon Eglinton in contact komen zowel met de schim van de pater als met die van de non. De pater vertelde hem dat hij de jonge zuster aantrof bij het verlaten van de kapel. Toen hij haar zijn liefde verklaarde, was zij zo van streek dat ze probeerde te vluchten. In een vlaag van woede om die afwijzing, verkrachtte en vermoordde hij haar en begroef haar lijk. De laatste woorden van het spook waren : "Bidt veel voor de ongelukkige die ik ben".

De schim van de zuster vertelde aan Eglinton hetzelfde verhaal. Op de vraag van de medium wie haar moordenaar was geweest, wou zij alleen kwijt dat hij Italiaan was en 31 jaar oud. Zelf heette zij Hortense Dupont en was 23 jaar toen ze vermoord werd. Ook zij smeekte Eglinton te willen bidden voor haar moordenaar.

Legende? Wellicht... maar toch lekker griezelig ! Of hoe legende en historiek in Brugge nog maar eens versmelten tot één geheel.

In 1971 werd de geklasseerde voorgevel dus gerestaureerd, maar het merkwaardige interieur werd volledig gesloopt en vervangen door moderne kantoorruimten. Sedert die tijd heeft niemand ooit nog een schim gezien in het spookhuis.

Of houden spoken niet van kantoren en kantoorbedienden?

Als Ikke geschiedenis kon schrijven...!

Je kunt de geschiedenis van Brugge beschrijven in dikke boeken, zoals heel wat auteurs, met name o.m. A. Vandewalle, J.A. Van Houtte en A. Vanhoutryve met veel verve hebben gedaan.

Je kunt ook de Brugse geschiedenis bewerken, zoals ik dat in dit stukje tekst even wil doen, met een kanjer van een knipoog naar meer dan 1000 jaar Brugs bestaan.

De naam Brugge zou zijn ontstaan uit een combinatie van "Rogia", de Latijnse vorm van Reie, met "Bryggja", het oud-Noorse woord voor aanlegsteiger.

Als die Noormannen hier in de negende eeuw hun vuile voeten niet waren komen vegen, zou Brugge nu wellicht een heel andere naam hebben en zouden wij geen Bruggelingen zijn. Maar....we zijn het dus wel en, wat mij betreft, zo fier als een gieter het te mogen zijn !

Op 2 maart 1127 werd de graaf van Vlaanderen Karel de Goede vermoord in de Sint-Donaaskerk op de Burg. Hij werd toen opgebaard in de Sint-Pieterskapel nabij het Galgenveld, het huidige Keerske, kerk van de protestantse en anglicaanse gemeenten. De Sint-Donaaskerk werd afgebroken op het einde van de achttiende eeuw maar 't Keerske staat nog recht. Stelt u zich even voor dat het omgekeerde was gebeurd. Stelt dat de Franse Revolutie aan de Bruggelingen was voorbijgegaan en de Sint-Donaaskerk nu nog de Burg zou sieren. Dan zou het 945.000 Euro kostende paviljoen van Yoto Ito nooit de kans hebben gehad om de Burg te ontsieren in dit magische jaar 2002 en zou de gouverneur het hebben moeten stellen zonder carwash vóór zijn deur !

Als in 1302 de Gulden Sporenslag niet had plaatsgevonden, dan hadden Jan Breydel en Pieter de Coninck nooit een standbeeld hebben gehad op de Markt. Nooit zou er sprake zijn geweest van een Gulden Sporenmarathon, nooit zou een de Béthune op de burgemeesterstoel van Kortrijk hebben gezeten en een andere de Béthune voorzitter van de West-Vlaamse Provincieraad zijn geworden. En bovendien zouden wij nooit op 11 juli een "Dag van de Vlaamse Gemeenschap" hebben gehad. Je zou er bij gaan huilen, als je bedenkt wat we allemaal zouden moeten missen zonder de slag tussen de Leliaerts en de Klauwaerts.

Stelt dat in de vijftiende eeuw de Vlaamse Primitieven hun penselen aan de haak hadden gehangen als protest tegen het uitblijven van een KMO-overeenkomst, wat was dan de waarde van ons Groeningemuseum geweest? Wat, als Van Eyck niet beroemd was geworden? Dan zaten we nu nog met een reuzengroot zwart gat in onze cultuur en dan zou Kanunnik Van der Paele roemloos in de poel der vergetelheid zijn beland.

En wat, als de Bourgondische hertogen hadden beslist om zich maar eens lekker niet met Vlaanderen te bemoeien. Brugge zou nooit zo machtig zijn geworden, maar zou ook nooit een Spaans en Oostenrijks bewind hebben moeten ondergaan. Tenslotte zouden de Nederlanders het nu niet te pas en te onpas hebben over "die Bourgondische Vlamingen". Maar, eerlijk gezegd, wat een mooi compliment zouden wij vanwege onze noorderburen moeten missen!

Wereldoorlog II is een ramp voor de mensheid geweest, behalve misschien voor...ikke. Ware er geen oorlog geweest in '40 - '45, dan zou mijn vader, als toenmalige oorlogsstrijder, niet enkele dagen verlof hebben gekregen, dan zou hij niet naar dat dansfeest in "De Wellington" op 't Zand zijn afgezakt. Dan zou hij mij moeder niet hebben ontmoet..... en de rest kunt u raden.

Van D.F.A.C.G. Favorin ofte "Ikke" geen sprake, hoewel..... is dat nu een ramp of een zegen?

U merkt het: het horloge van de geschiedenis stilzetten of terugdraaien kan niet, maar de loop ervan in gedachten een beetje manipuleren, dat kan wel..... en 't is nog leuk ook!

HOOFDSTUK VI

HET BRUGGE VAN VROEGER EN NU

Vis, visverkopers en vismarkten

Ik hou van vis, jij houd van vis, hij houdt van vis, wij houden van vis, jullie houden vanof niet, misschien? Dat kan! Wie echter niet van vis houdt, weet niet wat hij/zij mist. Dixit "Ikke"!

Traditiegetrouw zijn Bruggelingen grote visverbruikers. Het wordt ons van kindsbeen af met de "vislepel" ingegeven. Geen wonder, met de Noordzee aan onze achterdeur !

We hebben de mooiste vismarkt van het land, visrestaurants zijn er in alle prijsklassen en een vishandel heeft u zeker in de buurt. Waar ik woon, zijn er zelfs twee, kwestie van een beetje concurrentie te hebben, niet?

Bruggelingen eten dus veel vis. Dat beweren althans de statistieken en ik ga ervan uit dat ze kloppen. Vis eten is een (goede) gewoonte, die wij van onze middeleeuwse voorouders hebben overgenomen.

We kunnen gerust stellen dat Brugge in de veertiende en vijftiende eeuw uitgroeide tot een vishandelcentrum. Merkwaardig is wel, dat in die tijd het verbruik van riviervis veel groter was dan nu, hoewel de zeevis toch goed was voor 70% van de totale visconsumptie in onze gewesten.

In de dertiende eeuw was visvangst het voornaamste bestaanmiddel in onze contreien, naast landbouw en koopvaardij. Godsdienst speelde daarbij een grote rol. Tot in het begin van de negentiende eeuw waren de rooms-katholieken verplicht vis te eten van de eerste tot de laatste dag van de vastenperiode en door het jaar ook elke vrijdag. Ook de kloostergemeenschappen waren grote visverbruikers. Bekende abdijen zoals Ter Doest in Lissewege en Ter Duinen in Koksijde hadden hun eigen sloepen voor visvangst in de Noordzee.

Hoewel de meeste soorten vis die wij eten, ook al in de Middeleeuwen gevangen werden, waren er toch wel modetrends wat verbruik betrof. Zo was walvis een veel gevraagde vissoort in alle lagen van de bevolking. Ook haring stond heel vaak op de tafel van de middeleeuwse gezinnen. Reeds in de negende eeuw deed men aan haringvangst langs de Noordzeekust.

Omdat toen van Zeebrugge nog geen sprake was, waren Grevelingen en Nieuwpoort de twee voornaamste leveranciers van vis voor de stad Brugge. Vanaf de veertiende en vooral in de vijftiende eeuw, kamen Oostende, Wenduine en Blankenberge op als vissershavens. Ook uit Sluis, Muide en Hoeke werd via het Zwin vis naar Brugge aangevoerd. Riviervis kwam vooral uit Nederland, hoewel er in de omgeving van Brugge ruim voorraad was. Zelfs onze stadsgrachten waren toen nog zeer visrijk. Het Sint-Janshospitaal bezat het voorrecht van het "paelinck zetten" in de reien. Dit was een aanbesteding tot het plaatsen van visnetten voor de vangst van "de crupende visch" (vonnis van 18-4-1465).

De Nieuwpoortse zeevis werd via de IJzer, de Ieperlee, Plassendale en Stalhille aangevoerd, om uiteindelijk gelost te worden aan de "Schipstalle" (Scheepsdale). De vis werd vervolgens verhandeld in een vismijn, waarvan men de exacte ligging niet heeft kunnen achterhalen. Wel weten we dat er een "mynnemeester" was en dat de openbare verkoop bij afslag gebeurde, zoals dat nu nog het geval is.

Vanaf het einde van de dertiende eeuw vestigden de visverkopers zich op de Markt, waar ze ook hun ambachtshuis (nu het restaurant "la Civière d'Or") hadden. In diezelfde huizenrij, op de hoek van de Markt en de Eiermarkt, stond de twaalfde eeuwse Sint-Kristoffelkerk, waar de visverkopers hun patroonheiligen Petrus en Nikolaas vereerden. De kerk werd afgebroken in 1786.

Het ambacht van de visverkopers mocht terecht tot de meest bevoorrechte corporaties van de stad gerekend worden. Het was namelijk niet toegankelijk voor zomaar iedereen. Het principe van geslotenheid en erfopvolging werd er zeer streng toegepast. In het ledenboek kan o.m. worden gevonden dat de familie de Vooght van 1484 tot 1791 in het ambacht vertegenwoordigd was.

In juli 1745, toen Lodewijk XV Brugge bezocht, vond hij dat de kraampjes van de visverkopers en vooral de visgeur niet op hun plaats waren op de prestigieuze Markt van Brugge. Hij beval dan ook de visverkoop over te brengen naar de Biskajersplaats. Om een niet-achterhaalde reden kwamen de visverkopers enkele dagen later op de huidige Vismarkt terecht.

Op de Markt werd de plaats van de viskraampjes ingenomen door die van de graanhandelaarsdie van de Vismarkt kwamen !

De naam "Vismarkt" kwam er uiteraard pas in 1745, na het bezoek van de Franse bemoeial. Daarvóór heette de plaats "den Braemberg" of "Braembergweide". Namen als "Braambergstraat" (vóór 1245 Koekuitstraet) en het restaurant "Den Braemberg" aan 't Pandreitje verwijzen nog steeds naar de oude benaming van de Vismarkt. De Franse benaming "Marché au Grain" bleef koppig in gebruik tot na de eerste Wereldoorlog, hoewel de graanhandelaars hun markt al bijna twee eeuwen hadden verlaten.

De overdekte stalletjes met de collonade in Dorische stijl is van de hand van Jan-Robert Colloigne. De stalletjes waren oorspronkelijk in hout maar werden in 1822 vervangen door arduin. Tot in 1866 waren er ook wijtingkraampjes aan beide zijden van de Blinde Ezelstraat. Omdat een aantal viswinkels op de Vismarkt de laatste jaren om uiteenlopende redenen hun deuren gesloten hebben, zijn ook het visstalletjes verminderd. Ze worden nu gedeeltelijk bevolkt door verkopers van snuisterijen en souvenirs.

" 't Kan verkeren" zei Bredero.

Bruggelingen versus Aangespoelden

Racisme, antisemitisme, vreemdelingenhaat..... Iedereen heeft er tegenwoordig de mond van vol !

Je kunt niet ontkennen dat, met name, kleurlingen in onze Belgische steden een "vertrouwd" beeld zijn geworden.

Ons eigen Brugge ontsnapt de laatste jaren evenmin aan die tendens. Pakweg dertig jaar geleden, stond je in de Steenstraat te kijken naar een zwarte als een koe naar een trein. Nu loop je geen straat ver, of je ziet een kleurtje dat iets weg heeft van exotisme.

"Merkwaardig" denk ik dan, "hoe het straatbeeld in de loop der jaren anders is geworden." Dan is voor mij een moment van mijmering weggelegd, over het aantal "echte" Bruggelingen, die Brugge nog telt. Vroeger, ja vroeger was dat wel anders.....of toch niet ?

Langzaam rijzen in de kronkels van mijn achterhoofd de volgende woorden, geschreven door Roger Avermaete in "Bruges" uit 1935 :

"In ver vervlogen tijden hebben Bruggelingen misschien wel de stad bevolkt.

Vandaag leveren ze een belangrijke groep figuranten, om het decor te meubelen."

Niet direct een compliment, maar Avermaete was dan ook een Antwerpenaar. Het is toch bizar te moeten vaststellen hoe niet-Bruggelingen onze "rasechten" steeds maar zien in functie van de toerist en het toerisme in het algemeen. Alsof de Bruggelingen nog enkel deugen om de toeristen in alle mogelijke talen de weg te wijzen. Alsof ze zich zouden hebben verward in hun historisch kader, als wassen poppen in het Museum van Madame Tussaud.

"... Bruges-la-Morte ...?"

Och, lat me lachen

Brugg' n is nie doad

Brugge lééft, en Brugg' is groat !" (Willy Lustenhouwer "Ze zeggen")

Zo hoort u het ook eens van een ander !

Van oudsher hebben vreemdelingen, in de ruimste zin van het woord, in Brugge gewoond en er zich goed gevoeld. Daarvan zijn bewijzen bij de vleet.

Maar was Brugge altijd gelukkig met die toeloop van vreemdelingen? Daarover zijn de meningen verdeeld.

Ik laat eerst Juan Luis Vivès aan het woord (Spanjaard én Jood !):

"..... het is nu al veertien jaar dat ik hier verblijf, al is het niet bestendig en telkenmale ik terugkom, heb ik het gevoel thuis te komen. Ik beschouw mezelf als Bruggeling en de Bruggelingen als mijn broers. De armen en vreemdelingen, die van heinde en ver naar Brugge komen, weten dat ze er zullen geholpen worden."

(uit "Secours vanden Aermen" 1526)

Blijkbaar een gelukkig en optimistisch mens, die Vivès !

Minder optimistisch klinkt het relaas van een voorganger en landgenoot van Vivès. Pero Tafur schreef namelijk in 1435 in zijn reisverhaal "Andancas e viajes por diversas partes del mundo avisos" : "..... zonder twijfel heeft de god van de luxe in Brugge grote macht, maar daar is geen plaats voor vreemdelingen, die er onheus worden ontvangen. Maar iedereen die geld heeft en het wil uitgeven, zal in deze stad vinden al wat de wereld voortbrengt."

Met andere woorden: Met geld, naam, faam of minstens heel veel talent werd (en wordt !) een vreemdeling in Brugge met open armen ontvangen. Wie een grote mond had, kwam er wellicht ook nog in . De anderen!?!

Door de eeuwen heen is Brugge toch voor de meeste vreemdelingen de "zoete inval" geweest. Hans Memling -ere wie ere toekomt- was een Duitser uit Selingenstadt, Geraard David, Hiëronymus Bosch en Pieter Pourbus waren oorspronkelijk Nederlanders en allen schilderden.

Pero Tafur en Juan Luis Vivès waren Spanjaarden, William Wordsworth, Henry Longfellow, Enoch Bennet en Gilbert Chesterton waren Engelsen en allen schreven of dichtten.

Marcus Cumberlege (° 1938) doet dat nog steeds, woont al jaren in Brugge en schrijft o.m. :

"In Bruges the trees kneel before the dark waters
Who knows their thoughts ?"

Een open vraag. Maar...Cumberlege is een graag geziene figuur in Brugge.

Rombout de Wachtere en Jean Puetin leefden in de vijftiende eeuw, Lodewijk van Bergues in de zestiende eeuw. Ze kwamen uit Frankrijk. Marcelis von Mehlem was een Duitser. Allen bewerkten ze in hier diamanten. Wie ook diamanten bewerkt is John Rosenhøj, een Deen, in Brugge gevestigd sedert 1987.

Arnolfini, Adornes en Portinari waren Italianen én bankiers.

Zo kan ik nog bladzijden lang doorgaan.

Maar wat zou dat bewijzen? Dat de stad Brugge vreemdeling-vriendelijk was (én is), zolang ze er enige baat bij had (én heeft)? Ach, er is niets nieuws onder de zon en Brugge vormt geen uitzondering op de regel.

Toch blijft een gitzwarte Ghanees op sloffen, rijdend op een rammelende fiets over "de veste" voor mij een "vreemd" beeld. Of ben IK in Brugge niet ingeburgerd?

Wat er ook van zij, laat voor mijn part maar alle "aangespoelden" zich goed voelen in Brugge. Dat is tenslotte het grootste compliment dat je als Bruggeling kunt krijgen, wanneer je een vreemdeling hoort zeggen : "Hier zou ik de rest van mijn leven willen wonen!"

Hij hoeft daarom nog niet perse de daad bij het woord te voegen!

Oude Nieuwjaarsgebruiken

"Voorspoed en gezondheid" of iets dergelijks.....

Werd het u ook al zo vaak toegewenst? Misschien bent u wel een tikkeltje origineler in het overbrengen van uw wensen aan familie en vrienden?

Origineel of niet, van mij krijgt u een verhaal getiteld: "Nieuwjaar in het oude Brugge" of hoe onze voorouders van oud naar nieuw vierden.

Dure geschenken hebben vandaag de plaats ingenomen van mooie gebruiken, waarvan de meeste verloren zijn gegaan, maar die zeker tot aan de eerste Wereldoorlog in alle lagen van de Brugse bevolking (en wellicht ook elders) in omgang waren. Kent u nog de patakons, de engelkoeken en de nieuwjaarsharten met stukken gekonfijt fruit en suiker?

Vollaards zijn ook bijna helemaal uit ons nieuwjaarsbeeld verdwenen, hoewel ik als kind, in Charleroi bij mijn overgrootmoeder, er nog elk jaar een cadeau kreeg, een grote vollaard van minstens 50 cm. lang, patakon, kleurige strik en een klein Jezus in roze suiker inclusief. In Wallonië is het bakken van vollaards nog volop in gebruik. Daar noemt men ze echter "cognou(s)" en worden ze eerder met Kerst dan met Nieuwjaar gemaakt.

Voor wie het niet (meer) weet : Een vollaard is een grote koek van sandwichdeeg in de vorm van een bundeling. Op de buik is een beschilderde pijpvaarten medaillon aangebracht : de patakon. Soms waren er drie patakons op de grote koeken, met in het midden het grootste exemplaar. Hoewel ze officieel "Nieuwjaarskoeken" heten, werden de vollaards ook in onze contreien wel af en toe op Kerstdag bij het ontbijt opgegeten. Een grote vollaard kon ruim volstaan om vier tot vijf hongerige magen te vullen. De jongste tafelenoot kreeg dan de patakon. Ik heb mijn patakons, jammer genoeg, niet gespaard. In het Museum voor Volkskunde daarentegen, is er een mooie collectie Vlaamse en Waalse patakons te bewonderen. Guillaume Michiels, de bekende Brugsche schilder, bezat ook een prachtige verzameling, die hij in 1994 aan het museum schonk.

Een andere Brugse traditie was de jaarmarkt tijdens de nieuwjaarsdagen. Die werd tot in de tweede helft van de achttiende eeuw gehouden op het huidige Jan Van Eyckplein, meer bepaald op de inmiddels verdwenen Sint-Jansbrug, in de volksmond beter bekend als de Nieuwjaarsbrug. Op die jaarmarkt werden suikergoed, poppen, speelgoed en nieuwjaarskoeken, maar ook almanakken aan de man gebracht. De oudste almanak bij het Brugs Archief dateert uit 1690. Het is een plakalmanak, waarbij alles op één blad was gedrukt en die werd opgehangen in winkels en kantoren. Leuk ook waren de pompeuze gedichten die gemaakt werden met wensen aan het adres van culturele verenigingen. De leden van de rederijderskamers legden zich daarop toe, meestal op bestelling en gegarandeerd tegen betaling. Ook gilden en ambachten hadden elke jaar een gedichtje ten behoeve van hun klanten. In 1890 klonk dat van de lantaarnaanstekers als volgt :

" Ik kome wenschen aan alle menschen
'n jaar vol geluk, bevrijd van den druk.
Alle dagen door wind en vlagen
Doe ik mijn plicht met 't schoone licht."

Een laatste gebruik, waarbij het oudste archiefmateriaal teruggaat tot 1577, is het Driekoningenbriefje of trekbriefje, wellicht een voorloper van onze boon of erwt in de Driekoningentaart. Op 6 januari werd, tijdens familie- of verenigingsfeesten, aan "koningtrekken" gedaan. Iedere aanwezige moest een briefje trekken, waarop een afbeelding stond van een lid van het koningshof. De hele avond speelde elke deelnemer dan de hem toebedeelde rol.

Wie het briefje trok, waarop de koning was afgebeeld, kreeg plechtig de kroon opgezet. Wie het briefje trok waarop de nar stond, moest ervoor zorgen dat iedereen dronk, op het ogenblik dat de koning dronk. Zo'n voorstelling hebben we te danken aan de schilder Jacob Jordaens in zijn werk "de Koning drinkt". Niet alleen adellijke figuren kwamen op die briefjes voor, maar ook o.m. de biechtvader (leuke avond!), de lijfarts, de kok en de "teloorlekker" (minder leuke avond voor diegene die de vaat moest doen). Ik kan me voorstellen dat er op zo'n avond wel eens gesjoemeld werd met die briefjes!

Kommer en kwel in Brugge anno 1850

Op een sfeervolle avond in de kerstperiode, tussen twee bekers dampende Glühwein, kreeg ik van iemand de opmerking te horen dat ik eigenlijk nooit een rubriek wijdde aan de minder fraaie jaren van Brugge, toen onze stad door Rodenbach (tussen ons gezegd: een "aangespoelden") "Bruges la Morte" werd genoemd, op dat moment wellicht niet helemaal ten onrechte. Nu is "Ikke" één en al chauvinisme als het om Brugge gaat en is "Ikke" dus niet vlug geneigd om de modderige periode van haar geliefde stad aan de wasdraad te hangen, maar het moet gezegd, ook de negentiende eeuw heeft in Brugge geschiedenis geschreven en eerlijk is eerlijk: het kan toch niet altijd Jan Breydel of de Vlaamse Primitieven zijn !

Op dus naar de industriële revolutie, de armoede, de Brugse fort en het op sterven na dood zijn van onze mooie stad.

Charles Baudelaire, de Franse schrijver en poëet, schreef tijdens zijn verblijf in België in 1864, het volgende over Brugge:

"...een spookstad, een mummiestad, in een vervallen staat. Je ruikt er de dood, de Middeleeuwen. Venetië, maar dan in het zwart, ronddwalende spoken en graven..... Brugge verdwijnt langzaam." (uit: "Pauvre Belgique")

Zoals overal in West Europa was de opmars van de industriële revolutie van uit Engeland ook in ons land niet meer te stuiten. In de eerste helft van de jaren 1800 werden de eerste spinnerijen in Brugge geopend. De opkomst van de industrialisatie viel in die jaren samen met een periode van hongersnood (tussen 1845 en 1850) die de doodsklok luidde over de eeuwenoude stad. De Brugse lijnwaadmarkt werd in 1868 definitief opgeheven.

Hoewel het onderwijs in die tijd veralgemeend werd, bleef het schoolbezoek ver van algemeen en liep het analfabetisme in Brugge slechts zeer langzaam terug. In 1866 was nog meer dan 55 % van de bevolking analfabeet. De afgestompte volksklasse zag in een betere opleiding immers geen voordeel voor haar kinderen. Die moesten zo vroeg mogelijk kostwinners worden.

Brugge werd echter geen echte industriestad. Deze taak was weggelegd voor Gent en Aalst. Vanaf 1852 vonden wel een paar honderd arbeiders werk in een machinale vlasspinnerij aan de Boninvest. In 1860 bloeide reeds de katoenspinnerij Dujardin en in de Raamstraat startte de familie De Jaegher een ijzergieterij. In 1883 werd tenslotte aan het Sasplein de Gistfabriek opgericht. Dat klein aantal bedrijven kon echter de arbeidsmarkt in Brugge nauwelijks ontlasten. Op de koop toe kende het jaar 1873 een economische crisis, die in de Brugse bedrijfjes een flinke ravage teweegbracht. Een jaar later werd het faillissement van de Bank Dujardin uitgesproken, zodat ook de bezittende klasse zwaar beproefd werd.

In die periode maakte het aantal armen 40 % uit van de Brugse bevolking. Pas in 1914 zou die verhouding dalen tot 11 %. In 1880 was ook het aantal inwoners drastisch gedaald tot 44.500. We moeten eveneens wachten op de eerste wereldoorlog om dat getal te zien stijgen tot 54.000. Het gebrek aan werkgelegenheid had deze migratie uit Brugge in de hand gewerkt. De arbeiders trokken naar centra waar de industriële groei gunstiger vooruitzichten bood. Wie toch bleef, verviel in een spiraal van armoede, hongersnood, alcoholisme, t.b.c, een hoog geboortecijfer maar tegelijk ook een niet te onderschatten kindersterfte.

Genootschappen van gegoede burgers, parochies en kloosters probeerden de grootste nood te lenigen, zodat in 1887 ongeveer 190 gezinnen op die manier extra steun kregen.

De wijken Sint-Gillis en Jeruzalem werden vooral bewoond door fabrieksarbeiders: de Carmersstraat, 't Gotje, de Baliestraat e.a. waren schoolvoorbeelden van aaneen gebouwde arbeiderswoningen, "typisch Brugsch" maar klein, sober en armoedig. Rond 1900 telde Brugge ook 40 "forten". Die fortten werden meestal gebouwd door huisjesmelkers, die het maximum aan huur persten uit onooglijke krotten. Fortten waren meestal doodlopende steegjes met een aantal gelijkaardige woningen, bewoond door arme gezinnen, zonder enige vorm van comfort. Elk fort bezat slechts één gemeenschappelijke pomp en één "gemakhuis met één zaat"! De meeste fortten zijn intussen verdwenen, als wou men de herinnering aan die schandelijke tijd voor altijd uitwissen. Eén enkel fort is blijven bestaan maar werd gerestaureerd en wordt nu beheerd door het O.C.M.W. Het betreft "het Wevershof" in Zonnekemeers. In 1880 telde dat fort 28 woningen, bewoond door 150 mensen, hetzij gemiddeld 5 personen per "krot". Door het fort liep toen een gracht, die als open riool werd gebruikt. Gezond was anders!

Vanaf het einde van de negentiende eeuw kwam er echter een kentering. Het constructieatelier De Jaegher bood in 1886 werk aan 522 werklieden. In 1902 werd de n.v. La Brugeoise gesticht, gespecialiseerd in de bouw van spoorweg- en trammateriaal. Zeven jaar later werkten daar reeds 1500 arbeiders. Mijn eigenste halve trouwboek is er in zijn jonge jaren een tijdlang technisch tekenaar geweest, maar of dat nu bijgedragen heeft tot een nog groter succes van het bedrijf?

Het begin van de eerste wereldoorlog zou uiteraard een flinke domper zetten op de industriële expansie van Brugge, maar het opkomende toerisme zorgde van dan af voor een meer dan interessant alternatief, zodat Bruges la Morte als een feniks langzaam maar zeker uit haar as kon verrijzen.

De Vieux Bruges, de Sarma Lux en Hema: één pot nat!

Alle vooroorlogse en nog-net-naoorlogse Bruggelingen, zoals "Ikke", hebben van ver of dichtbij "de Vieux Bruges" gekend, voor de ingewijden kortweg "de Vieux".

Bijna vijftig jaar lang, tussen 1911 en 1960, konden enkele generaties Bruggelingen genieten van het artistieke leven dat zich binnen de muren van de Vieux Bruges afspeelde. Het gebouw bevond zich in de Steenstraat, waar later de Sarma Lux kwam en nu Hema gevestigd is.

Om het geheel vanaf 1911 te kunnen verwezenlijken, moesten achtereenvolgens vijf naast elkaar gelegen panden worden aangekocht en verbouwd tot één complex. In één van die panden baatte een Duitser, Oscar Klostermeyer, reeds sedert 1909 een "drankhuis" uit. Samen met zijn landgenoot Carl Habick en vijf anderen, stichtte hij de s.a. Vieux Bruges. De bedoeling was, om een combinatie uit te bouwen van bioscoop-, feest- en concertzaal, met aan de voorzijde een "deftig" café. In de andere Brugse bioscopen was drinken en roken verboden, maar in de Vieux Bruges kon dat wel. De filmvoorstellingen werden afgewisseld door muzikale stukjes, gebracht door een orkestje.

Na de eerste wereldoorlog verdween Klostermeyer letterlijk van het toneel.

De grote bezieler van de Vieux zou echter Gustave Follebouck worden, die vanaf 1919 de functie van beheerder van de vennootschap waarnam. Hij was tevens de organisator van de allereerste braderie in de Steen- en Zuidzandstraat en de stichter van de eerste handelsgebuurtekring in 1932. Hij stond dan ook in Brugge bekend als een sterk zakenman, veelzijdig, boeiend en erg vindingrijk. Hij stierf in 1942, maar twee van zijn tien kinderen zetten de zaak verder tot aan de sluiting in 1960.

Om het huisorkest te laten dirigeren, wierf Follebouck de pianist-violonist Joseph de Busschere aan. Het orkest van de Vieux bestond uit 15 man en beschikte over 882 muziekstukken ! Een leuke anekdote over - en vooral voor- de Busschere, was de volgende : In 1912 kreeg de dirigent een jaarcontract aangeboden om, samen met zijn orkest, op de Titanic te spelen. Zijn beste vriend, de trombonist J. Carpels, kon, wegens gezondheidsredenen, echter niet meerreizen. De Busschere besloot dan maar om van het contract af te zien en thuis te blijven. Die vriendschap redde hem en zijn orkestleden het leven. Uitgerekend datzelfde jaar zonk de Titanic !

Maar nu terug naar de Vieux : Tijdens de tweede wereldoorlog moest het orkest de te spelen stukken eerst aan de Duitse Kommandatur voorleggen, die controleerde of er geen muziek van Joodse oorsprong tussen stak. Dat orkest begeleidde de stomme films en na de vertoning verhuisden de muzikanten naar het café, door de bezoekers "de bodega" genoemd.

Een belangrijke plaats namen de studentenrevues, opgezet door de Brugsche Hoogstudentenkring. De eerste revues werden opgevoerd vanaf 1926 en werden erg gewaardeerd door het Brugs publiek. De zitplaatsen waren dan ook meestal uitverkocht, nog vóór de première van start ging. Het gebeuren vond steeds plaats in februari op drie opeenvolgende dagen en mocht steeds rekenen op een totaal van 2500 à 3000 toeschouwers. De revues werden meestal in het dialect gebracht, weliswaar doorspekt met Franse uitdrukkingen. Een voorbeeld daarvan is de titel op het programmaboekje van 1934: "Ol dien azo van severen oekden, sont encore trop verts ". In elke revue kwam de Brugse actualiteit stevast aan bod. De hedendaagse revues met Stien en Stance en het Brugs Narrenschip kunnen als opvolgers van die traditie worden beschouwd.

De laatste revue in de Vieux Bruges werd gebracht in 1936. Tien jaar lang was de bekende Hugo Vrielynck de grote bezieler van dit ludieke evenement. Hij zou in 1977 de Universiteit van de Derde Leeftijd stichten. In die revue speelden ook andere bekende Bruggelingen mee als Victor Sabbe, Roger de Mey, Robert Lansoght, Alfons de Reyghere en Joseph Lammens.

Tussen die revues door, werden er in de Vieux uiteraard ook bals en aperitiefconcerten georganiseerd.

Wat ik mij van de Vieux Bruges herinner ?

Heel wat ! Allereerst de verhalen die ik van mijn moeder hoorde. Hoe zij als jong meisje met mijn grootouders op "Zundagsche wangelienghe" mocht (de klassieke kringloop Zand, Noordzandstraat, Geldmuntstraat, Markt, Steen- en Zuidzandstraat om opnieuw op het Zand te belanden). De wandeling werd aan de Vieux onderbroken voor een "filter" en een babbel met de habitués. Hoe zij later met haar oudere zusters naar de bioscoop mocht. Het "volk" zat aan tafeltjes beneden, de hogere burgerij zat boven. In de winter zat men in het café knusjes achter de grote ramen : zien en gezien worden, weet u wel!

Ikzelf ben net oud genoeg geworden om, vóór de afbraak in 1960, na de Brugsche wangelienghe met mijn ouders, in dat café aan een glaasje limonade te kunnen nippen. Ah neen, er is echt niets nieuws onder de zon.

In de vijftiger jaren, op zondagmorgen, werden er in de Vieux documentaire films getoond door de Koninklijke Touring Club van België. Ik heb de uitbaters er steeds van verdacht het op een akkoordje te hebben gegooid met de pastoor van Sint-Salvator: de hoogmis begon om 10 uur en de filmvoorstelling om 11 uur. Al wie dat wou, had dus netjes de tijd om, na de eredienst, rustig de 150 m. tussen de kerk en de Vieux af te leggen vóór de film begon. Na de voorstelling werd de zondagmorgen afgesloten met een aperitiefje in "de bodega". Voilà!

Bommen op Sint-Michiels (mei 1944)

Omdat we via kranten, radio en TV onze dagelijkse portie ellende te verwerken krijgen, probeert "Ikke" de geschiedenis meestal te bekijken door een roze bril. Soms moet het ook eens anders. Dat geschiedenis niet altijd zo rooskleurig is, komt in dit verhaal wel heel nadrukkelijk tot uiting.

We schrijven mei 1944: een prachtige Pinksterdag in het toen nog landelijke Sint-Michiels brak aan. De zon straalde aan de hemel. Jeugdig groen sierde de dreven en het vee graasde op de weilanden. Alles ademde die dag rust en vrede... nou ja, "vrede"... !?! Plots werd deze zondagse rust omstreeks het middaguur brutaal verstoord door het aanzwellende geluid van sirenes...

Hier moet ik het verhaal even onderbreken en anderhalve maand teruggaan in de tijd. In maart 1944 werd het duidelijk dat er grootscheepse militaire operaties op til waren. Met het oog op een geallieerde invasie, werd via de BBC aan alle Fransen en Belgen aangeraden zich ver te houden van spoorwegknooppunten en vitale doelen. Onder onze landgenoten heerste vanaf dan een ware angstpsychose.

Zouden ze de bevrijding overleven?

"Sedert Pasen '44 zijn reeds 2000 Belgen door luchtaanvallen gedood" blokletterden de kranten, die onder Duitse censuur verschenen. Voor het vierde opeenvolgende jaar werd de H. Bloedprocessie uitgesteld. Het bisdom riep die dag echter uit tot dag van gebed voor de vrede en voor het behoud van Brugge.

Tot dusver was de stad ontsnapt aan de bommenoorlog. Er waren wel enkele luchtraids geweest boven de cokesfabriek te Zwankendamme en boven La Brugeoise te Sint-Michiels, maar de schade was beperkt gebleven.

Vermits aangeraden werd aan de bevolking om ver van de spoorwegknooppunten te blijven, durfden vele bewoners van de wijk Casenbroodt aan de Spoorwegstraat te Sint-Michiels, de nacht niet thuis door te brengen uit angst voor eventuele luchtaanvallen. Die zouden er komen, maar niet op "Kaas en Brood", zoals de bewoners hun wijk zelf noemden.

Een andere wijk van onze gemeente droeg de welluidende naam "Vogelzang" en was gelegen tussen de Astridlaan en de Torhoutse Steenweg. Tijdens de oorlog stond die wijk gecatalogeerd als "district 4". In dat district stond o.m. het kasteel Ter Linden, waar de Duitse militairen zich heel knusjes hadden geïnstalleerd. Op het ogenblik van de bombardementen behoorden die soldaten tot de Deutsche Kriegsmarine. Zij moesten de codeberichten van de geallieerde schepen opvangen en ontcijferen. De aldus bekomen gegevens werden omgezet in een Duitse code en door marconisten naar vlooteenheden doorgeseind, meer bepaald naar Duitse onderzeeboten in de Noordzee. De mannen en vrouwen die bij de decoderafdeling in kasteel Ter Linden werkten, moesten drie tot vier talen kennen en een universitair diploma op zak hebben.

Hier vat ik de draad van mijn verhaal weer op: Op Pinksterzondag 1944 om 12u18 gooiden geallieerde vliegtuigen hun bommen uit boven het kasteel en de wijk Vogelzang. In een oogwenk stond het kasteel in lichterlaaie. Een twintigtal Duitsers werden toen gedood. Bij de burgerbevolking waren er acht slachtoffers te betreuren. Een tachtigtal huizen in de wijk werden vernield of zwaar beschadigd. Ook de Rijselstraat, ter hoogte van het huidige Boudewijnpark, werd getroffen en op aldaar gelegen landerijen moest een groot aantal zwaargewonde koeien en paarden worden afgemaakt.

Terwijl de hulpdiensten en toegestroomde Sint-Michielsenaren de gewonden verzorgden of wegbrachten naar het Sint-Janshospitaal en de doden opbaarden, sloeg 's avonds de oorlogsgruwel voor de tweede keer toe, nog intenser dan 's morgens.

"Het was alsof een tornado door onze gemeente was getrokken" vertelde later een overlevende.

Tijden deze tweede luchtaanval verloren eenendertig mensen het leven en werd een dertigtal zwaar gewond. In de Astridlaan, Rijselstraat, Molenstraat en Tillegemstraat werden een honderdtal huizen ofwel totaal vernield of ernstig beschadigd.

Onder de slachtoffers was een groepje van twaalf jongeren. Negen van hen werden gedood, de anderen gewond. Ze woonden bijna allen in Brugge, maar hadden een fietstochtje ondernomen naar "de pit van Byttebier" (de huidige Camping van Loppem). Op de terugweg naar huis, in de Molenstraat, stopten ze even aan het ouderlijk huis van één van hen. Daar werden ze verrast door de bommenregen. Ze renden nog allen de tuin in, maar werden er door de inslag van de bommen bedolven onder de aarde of weggeslingerd. In de Rijselstraat was een twintigtal mensen in een sloot gevlucht. Onder hen bevonden zich de ouders van oud-burgemeester Michel Van Maele, samen met hun kinderen. Zij ontsnapten op het nippertje aan de dood. De parochiekerk van Sint-Michiels werd gedeeltelijk verwoest, alsook een aantal huizen in de Dorpsstraat, o.m. die van de onderpastoor, waar diens moeder de dood vond. Vier mensen konden wel levend van onder het puin worden gehaald.

Tot slot van dit gruwelijke oorlogsverhaal, laat ik mijn eigen moeder aan het woord. Zij was op het ogenblik van de feiten 26 jaar oud en werkzaam bij de Brugse Dienst voor Ravitaillering. Tegelijk ook was zij ambulancierster bij het Rode Kruis. Vele keren heeft zij mij haar versie van de feiten verteld:

"Ik had die avond wachtdienst in de lokalen van het Rode Kruis. Na de middagbombardementen, had de hoofdgeneesheer tien vrijwilligers opgeroepen. Omstreeks acht uur 's avonds werden wij ijlings met ziekenwagens naar Sint-Michiels gestuurd, want een tweede luchtaanval had heel wat slachtoffers gemaakt, zo werd gezegd. Ter hoogte van het kruispunt Albertlaan-Astridlaan, werd de weg versperd door gewapende Vlaamse Wachten, maar de ziekenwagens werden wel doorgelaten. De wagen, waarin ik meereed, stopte in de Dorpsstraat aan het huis van onderpastoor Maertens. Er was ons verteld dat daar minstens vijf mensen bedolven zaten in de kelder. Bij onze aankomst bleek dat de gekwetste familieleden van de onderpastoor reeds door vrijwilligers van onder het puin waren gehaald. De bejaarde moeder van de priester had de instorting van het huis echter niet overleefd. Men had ze langs de kant van de weg gelegd en bedekt met een zeil, in afwachting van onze komst. Mijn collega en ik verleenden de eerste zorgen aan de gekwetsten. Toen we de overledene op een draagberrie wilden leggen, merkten we met afschuw dat haar ringvinger ontbrak en duidelijk afgehakt was. Later zou blijken dat ze aan die vinger twee trouwringen had gedragen, haar eigen ring en die van haar overleden man. De lijkschenner had blijkbaar de grote middelen gebruikt om zeer vlug zijn slag te kunnen slaan. Dit was geen alleenstaand feit. Tijdens de uren die volgden op de bombardementen, werd er heel wat gestolen en geplunderd in de getroffen huizen."

Tot zover het getuigenis van mijn moeder.

Gelukkig was er te Brugge ook zeer veel medeleven en solidariteit met de slachtoffers. Professor Dr. Sebrechts, de toenmalige hoofdgeneesheer van het Sint-Janshospitaal, deed een oproep tot de bevolking. De volgende dag al, had het Nationaal Steunfonds voor Geteisterden meer dan 50.000 fr. bijeengebracht, een niet onaardig bedrag voor die tijd.

Ook aan Duitse kant vielen er heel wat slachtoffers. De beide bombardementen hadden het leven gekost aan achtentwintig soldaten en er vielen zesenvijftig gewonden.

Na de oorlog is gebleken dat de Amerikanen goed op de hoogte waren van de aanwezigheid van een Duits hoofdkwartier voor radiopeiling op zee "two miles south-west of the center of Bruges". Dit hoofdkwartier moest kost wat kost vernield worden met het oog op D-day. Die klus zou uiteindelijk geklaard worden door 42 lichte bommenwerpers op een zonovergoten Pinksterdag in mei 1944!

Wilt u een toch een romantisch toetje?

Jules Cattebeke, één der drie overlevenden van de jongerengroep en collega van mijn moeder in de Dienst voor Ravitaillering, werd een tijdje later flink verliefd op haar, maar..... mijn moeder verkoos mijn vader ... en zijn naam klinkt lichtjes anders !

Kunt u het zich voorstellen? "Ikke van Brugge" door Dany Constant-Cattebeke!

De oorlog zal ook wel ergens zijn "sunny side" hebben gehad en God's wegen zijn ondoorgrondelijk!

Brugse typetjes

Niet alleen mooie gebouwen en beroemde figuren hebben Brugge groot gemaakt. Ook de kleine mensen, de volksfiguren, hebben in hun dagelijkse eenvoud, geschiedenis geschreven. Die volkse figuur is er een van alle tijden, soms een zonderling, meestal een "koekegoe mensch" die om de één of andere reden bekendheid verwierf bij de Bruggelingen.

Ik wil er enkele aan u voorstellen. Misschien hebt u ze ook wel gekend. Zo niet, dan is dit een kennismaking.

Destijds werkte er in Brugge een koetsier, die de bijnaam " 't Gatje" had gekregen. Hij heette eigenlijk Alphonse Debusschere. Het was een eerder kleine man met een scherpe, rode -of mag ik schrijven "purpere"- neus. Hij kreeg zijn bijnaam, omdat hij een ietwat eigenaardige gang had, maar hoe dat kwam wist niemand.

Bij zijn bazen, de koetsiersfamilie Van Hecke, kweekte men ook kippen. Die legden steevast hun eieren in de voederbakken van de paarden. De eieren verdwenen echter telkens even vlug als ze gelegd waren. Volgens 't Gatje aten de paarden de eieren op. Op een avond had de koetsier alweer wat te diep in 't glas gekeken en liep pardoes tegen een deur op. Plots droop een reusachtige omelet in spe van onder zijn jas. Zo wist iedereen wie de dief was en kreeg ook meteen de eigenaardige gang van 't Gatje een aanneembare verklaring.

Een andere, alom bekende Brugse figuur was Flavie, de krantenverkoopster.

Tot laat in de jaren '60 had zij aan de Sint-Salvatorskerk, op de stoep van de Steenstraat, haar "kotje". Zij verkocht er kranten en tijdschriften, maar ook gidsen, stadsplattegrondjes en ansichtkaarten. Haar winkeltje op wielen, dat het midden hield tussen een frietkot en een strandkar, droeg het deftige opschrift "Aubette Saint-Salvator". Flavie heeft duizenden toeristen de weg gewezen van de Markt naar 't Zand en omgekeerd.

Een vrouwelijke collega en generatiegenote van Flavie, was Marietje Wullock. Zij verkocht geen kranten, maar leurde alle cafés van Brugge af met vers gekookte wulken, een delicatessie bij een frisse pint. Samen met hardgekookte eieren en droge worsten, waren wulken dé hapjes bij uitstek bij de B.B's (de bierminnende Bruggelingen)! In alle cafés lagen de eieren en worsten "ip den disch", maar voor wulken moest je dus bij Marietje zijn. Zij liep elke avond, op haar sloffen, met een grote mand vol wulken aan de arm de stad door, van kroeg tot kroeg, tot zelfs in de randgemeenten toe, vooral in Sint-Andries als de Club of de Cercle een thuismatch hadden gespeeld. Dan liepen de cafés aan de Torhoutsesteenweg en de Canadasquare nokvol en deed Marietje gouden zaken.

Haar echte naam was niet eens Marietje, maar Eugénie Vandenplassche.

Soms wou ze wel eens een liedje zingen, maar verder stond ze bekend als een eerder zwijgzame vrouw. Ze stierf in 1983, op 83-jarige leeftijd.

Een andere Bruggeling, die zo velen gekend hebben, is Juultje de Palm. 't Ventje had niets te maken met een bekende biersoort, maar alles met de gewijde palmtakjes die hij op Palmzondag en de daaropvolgende dagen verkocht. Het palmtakje was eigenlijk een buxustakje, maar wat maakt het uit! Juultje stond bekend als een rijk man en van hem werd gezegd dat hij tientallen huizen bezat, maar tot zijn laatste levensjaar hinkte hij achter een kruiwagen vol buxustakjes aan. Die takjes ging hij dan ten gepaste tijde van huis tot huis aanbieden. Bij de rooms-katholieken was -en is- het de gewoonte om op Palmzondag een gewijd buxustakje naar huis mee te nemen en deze aan het kruisbeeld te hangen.

Voor hen die niet ter kerke gegaan waren of voor wie meerdere kruisbeelden had, was er maar één redder in de nood: Juultje .

Een laatste, niet weg te denken Brugs typetje uit de voorbije decennia, is Georgtjie van de Gilde. Het verkleinwoord is hier helemaal op zijn plaats, want Georges was een dwerg. "Was", want enkele jaren geleden heeft Georges zijn geliefde Brugge verlaten voor meer hemelse oorden. Als herinnering blijven nog over: een paté die zijn naam draagt, een standbeeld(je) en zovele verhalen over hem en zijn loopbaan bij de Gilde. Georges was fietsenbewaker bij de Brugse zetel van de Christelijke Mutualiteiten in de Oudenburgstraat, beter bekend als de Gilde. Ik herinner mij het mannetje zeer goed: hij zat op een biezen kinderstoeltje aan de ingang van de overdekte fietsenstalling, had voor iedereen een groet en een praatje en ontving met een driedubbele "bedankt Meneere, bedankt Madam" de fooi, die niemand naliet hem in de hand te stoppen.

Volkse figuren zijn er bij de vleet : Rachel, de stoeltjeszetster van de Sint-Jacobskerk, Seppen Mestdagh, Louis Alleyn alias "Louis den Timmeren", de laatste omroeper van Brugge. Dichter bij ons zijn er namen als " de Monocle", " de Witten" van de Vismarkt, Maurice Michielsens, onlangs nog gelauwerd als de beste bootjesman van Brugge, en de betreurde Firmin Stael. Het waren mannen en vrouwen die nu behoren tot de Brugse folklore, maar voor wie het in die tijd hard werken was.

"Ikke" is ooit jong geweest...

Als de kinderen, na twee woelige vakantiemaanden, in september opnieuw naar school trekken, dan zijn de meeste ouders daar niet bepaald rouwig om.

Elk jaar, begin september, denk ik even aan het liedje " 't Is vandaag de eerste schooldag..." en elk jaar, begin september, draai ik me dan nog eens lekker om in bed en neem er een half uurtje bij...alléén op de eerste schooldag !

Dat is ooit wel anders geweest.

Mijn allereerste schooldag herinner ik me niet meer, maar wel de eerste schooldag van het jaar '58 en volgende. Ik was toen letterlijk en figuurlijk al wat "groter".

Ik liep vanaf het eerste leerjaar school aan het Koninklijk Lyceum voor Meisjes, een "monument" op het vlak van onderwijs. De school was gelegen aan de Spiegelrei in een oud Jezuïetenklooster, dat duidelijk een aftandse indruk maakte, maar met zijn sobere gangen, kille lokalen en brede trappen uiterst geschikt was als schoolgebouw. Ik zou er tien jaren van mijn jeugd slijten, tien mooie jaren achteraf bekeken, behalve toen ik in de "poëzies", het voorlaatste jaar van de Grieks-Latijnse afdeling, terechtkwam. De lerares klassieke talen en ik waren niet erg op elkaar gesteld. Ik zakte dat jaar voor Grieks, hield het -met goedvinden van mijn ouders- voor bekeken in het statige Lyceum en stapte naar het gloednieuwe Koninklijk Atheneum voor Jongens én Meisjes te Sint-Michiels. Maar dat is een ander verhaal.

Terug naar het schooljaar '58. Ik was toen tien en kwam in de vierde klas van de lagere school terecht bij Juffrouw Van Roose. Alle dames onderwijzeressen waren "juffrouwen", ook al waren ze allang geen juffrouw meer, maar als kind van tien maak je geen onderscheid. Je zag alleen dat het een jonge juffrouw of een oude juffrouw was, hoewel ze mij allen eerder oud leken!

De eerste schooldag was altijd een leuke bedoening, behalve dan het begin. Want het begin van de eerste schooldag was de mis, de eucharistieviering ter ere van de H. Geest. Die viering ging stevast door in de vlakbij gelegen Sint-Walburgakerk.

Alle leerlingen gingen toen nog naar de mis, behalve één. Het kind volgde ook geen godsdienstles, maar omdat het woord noch het vak "niet-confessionele zedenleer" in die jaren bestonden, moest zij, tijdens de twee lessen godsdienst, "studie volgen" in een andere klas. Dat kwam erop neer dat het meisje in haar ééntje de klas verliet en zich ergens "nuttig bezighield".

Als ware het een traditie, ging ik elke jaar tijdens de mis ter ere van de H. Geest "van mijn stokje" door de verschrikkelijke geur van de wierook, de warmte en het lange rechtstaan. Mijn ouders waren die telefoontjes van "Uw dochter is onwel geworden in de kerk" stilaan moe en vroegen een "briefje" aan de huisdokter, waardoor ik van dan af aan verontschuldigd was en een uurtje later naar school kon gaan. De directie vond een afwezige leerlinge nog beter dan een slaphangende leerlinge.

Die eerste schooldag was echt iets apart: vooreerst trok ik naar school met een nieuwe Schotsgeruite rok, nieuwe schoenen en een nieuwe winterjas ... begin september. Geen wonder dat ik last had van de warmte!

Mijn bovenstebeste oma sprong dan financieel wel een beetje bij. Dat moest, want aan het eind van elke winter was ik uit mijn jas gegroeid en waren mijn schoenen die naam niet meer waardig. De portemonnee van mijn ouders kon mijn groeisnelheid amper bijhouden.

Die dag, aan de schoolpoort, was het dan het weerzien met de vriendinnen, het honderduit vertellen over de vakantie en dan...de hele dag niets anders doen dan naamkaartjes invullen, schoolboeken in ontvangst nemen en een lijstje maken van de zó nodige schriften, Redis-pennen, potloden n° 1 en 3, tekenpapier in A-4 formaat, kaftpapier enz.....

De schoolagenda werd op school aangekocht, want op de eerste pagina prijkte het schoolreglement, dat door de ouders moest worden ondertekend.

Na het avondeten stapten mijn moeder en ik met een welgevulde portemonnee naar een papierzaak in de Noordzandstraat, die op topdagen als deze open bleef tot 10 uur 's avonds. We hadden twee dagen de tijd om boeken en schriften te kaften met blauw of groen kaftpapier en ze te voorzien van een degelijk etiket met naam, voornaam, klas en vak. Dat was voor mijn moeder zwoegen tot diep in de nacht, want de afwerking moest perfect zijn. Geen valse plooien in het papier, geen scheef geplakt etiket en de naam kwam erop in "schoonschrift"!

Met een "schone lei" beginnen was al wat voorbijgestreefd, maar met een schoon schrift had je bij de juffrouw toch een voetje voor... vond mijn moeder, zelf ook onderwijzeres. Kwestie van een goede start te nemen. De goede voornemens kwamen dan vanzelf.

Ik ging erg graag naar school, maar aan twee vakken had ik een grondige hekel: rekenen en turnen. In de middelbare afdeling kregen die vakken een andere benaming: "wiskunde" en "lichamelijke opvoeding", maar mijn afkeer ervoor werd zo mogelijk nog groter.

Een leuke herinnering heb ik aan de koude winterdagen in het Lyceum. De leerlingen mochten geen lange broek dragen, maar als het vroom werd een uitzondering op de regel toegestaan. Dan mochten we een lange broek dragen met een rok erover heen! Wie dan het dichtst bij de kachel zat, had gegarandeerd een erg warm zitvlak.

In de zomer had het Lyceum te kampen met een probleem: bij warm weer werden de ramen wijd open gezet, ook die van de klassen aan de straatkant gelegen.

Dan konden de meisjes, die naast het raam zaten, stiekem zwaaien naar de voorbijvarende toeristen. Want daar lag net het probleem. De straatkant was ook de waterkant en vóór de sanering van de reien in de jaren '70, kon het water bij warm weer zó verschrikkelijk stinken, dat de ramen na korte tijd noodgedwongen dicht moesten. De rest van de dag was een gratis beurtje sauna.

Het einde van het schooljaar was ook zoiets typisch voor het Lyceum, " 't Lyceetje" in de volksmond. De prijsuitreiking had elk jaar plaats in de stadsschouwburg. De ouders zaten in de zaal, alle uitgedost als voor een trouwpartij. Mevrouw de Prefecte -want zo luidde toen de aanspreektitel van de directrice- en de juryleden zaten op het podium en elke klas defileerde om beurt, bij de bekendmaking van de eindresultaten. Alle meisjes, van de kleinste eersteklassertjes tot de "grote" van de "retorica" waren helemaal in het wit gekleed: Eerste Communiekleedje of afgeknipte Plechtige Communiejurk, plooirok met bloes... het deed er niet toe, maar "wit" was het wachtwoord ! Wie de eerste van de klas was, moest vooraan komen en een "révérence" maken, die al dagen vooraf werd ingeoeffend. Het was inderdaad erg eigentijds maar alle toeschouwers waren het er over eens: het was een prachtig gezicht. Op het einde van de plechtigheid werd het de nationale Belgische hymne , "de Brabançonne" gespeeld. Op dat moment stonden alle klassen, voor zover er ruimte genoeg was, op het podium. In al die jaren is dat podium nooit bezweken. Een raadsel!

We kunnen wellicht allen herinneringen aan ons schoolleven ophalen, vrolijke en minder vrolijke, maar zelfs aan deze laatste denk ik vaak met een vleugje melancholie terug.

' t Was toch een schoone tied , weeë!

Omaatje en haar leefwereld anno 1960

"Schoane fringzen an vuuf frank vor 'n olve kieloo..... Awal, Madam Boeraeve, go je vandejoare gin confeteure maken, dè ?" " 'k Gon nog wachten, Flavie, ze gon mischieëns nog e beetje zakken." Dat gesprek, waarvan ik als jong meisje getuige was, klonk mij o zo bekend in de oren. Het was een steeds terugkerend "zomerbabbeltje" tussen mijn grootmoeder en Flavie, de ambulante fruit- en groenteverkoopster. Flavie kwam elke dag, tegen het middaguur, de Moerstraat ingereden vanuit het Helmstraatje, een volkse enclave tussen de handelszaken van de Noordzandstraat en de schilderachtige Moerstraat waar mijn grootmoeder woonde. Omdat het huis pal tegenover het Helmstraatje lag, zag mijn oma Flavie van ver afkomen met haar houten handkar boordevol fruit en groenten: geen kiwi's, papaja's, sterfruit, artisjokken of paprika's, maar hopen aardbeien en sappige kersen, perziken, reuze kroppen sla en glimmende tomaten.

Flavie was in mijn kindergen een wat oudere vrouw, maar misschien was ze niet eens vijftig! Ze was eerder klein van stuk maar compenseerde dat met een stevige onder- en bovenbouw en met nog steviger armen, flink ontwikkeld van het harde en lange duwen aan de kar. Haar roep kon je van ver horen en lokte mijn grootmoeder elke dag opnieuw naar de voordeur, geldbeugel en fruitmand in aanslag. Twee frank voor een krop zomersla was in die tijd een courante prijs en met een beetje geluk had oma zelfs twee kroppen voor dezelfde prijs, als ze iets kleiner waren uitgevallen of als ze met haar speurdersoog wat minder frisse blaadjes kon ontdekken. 't Leven was toen al "vo de rappe"!

Een andere leverancier aan huis, was de melkboer. Zijn naam kende niemand, maar zijn voornaam, Vital, was in de straat algemeen bekend. Het was de tijd dat de melk met een pint van een halve of volle liter in het steelpannetje van de klant werd gekieperd. Mijn grootmoeder bracht meteen de melk aan de kook en "het vel" dat zich dan vormde, kon na afkoeling worden afgeschept en met strooisuiker worden gedegusteerd. Het bleek een delicatessie te zijn, die ik walgde ervan. "De gustibus..." Vital kwam van Varsenare, toen nog een boerendorp, naar Brugge afgezakt, om zijn waar in de stad aan de man te brengen. Zijn gezouten boerenboter was ongeëvenaard. Dat waren de jaren van brood met boter en niet andersom. Over cholesterol werd toen nog met geen woord gerept.

Vital kwam dus elke morgen, weer of geen weer, bij mijn oma aanbellen. Meestal hoefde dat zelfs niet, want de deur stond meestal op een kier en Vital wist precies wat Madam Boeraeve hebben moest, zodat de waar netjes op de tafel werd gedeponeerd. "Madam Boeraeve, 'k en vandaag goeie rozeej oei goert vo joen kleeëndochtertjie. Probeer et e ki...." De kleindochter in kwestie was toen niet zo tuk op yoghurt, maar omdat het roze kleurtje van zoet grenadinesiroop afkomstig bleek te zijn en diezelfde kleindochter wel een alternatief wou voor die gele, bobbelige melkroom, mocht Vital wekelijks enkele flessen roze yoghurt leveren. "Goede publiciteit is de helft van 't werk" zal de melkboer gedacht hebben.

Vele jaren kwam Vital naar Brugge met kar en paard, eerst alleen, later met zijn zoon André, die nu nog steeds een zuivelwinkel in Varsenare uitbaat en wellicht ook de pensioengerechtigde leeftijd nadert. Wie wel veel eerder met pensioen ging, was het paard. Vital kocht in 1962 een bestelwagen maar kon niet autorijden. Enkele jaren nog zou hij met zijn zoon de baan opgaan, maar op een dag kwam André alleen. Zo gaat dat, in het leven...

Een derde kleurrijke figuur, die met de regelmaat van een klok mijn grootmoeder uit haar luie stoel haalde, was de voddenman.

"Vodden en boanen, vodden en boanen" schreeuwde hij, terwijl hij een oude kruiwagen voor zich uitduwde. Ik was, eerlijk gezegd, een beetje bang voor die man. Hij zag er nors en belabberd uit en zijn laatste bad was beslist niet van de vorige dag, als u begrijpt wat ik bedoel!

Soms had mijn oma wel wat voor hem, maar je kon toch geen vodden maken, om de man ter wille te zijn. Bovendien werden vodden -meestal afgedankte doeken, servetten en lakens- vaak gebruikt om af te stoffen, schoenen te doen glimmen of koper en zilver te poetsen.

Wat die bonen bij de vodden kwamen doen, was mij een raadsel. Veel later heb ik begrepen dat de bonen een stuntelige vertaling waren van het Engelse "rags and bones"!

Of hoe het verhaal van de Engelse spoken (here English spoken) toch nog concurrentie kreeg.

In staat van heiligheid, voor één dag!

De rooms-katholieke godsdienst werd er bij "Ikke" met de paplepel ingegoten. Degelijk, al zeg ik het zelf, maar wel streng en ook erg eigentijds, in de zin van: bijna niets mag en alles moet. Dat bracht mee dat ik elke zondag met mijn ouders naar de mis ging, op school de godsdienstlessen volgde en de daarbij horende plechtigheden onderging.

Van mijn wapenfeiten tijdens de eredienst op de eerste schooldag, bent u, Lieve Lezers, al ruimschoots op de hoogte gebracht. De andere plechtigheden waren, in volgorde van belangrijkheid en uitstraling, de Eerste- en de Plechtige Communie. Ze horen per definitie met een hoofdletter geschreven te worden. Ze werden, met een adempauze van vijf jaar, uitbundig -of was het ingetogen?- gevierd.

Hoe heb ik, als kind van twaalf, die Plechtige Communie beleefd?

Ik werd, samen met mijn klas- en lotgenootjes, een schooljaar lang opgeleid voor de grote dag. Ook de ouders bereidden zich een jaar lang voor, zij het minder geestelijk: De woonkamer moest per se een "nieuw papiertje" krijgen, wat betekende dat de jaarlijkse grote schoonmaak een beetje uit de hand liep.

Dat was lang niet het enige dat uit de hand liep: Maanden vooraf moest de lange witte jurk met kroontje, voile, schoenen, handschoenen en kanten zakdoekje worden gekozen. De jurk moest in februari op de grond slepen, om in juni perfect te zitten, want zo'n kind van twaalf groeit als kool op die leeftijd. "Ikke" had, met haar 1,72 m., van een communicantje enkel nog de naam.

Niet alleen het feestvarken, maar alle huisgenoten kregen een nieuwe outfit, wat resulteerde in wekenlang winkelen. Omdat het C&A-syndroom toen nog niet tot Brugge was doorgedrongen, deden de kleinere kledingzaken in die tijden gouden zaken.

De "grote dag" werd voor "Ikke" en lotgenoten voorafgegaan door een "retraite", een bezinningsperiode. Dat kwam hierop neer dat we met z'n allen, onder leiding van onze godsdienstleraar, enkele dagen doorbrachten in het domein De Groene Poorte te Sint-Michiels. Het buitenverblijf van de bisschoppen van Brugge stond er nog, het bos er rond ook en de sportzaal was toen nog nagelnieuw.

We schreven mei - juni 1960.

In die sportzaal werden we klaargestoomd voor wat dé dag van ons jonge leven moest worden. Onze godsdienstleraar, een wat oudere priester die qua fysiek het midden hield tussen Gezelle en Napoleon, leerde ons het "Veni Creator", hét Pinksterlied bij uitstek. We zouden het zingen bij het binnentreden in de kathedraal, met een brandende kaars in de hand, vandaar de handschoenen en het kanten zakdoekje. Er waren twee soorten kaarsen: de gewone wassen kaarsen aan een vrij hoge prijs en de kaars met Pinksterembleempje en verguld papiertje onderaan, aan een nog veel hogere prijs!! Ik kreeg de tweede soort. Je wilt toch het beste voor je kind?

De kinderen zouden in twee rijen de kerk binnenkomen, een rij jongens en een rij meisjes naast elkaar. De rij meisjes was echter véél langer en de gemiddelde lengte van de meisjes overtrof die van de jongens. Begrijpen wie kan!

En dan: 5 juni, een zonnige warme Pinksterdag, D-day.

Maar... eerst een woordje over de nacht, dat eraan vooraf was gegaan: Mijn ouders beschikten "slechts" over vier slaapkamers en de voltallige familie uit Charleroi had zich present gemeld. Opa, oma, tantes, nonkels... ze werden allemaal op zaterdag door vader van de trein gehaald en netjes in groepjes van drie naar huis gebracht.

"Die mensen moeten slapen en familie stop je toch niet in een hotel" redeneerde moeder. Resultaat: "Ikke" en kleine zus sliepen die nacht in de ouderlijke slaapkamer op een luchtmatras. Niet bepaald het ideale schoonheidsslaapje voor iemand die er de volgende dag "als een engeltje van de Heer" moest uitzien.

"Ikke" overleefde de slapeloze nacht en kreeg een uniek feest: Oma uit Brugge glunderde in chic zwart, opa uit Charleroi was op zaterdag even zoek maar was op zondag op post, de blauwe klokhoed van mama zat gegoten (erg trendy in 1960!), papa was zo fier als een gieter en het feestvarken alias "Ikke" was in een soort staat van heiligheid, althans voor één dag!

Minder goed zou het me bekomen veertien dagen later:

Op Sacramentsdag werden alle communicanten nog eens in vol ornaat opgetrommeld voor de processie. Deze keer werden we opgesteld in orde van grootte, de jongens vooraan, de meisjes achteraan en juist, "Ikke" liep helemaal achteraan !

"E je 't gezieën? " vroeg een oud vrouwtje aan haar vriendin " Z' en d'er een trowster tusschen gestoaken!"

De "trouwster" bloosde tot in haar witte handschoenen en verwenste haar lichaamslengte.

Maar de ellende begon nog maar. De processie liep van de kathedraal via de Steenstraat, over de Markt, door de Breydelstraat naar de Burg. Daar werden we netjes opgesteld om ten gepaste tijde de zegen met het H. Sacrament te ontvangen.

En toen gebeurde het: Pal waar ik stond, lag er op de grond een kanjer van een paardeknol. Op zich niet zo erg, ware het niet dat we, bij de zegen, verondersteld werden te knielen. Toen bracht mijn lange jurk de redding: Opdat de zware stof niet zou "inslaan", was mijn onderrok voorzien van een stevige hoepel. Ik dook er zachtjes in, deed alsof ik knielde en mijn wijde jurk verborg mijn schijnbeweging. De zegen leek een eeuwigheid te duren, maar mijn hoepel had mij gered van een twijfelachtige bezoedeling op al dat maagdelijk wit. De geur sleepte ik nog wel een poosje achter me aan!

Brugge 2002: het wonderjaar?

"De tijd heelt alle wonden" zegt men.

Een echte wonde was het niet, wel woede, onbegrip, onmacht etc..., toen ik enkele jaren geleden, samen met meer dan 100.000 Bruggelingen, tot mijn stomme verbazing las en hoorde dat "men" op 't Zand een hypermoderne concertzaal zou bouwen.

Samen met héél veel stadsgenoten sloeg bij mij het ongeloof over in irrationele maar reuzengrote "Brugsche koleejre". Deze woede was gericht tegen het stadsbestuur, de burgemeester, de commissies allerhande, de ik-weet-niet-wat, maar in elk geval tegen ieder die ook maar iets met deze beslissing te maken had. Toen waren we met z'n allen nog vijf jaar jonger dan nu!

De Bruggelingen werden "vriendelijk uitgenodigd" om de maquettes van de ingezonden architecturale projecten te komen bekijken in de toen pas gerestaureerde ziekenzaal van het Sint-Janshospitaal.

Het ene project was al monsterachtiger dan het andere, behalve misschien de kegel van een Japanse architect, sierlijk maar niettemin volkomen onaanvaardbaar in het Brugse stadscentrum.

Bij het buitengaan, kon men iets neerpennen in een soort gastenboek. Wat mij betreft, werd het een grievenboek met een grote G. Wat ik die dag in dat boek geschreven heb -ik nam er ruimschoots mijn tijd voor- zou menig stadsgenoot rode oortjes hebben bezorgd. Maar... "ze" hadden er nu eenmaal om gevraagd.

En wat bleek enkele weken later?

Het allerlelijkste der projecten werd gekozen! We hadden al een bunker

op het Beursplein, maar we zouden er nog één in maxiformaat krijgen op 't Zand.

O, temporae, o, mores!

Nu, vijf jaar later, zijn de wonden verre van geheeld, wat betekent dat ik nog steeds loop te mokken om dat concertmisbaksel, maar.....

Vorig jaar, ergens in de vroege zomer, hoorde mijn halve trouwboek via een niet nader te vernoemen radiozender, Radio 2 West-Vlaanderen dus, dat wie zich daartoe geroepen voelde, op zaterdag 4 augustus 2001 een bezoekje kon brengen aan de afgewerkte ruwbouw van het hoger vermelde misbaksel.

Ik had het berichtje ook gehoord, maar deed alsof mijn neus bloedde.

"Ikke" op bezoek in.... Vergeet het maar!

Dat was echter buiten manlief gerekend, die zich met volle overgave op de telefoon stortte, om "ons" in te schrijven voor wat hij beschouwde als één van de evenementen van het jaar.

Wat mij betrof, terug naar af dus, en met hangende pootjes op naar het nieuwe concertgebouw.

En nu komt het! Het bezoek was een meevaller.

Niet dat ik een "kazakkedroaiere" ben, maar de organisatie was af en bovendien werd ik bijna gecharmeerd door wat ik hoorde en zag. "Eéns afgewerkt, zal het interieur wellicht heel wat sfeer en klasse hebben" mijmerde ik.

Over het exterieur en de vormgeving zwijg ik echter in alle talen. 't Staat allemaal in het grievenboek, weet u wel!

Getooid met een heuse witte helm, liepen we in groepjes van vijftien achter een gids aan. De rondleiding duurde precies een half uur, maar alle zalen, zaaltjes, vestiaires, foyers, loges en podiums passeerden de revue... of was het omgekeerd?

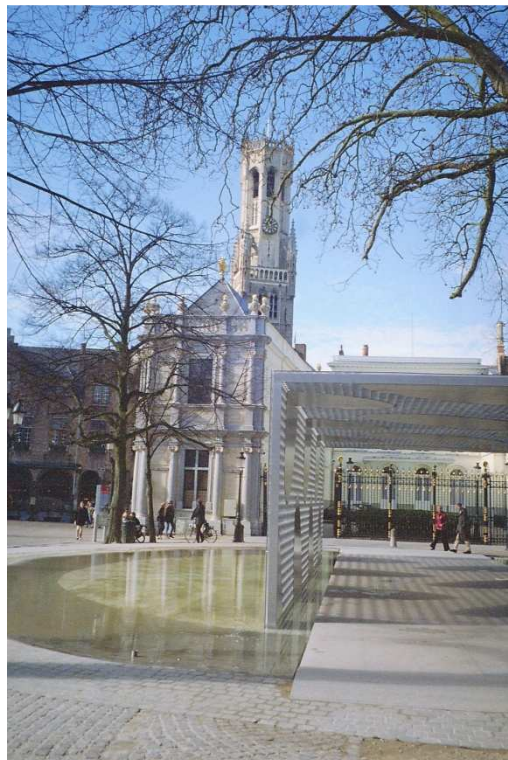
Werkelijk indrukwekkend is de grote concertzaal, gezien vanop het podium. Je voelt je echt klein als je naar boven in de toneeltoren staart.

Een grote en een kleinere repetitiezaal flankeren de grote concertzaal. Tot onze verwondering waren daar nu al kleine ensembles muziek aan het maken. Voor de gelegenheid, uiteraard.

Ik moet toegeven dat ik met een beetje minder scrupules ben buiten gekomen. Ik hoopte slechts één ding..... dat ik in februari 2002 , als het concertgebouw officieel zou opengaat, geen spijt zou hebben van mijn genuanceerde visie.

De maanden gingen voorbij en de O-Dag, 23 februari 2002, meldde zich aan. Ikke en familie trokken, samen met dertienduizend anderen, op stap door Brugge, voortgestuwd door een windkracht 10. Tussen de sneeuw- en hagelbuien door, werden de aangeprezen evenementen met de nodige kritische blikken en oren geschouwd. Een bezoek aan het concertgebouw werd bewust voor het laatst gehouden. En... ik had geen spijt van mijn genuanceerde visie van augustus 2001. Het gebouw maakt indruk, zelfs onafgewerkt. Het blijft lelijk, maar het is groots.

Oh ja: als u dit leest, is de afwerking misschien ook alweer verleden tijd en zal de bouw van het zo verguisde concertgebouw al deel uitmaken van onze Brugse geschiedenis.

BRONNEN

- Ballegeer, J., *Gids voor Oud Brugge*, Scriptoria, Antwerpen, 1983.
- Bonduel, L., *Geschiedenis van de Brugse rand: Sint-Michiels, Van de Wiele, Brugge*, 1992.
- Bonneure, F., *Brugge beschreven - Hoe een stad in teksten verschijnt*, Elsevier, Brussel, 1984.
- Bonneure, F., *De Kapucijnen 400 jaar in Brugge*, De Windroos, Beernem, 1992.
- Bonneure, F., *Kunstgids voor Brugge*, Hadewijch, Schoten, 1988.
- Bonneure, F., & Verstraete, L., *Het Prinselijk Begijnhof De Wijngaard in Brugge*, Lannoo, Tielt, 1992.
- Bruggeman, M., *Brugse Kantgids*, Van de Wiele, Brugge, 1987.
- Claeys, E.Z. G., *Het hof Bladelin te Brugge*, Gidsenbond, Brugge, 1988.
- Conscience, H., *De Leeuw van Vlaanderen*, Office de Publicité, Brussel, 1897.
- Crois, R., *Paalstenen in het Brugse* (in "Het Brugse Ommeland" 1972 nr. 2).
- Deroose, J. & Herreboudt, J., *Brugge binnenstebuiten*, Van de Wielen Brugge, 1982.
- De Schrevel, A., *Marguerite d' Autriche et le Couvent des Annonciades*, J. De Planck, Brugge, 1924.
- De Smaele H., Flour, E., e.a., *De Onze-Lieve-Vrouwekerk te Brugge*, JKOT vzw., Brugge, 1997.
- Devliegheer, L., *Van Waterhalle tot Provinciaal Hof*, Van de Wiele, Brugge, 1994.
- De Vos, D., *Hans Memling – Essays*, Ludion, Brussel, 1994.
- De Vos, D., *Hans Memling*, Mercatorfonds Paribas, Antwerpen, 1994.
- De Vos, D., *Groeningemuseum Brugge*, Ludion, Brussel, 1987.
- De Witte, H., *De Brugse Burg*, Die Keure, Brugge, 1991.
- De Witte, H., & Janssens, P., *Maria van Bourgondië - Een archeologisch en historisch onderzoek in de O.L. Vrouwekerk*, West-Vlaamse Gidsenkring, Brugge, 1982.
- De Zutter, F., *Middelburg in Vlaanderen* ("de Autotoerist" okt. 1974 blz. 1148 e.v).
- Dumon, G., *De oude straatnamen van Brugge*, Levend Archief, Brugge, 1996.
- Dumon, N., & Blontrock, N., *In de Vieux Bruges - door Bruggelingen beleefd en verteld*, Van de Wiele, Brugge, 1993.
- Dunnett, D., *De opkomst van Nicolo*, Luitingh, Utrecht (NL.) 1988.
- Gailliard, J., *Ambachten en Neringen van Brugge*, Gailliard, Brugge, 1854.
- Geirnaert, N., *Brugge door de Lens (1900-1918)*, Van de Wiele, Brugge, 1993.
- Geirnaert, N., & Vandamme, L., *Brugge - een verhaal van 2000 jaar*, Stichting Kunstboek, Brugge, 1996.
- Hans, A., *Groeninghe of De Slag der Gulden Sporen*, Facet, Antwerpen, 2000.
- Janssens de Bisthoven, A., *Catalogus van de Brugse stadsgezichten*, Stad Brugge, 1977.
- Le Loup, W., *John Steinmetz*, Van de Wiele, Brugge, 1979.
- Lobelle-Caluwé, H., *Memlingmuseum Brugge*, Ludion, Brussel, 1987.
- Martens, M., e.a., *Brugge en de Renaissance* (van Memling tot Pourbus), Kunstboeken-Ludion, Brugge, 1998.
- Michiels, G. & A., *Beeld, Boek en Spel in de Volkskunde*, BBL, Brugge, 1974.
- Muyllaert, W., *Guido Gezelle en Brugge*, West-Vlaamse Gidsenbond, Brugge, 1980.

- Raison, T., *La Chapelle Saint Pierre à Bruges - Projet de restauration*, Société Saint-Augustin Desclée de Brouwer et C°, Brugge, 1918.
- Rau, J., & D'Hondt, J., *De Brugse Parochies* (deel 2), Van de Wiele, Brugge, 1988.
- Rau, J., & Ryckaert, M., *De Brugse Parochies* (deel 1), Van de Wiele, Brugge, 1987.
- Roels, R., & Vernieuwe, J., *Brugge, een stad in de geschiedenis*, M. Van de Wiele, Brugge, 1997.
- Ryckaert, M., *Brugge - Historische Stedenatlas van België*, Gemeentekrediet Brussel, 1991.
- Schouteet, A., *De straatnamen van Brugge*, Vanden Broele, Brugge, 1977.
- Schouteet, A., *Brugge in oude prentkaarten* (deel 1), Europese Bibliotheek, Zaltbommel (NL), 1982.
- Vandamme, L., & Rosenhøj, J., *Brugge Diamantstad*, De Windroos, Beernem, 1999.
- Vanden Abeele, P., & Baes, W., *Brugge, levende stad* (fotoboek), Orion, Brugge, 1975.
- Van den Abeele, A., & Van Leirsberghe, P., *Steden van België: Brugge*, Dessain, Mechelen, 1980.
- Van der Bauwhede, D., & Goetinck, M., *Brugge in de Geuzentijd*, West-Vlaamse Gidsenkring, Brugge, 1991.
- Vandewalle, A., & Maréchal, D., *De Brugse schoenmakers en timmerlieden – de Ambachten en hun huizen*, Kredietbank, 1985.
- Vandewalle, A., M. Ryckaert, e.a., *Brugge, de geschiedenis van een Europese stad*, Lannoo, Tielt, 1999.
- Vanhoutryve, A., *Gedenksteden en herdenkingsplaten*, Schoonbaert, Brugge, 1990.
- Vanhoutryve, A., *Jan Breydel en Pieter de Coninc*, Herreboudt, Brugge 1987.
- Van Houtte, J.A., *De Geschiedenis van Brugge*, Lannoo, Tielt, 1982.
- Verbrugge, J.K., *Chronique de la Gazette de Bruges* ("De Biekerf " 1957 p. 193).
- Vermeersch, V., *Gilden en Ambachten*, Vrienden van de Stedelijke Musea, Brugge, 1988.
- Vermeersch, V., *Grafmonumenten te Brugge vóór 1578* (delen 2 & 3), Raaklijn, Brugge, 1976.
- Viaene, A., *Napoléon et Marie-Louise*, Editions universitaires, Paris, 1957.
- Vlaemynck, C., *Het bombardement op Sint-Michiels*, Brugsch Handelsblad, Brugge, 1970.
- Warnier, B., *Brugge bevrijd*, West-Vlaamse Gidsenkring, Brugge, 1995.
- Woldring, J., & Bastiaansen, A., *Dwalen door Brugge / Reizen door de Benelux*, Heideland n.v., Hasselt, 1986.
- *Britannica te Brugge - 1966* (catalogus), Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, Brugge, 1966.
- *Brugge is "oltied schoane", alleen veel stiller - Afscheid van Willy*, in: Het Brugsch Handelsblad van 17-6-1994, blz. 1 en 12.
- *Pasta in de H. Bloedbasiliek*, in: De Streekkrant van 17-10-2000, p. 1.
- *100 jaar Zeehaven-Brugge* (catalogus van de tentoonstelling), Julius Sabbe Studiekring, Brugge, 1995.
- *379-1979 – Het 16° eeuwfeest van de H. Basilius de Grote, patroonheilige van de Basiliek van het H. Bloed* (catalogus), JKOT vzw., Brugge, 1978.

Artikelen uit het driemaandelijks tijdschrift *BRUGGE die SCONE*:

- Debrabandere, F., *Namen van Bruggelingen met naam: Bladelin*, maart 1983, blz. 14.
- De Clerck, G., *De Geuzentijd in Brugge*, lente 1992 blz. 12 / zomer 1992 blz. 16
- De Clerck, G., *Ketterij in Brugge ten tijde van Luther*, maart 1984, blz. 14.
- Dewitte, A., *De gedwongen verhuizing van het Magdalena-Ziekenhuis in 1578*, zomer 1986, blz. 11.
- Florizoone, G., *Het Madeleintje en de Magdalenakerk*, december 1982, blz. 8,9.
- Lannoo, L., *Het gerenoveerde orgel van de Sint-Magdalenakerk*, winter 1992, blz. 16.
- Schepens, E., *100 jaar Zeehaven Brugge 1895-1995*, zomer 1995, blz. 3.
- Swimberghe, P., *Onbekend maar niet onbemind*, herfst 1996, blz. 3.
- Trips, E., *Het turbulente leven in het huis van kunstschilder Garemin*, winter 1993, nr. 4, blz. 4-5.
- Vanhoutryve, A., *Op Brugse Bruggen*, vanaf 1994 nr. 3 tot en met 1996 nr. 2
- Vanhoutryve, A., *Vis en visverkoop in het middeleeuwse Brugge*, 1992 nrs. 1 & 4 / 1993 nr. 2.
- Vanhoutryve, A., *Wijntappers en wijnspuwers*, december 1983.
- Willy Lustenhout met een groot hart winter, 1994, blz. 5.
- september 1981, blz. 14 / juni 1982, blz. 16
- september 1981, blz. 3 / maart 1982, blz. 5 / juni 1982, blz. 11 / december 1982, blz. 11.
- 1982, nr. 4 / 1989, nr. 4 / 1995, nr. 4.
- juni 1982, blz. 3 / lente 1986, blz. 8 / winter 1987, blz. 14
- juli 1983, blz. 8-9 / september 1989, blz. 1
- december 1987 blz. 8/ december 1980 blz. 3/ juni 1981 blz. 11/ dec. 1991 blz. 7

